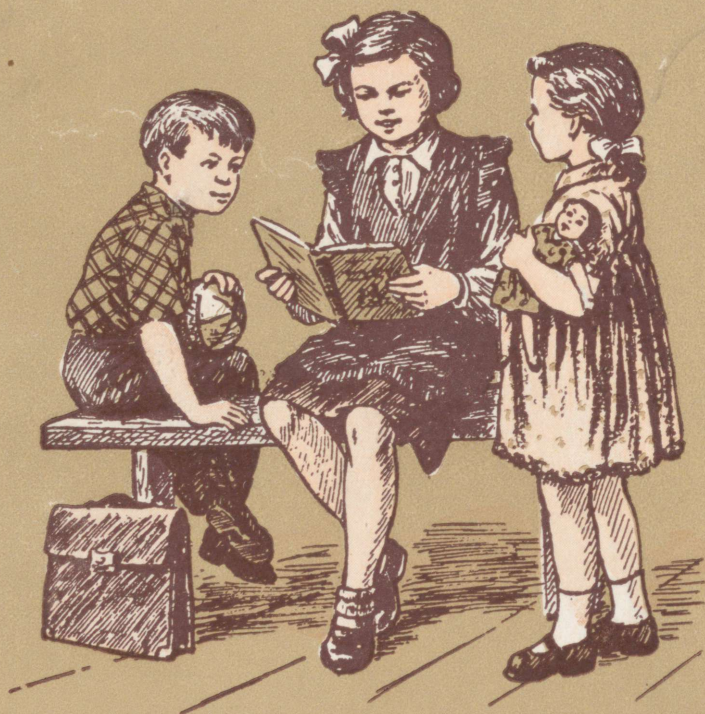

EESTI KEELE ÕPIK JA LUGEMIK

I KLASSILE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS

H. BACHMAN, S. REBANE

EESTI KEELE
ÕPIK JA LUGEMIK

I KLASSILE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1954

Kinnitatud Eesti NSV Haridusministeeriumi poolt 4. nov. 1953. a.

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

23662

LAUL KODUMAAST.

Suur ja lai on maa, mis on mu kodu,
rikas loodusvaradest ta pind.

Sellist maad maailmas teist ei leidu,
kus nii vabalt hingata võib rind.

Meie kodumaa.

Meie kodumaa on Nõukogude Liit. Nõukogude Liit on sotsialistlik riik. Maa, maapõuevarad, tehased, vabrikud kuuluvad meil töötavale rahvale.

Laste jaoks on lasteaiad, uued koolimajad, pioneeride paleed, pioneerilaagrid. Laste eest hoolitseb Nõukogude valitsus, kommunistlik partei.

Elagu Nõukogude Liit!

Kirjuta vihikusse!

Meie elame Nõukogude
Liidus. Meie kodumaa on
suur ja võimas.

Vladimir Iljitsj Lenin.

Lenin on meie riigi looja.

Lenin õpetab meile, kuidas me peame elama.

Meie maal on nõukogude võim, rahva võim.

Lenin on surnud, kuid tema õpetus elab.

Lenin oli töörahva juht.
Lenin on surnud, kuid tema
õpetus elab.

Jossif Vissarionovitš Stalin.

Stalin oli meie juht ja õpetaja. Stalini nime tunneb kogu maailm. Kogu maailma töötav rahvas armastab Stalinit.

Stalin juhtis nõukogude rahvast võitluses rahu eest.

Nüüd on Stalin surnud. Kuid Stalini suurematu nimi elab igavesti meie südameis.

*Nõukogude rahvas
armastab rahu. Meie maad
on hea elada.*

KOOL

«Õppida, õppida, õppida!»

Lenin õppis koolis hästi. Sageli tulid koolivennad tema juurde. Üks ei osanud arvutada, teine ei osanud jälle midagi muud. Lenin aitas neid kõiki.

Meie kõik peame meeles Lenini sõnu: «Õppida, õppida ja õppida!» Sellepärast õpime meiegi hästi. Me oskame juba lugeda ja kirjutada.

Meil, nõukogude lastel, on hea elada. Elame õnnelikudena ja rõõmsatena.

Kes on teinud meie elu nii rõõmsaks?

Kes on teinud meie maa nii õnnelikuks?

Seda on teinud kommunistlik partei.

1. Mida tead Leninist?

2. Kuidas õppis Lenin?

3. Kuidas õpid sina?

4. Kuidas aidad oma kaasõpilasi õppimises?

Õpi sina niisama hästi, nagu õppis Lenin!

Kirjuta vihikusse!

Lenin õppis koolis hästi.
Ja oli hea kaaslane. Õpime
nii, nagu õppis Lenin.

Meie klass.

Jaan tuli koolist ja jutustas:

Meie klass on suur ja valge. Seinal ripuvad meie juhtide — Lenini ja Stalini — pildid.

Koolipingid seisavad meie klassis kolmes reas. Nad on uued ja läigivad nagu peegel.

Koolipinkide ees seisab laud. Laua ääres on õpetaja tool. Seinal ripub must tahvel.

Akendel on palju lilli. Kastis kasvab päris kuuseke.

Klassi aknad on suured, sageli vaatab neist päike sisse.

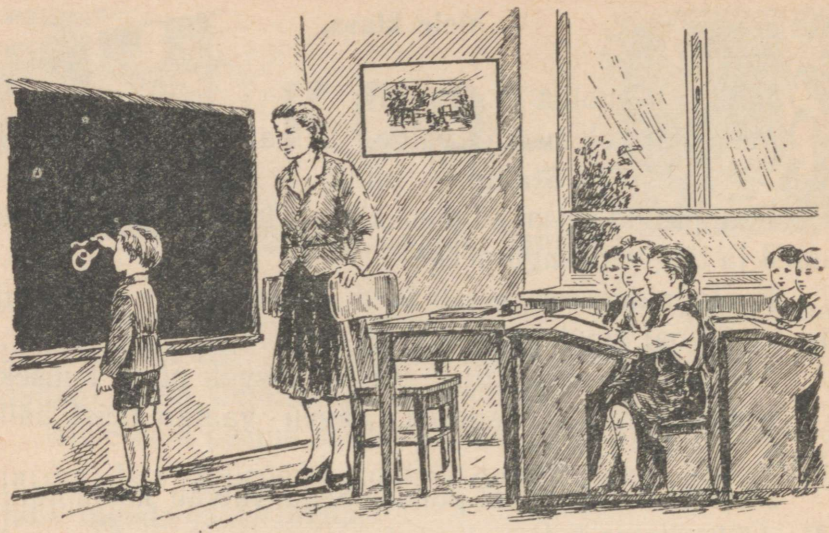
Meie klass on alati puhas. Seda valvab korrapidaja. Me kõik aitame teda.

Ma armastan oma klassi ja kooli.

1. Kuidas nimetatakse meie kooli?
2. Missuguseid ruume on meie koolis?
3. Jutusta, missuguseid esemeid leidub teie klassis ja milleks need on!
4. Kuidas hoolitseme klassi puhtuse eest? (Puhas põrand ja tahvel, värske õhk.)
5. Millised ülesanded on korrapidajal?

Kirjuta vihikusse!

Stalin oli hea õpilane.
Alati abistas ta nõrgemaid.
Ja lõpetas kooli riitusrii-
jaga.

Lause ja sõna.

Õpetaja seisab. Õpilased istuvad. Jaan kirjutab tahv-
lile. Pilt ripub seinal.

Need on laused.

Mitu lauset siin on?

Kellest räägitakse esimeses lauses? Kellest teises lauses?
Kellest kolmandas lauses?

Millest räägitakse neljandas lauses?

Jaan on seitsmeaastane.

Ta õpib esimeses klassis.

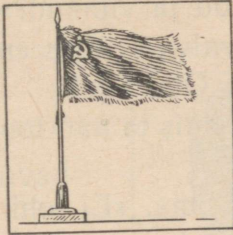
Jaan on hea õpilane.

Kellest räägitakse nendes lausetes?

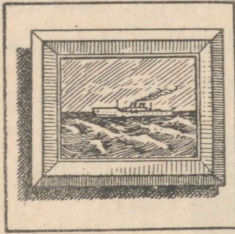
Harjutus.

Kirjuta laused vihikusse! Pildi asemele pane sobiv sõnal
Sõna vali alt sulgudest!

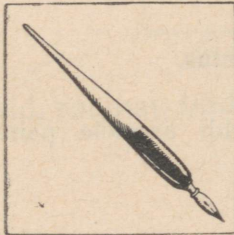
Klass.

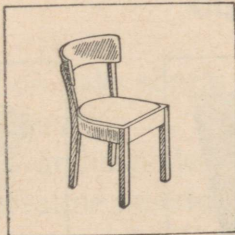
on laual.

ripub seinal.

asub pinalis.

seisab laua ees.

(Pilt. Lipp. Tool. Sulepea.)

Maie raamatud.

Õhtul hakkas Maie tegema koduülesandeid. Ta tahtis võtta laualt raamatuid ja vihikuid. Kuid neid ei olnudki laual. Neid ei olnud ka riikulil. Kuhu need olid ometi jäänud?

«Ema, kus on mu raamatud ja vihikud?» küsis Maie.

«Ega mina nende järele valva,» ütles ema. «Küllap oled ise need kuhugi pannud. Otsi aga!»

Maie otsis kaua. Viimaks leidis ta nad toolilt oma riiete alt.

«Vaata nüüd, Maie,» ütles ema. «Ei tohi olla nii hooletu. Raamatud ja vihikud tuleb panna riikulile, omale kohale. Ja riided tuleb panna varna. Siis tead alati, kus need on. Nüüd aga pidid neid kaua otsima.»

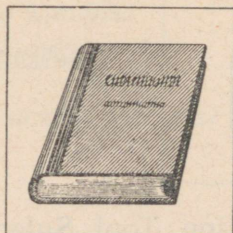
Maie otsustas teha ema nõuande järgi.

1. Kuhu sina asetad oma riided ja koolitarbed?
2. Kuidas sa hoolitsed oma riiete eest?

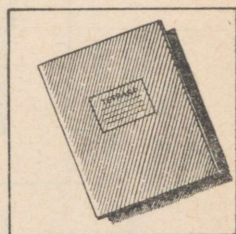
Harjutus.

Kirjuta laused vihikusse! Pildi asemele pane sobiv sõnal
Sõna vali alt sulgudest!

Riikulil asuvad

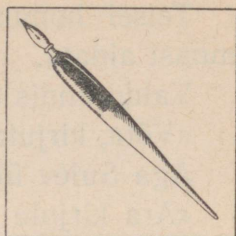
ja

Laua l on

ja

Varnas ripuvad

ja

Esikus on

ja

(kalossid, raamat, tindipott, palitu, saapad, kleit, vihik, sullepea)

Õige sõber.

Peetril on kaks sõpra: Valdo ja Sulev. Nad õpivad kõik esimeses klassis.

Õpetaja andis neile koduse ülesande: lugemispala lugeda ja ülesanne lahendada.

Peeter luges pala läbi, kuid ülesannet ei suutnud lahendada.

Teisel hommikul tuli ta vara kooli ja palus sõpru ennast aidata.

Valdo andis talle oma vihiku ja ütles:

«Võta, kirjuta vastus maha. Mul on õige.»

Aga Sulev ütles:

«Ära kirjuta maha, Peeter. Ma parem seletan sulle ja sa lahendad ise.»

Jutusta:

1. Kumb poistest on sinu arvates õige sõber — Valdo või Sulev?

2. Missugune peab olema õige sõber?

Harjutus.

Loe ja kirjuta antud laused vihikusse! Pane tähele, kus langeb hääl igas lauses!

Õpilane arvutas.

Õpilane lahendas ülesande.

Õpilane lahendas raske ülesande.

Iga lause järel on **peatus**.

Lause algab **suure algustähega**.

Kirjutamisel pannakse jutustava lause lõppu **punkt**.

Tund koolis.

Kell heliseb rõõmsalt siin majas,
mis lauludest, hõisetest kajas,
ja koridor vaikseks jääb varsti,
sest lapsed kõik ruttavad klassi.

Nüüd raamatust sosinal Tõnu
loeb üle veel raskemaid sõnu,
et veerimist poleks siis enam,
kui vastata vaja on temal.

Ju klassis on õpetaja,
ja lapsed kõik ootavad tasa,
täis sära ja põnevust silmad,
sest käes on tal vihikud virnas.

«Sa hoolikalt õppinud oled,
ja vihikus vigu sul pole.
On puhas ja kena su kiri,
nii kõigil peab olema vihik.»

Rõõm Tõnul teeb naeruseks paled,
tal südame põksuma paneb.
Kõik kaaslased näevad, kui kindlalt
tal säravad sinised silmad.

Harjutus.

Lõpeta lause õige sõnaga! Lause lõppu pane punkt!

Tõnu loeb
Maie kirjutab
Sulepea asub
Vihik on

laual
raamatut
tahvlile
pinalis

Kõnelev paberitükk.

Kord vedeles klassi pörandal paberitükk. Keegi õpilasest ei märganud paberitükki. Õpetaja aga märkas seda kohe. Kaua vaatas ta paberitüki poole. Siis lausus ta lastele:

«Olge õige vagusi ja kuulake, mis see paberitükk meile tahab öelda!»

Lapsed kuulatasid. Nad olid nii vait, et oleks võidud hiire jooksmistki kuulda. Kuid paberitükk püsis oma paigal ja keegi ei kuulnud teda midagi ütlevat. Õpetaja aga vaatas küsivalt õpilastele silmi.

Lõpuks tõusis Ene pingilt. Vaikselt astus ta paberitüki juurde. Ta võttis selle üles ja viis paberikorvi.

«Noh, mis nüüd?» küsis õpetaja muheldes.

«Ma kuulsin, mis paberitükil oli öelda,» vastas Ene.

Lapsed puhkesid naerma. Korruga teadsid nad kõik, mis paberitükk ütles.

1. Mispärast käskis õpetaja kuulatada?
2. Mida jättis korrapidaja tegemata?
3. Miks peame klassi puhta hoidma?
4. Kuhu tuleb panna kõik paberitükid?

Harjutus.

Kirjuta järgnevad laused vihikusse! Lause lõppu pane punkt!

Õpilased seisisid.

Õpilased seisisid klassis.

Õpilased seisisid klassis sirgelt.

Harjutus.

Lõpeta laused! Puuduvad sõnad leia sulgudest!

Õpetaja tuli... Põrandal vedeles... Ene tõusis...
Ta viis paberitüki...

(klassi, paberitükk, pingilt, paberikorvi)

Lihtsalt vana inimene.

Toomas ja Tiiu läksid kooli. Nende ees kõndis vanake. Oli väga libe.

Vanake libises ja kukkus.

«Hoi mu raamatuid!» hüüdis Toomas, andis oma koolikoti Tiiu kätte ja jooksis vanakesele appi.

Kui ta tagasi tuli, küsis Tiiu:

«Kas see oli sinu vanaema?»

«Ei,» vastas Toomas.

«Või ema?» imestas Tiiu.

«Ei!»

«Noh, kas siis tädi? Või tuttav?»

«Ei, sugugi mitte!» vastas talle Toomas naerdes. «See oli lihtsalt vana inimene!»

1. Mis juhtus tänaval vana inimesega?
2. Miks läks poiss talle appi?
3. Mida sa arvad poisi käitumisest?
4. Kuidas sina oled abistanud vanemaid inimesi?

Sõna.

Loe neid lauseid!

Toomas jooksis. Toomas jooksis tänavale. Toomas jooksis tänavale vanakest abistama.

Tiiu läheb. Tiiu läheb kooli. Tiiu läheb kooli õppima.

Mitmest sõnast koosneb iga lause?

Lause koosneb sõnadest.

Harjutus.

Täida lüngad! Sõnad vali alt sulgudest!

Toomas . . . kodu poole. Tema ees kõndis . . . Tänav oli . . . Vanake . . . ja . . . Toomas . . . vanakese üles.
(vanake, sammus, libises, kukkus, libe, aitas)

Pioneeride Majas.

Aino sai Anult Tallinnast kirja.

Anu kirjutab:

«Käisime koos õpetajaga Pioneeride Majas. Küll on seal tore! Pioneerid õpivad mitmesugustes ringides. Nad õpivad seal laulma, mängima ja joonistama.

Artekis

Käisime ka raamatukogus ja lugemistoas. Seal saab lugeda huvitavaid raamatuid.

Igal pool seintel on ilusaid pilte.

Kui tuled suvel meile, siis viin Sind ka sinna. Seal on palju vaadata.»

1. Jutusta, mida õpivad lapsed Pioneeride Majas.
2. Mida nägi Aino Pioneeride Majas?

Harjutus.

Vaatle loetud palast laste nimesid! Missuguse algustähega need on kirjutatud?

Kirjuta järgnevaist lauseist välja nimed! Nimede algustähed kirjuta värvilise pliiatsiga!

Laste nimesid.

Veera Vahtra kõrval istub Toomas Ots. Nad mõlemad on pioneerid. Karli Luha ja Enn Rand on nende head sõbrad. Meie pioneerijuhi nimi on Hilda Tamm. Õpetajate nimed on Ilmar Mänd ja Hilda Kuusik.

Nimed ja perekonnanimed kirjutatakse suure algustähega.

Harjutus.

Kirjuta antud nimede hulgast välja kõik poiste nimed! Nimede vahele pane koma! Viimase nime lõppu pane punkt! Pealkirjaks pane:

Poiste nimesid.

Rein, Sulev, Ants, Ella, Maret, Juta, Jüri, Oleg, Kaarel, Anna, Linda, Laine, Olev, Ilmar, Vaike, Sergei, Vello, Lea, Valter, Jaan, Maie, Leida, Eha, Valdo, Peeter, Olga, Nikolai, Tanja.

Laste abi.

Sadas lund. Lumi tuiskas kinni kõik jalgteed, mis viivad kooli. Hommikust saadik puhastas kooliteenija jalgteid lumest. Tööd oli palju.

Koolis lõppesid tunnid. Lapsed jooksid õue.

«Abistame kooliteenijat!» hüüdis pioneer Tõnu.

«Abistame, abistame!» hüüdsid teised pioneerid.

Kiiresti hakkasid lapsed tööle. Tõnu, Ants ja Boris töötasid labidatega. Leo ja Andres vedasid kelguga lume eemale. Niina ja Olga pühkisid teid luuaga.

Ühiselt edenes töö jõudsasti. Varsti olid kõik jalgteed puhtad.

1. Mis ütles pioneer Tõnu?
2. Kuidas töötasid lapsed?
3. Miks edenes töö hästi?

Harjutus.

Loe pala «Laste abi» nii, nagu toimuks tegevus praegul

Laste abi.

Sajab lund. Lumi tuiskab kinni kõik jalgteed, mis viivad kooli. Hommikust saadik puhastab . . .

Edasi tuleb muuta:

oli	—	on
lõppesid	—	lõpevad
jooksid	—	jooksevad
hüüdis	—	hüüab
hakkasid	—	hakkavad
töötasid	—	töötavad
vedasid	—	veavad
pühkisid	—	pühivad
edenes	—	edeneb

Küsimusl.

1. Mitu lauset on selles jutus?
2. Mitmendas lauses räägitakse Tõnust?
3. Mitu sõna on teises lauses?

Harjutus.

Kirjuta oma nimi ja perekonnanimi! Kirjuta oma koduste nimed!

Meie pere.

Minu nimi on

Ema nimi on

Isa nimi on

Mu venna nimi (vendade nimed) on

Õe nimi (õdede nimed) on

PEREKOND

Kõigist parem.

Väike Elvi läks emaga turule. Tänaval rahvamurrus kaotas ta ema silmist. Laps seisab, nutab ja hüüab oma ema. Inimesed küsivad: «Missugune su ema on?»

Laps vastab nuttes:

«Kas te siis ei tea? Minu ema on see, kes on kõigist teistest parem.»

1. Kuhu läks Elvi koos emaga?
2. Mis juhtus Elviga turul?
3. Mis ütles ta oma ema kohta?
4. Mispärast ta nii ütles?

Harjutus.

Kirjuta laused vihikusse ja täida lüngad! Sõnad vali alt sulgudest!

Kõige kallim.

Elvi läks emaga Rahvamurrus kaotas ta
Elvi oli väga Ema oli Elvile kõige
(ema, turule, kallim, õnnetu)

Sirje jutustus.

Minu ema töötab vabrikus ja valmistab elektrilampe. Iga kuu ületab ema plaani. Hiljuti sai ta oma töö eest aukirja. Pärast seda olid meil külalised ja kõik tervitasid ema.

Emaga on alati lõbus olla. Ta on nagu päike majas.

Aga minu ema on ka vali. Kui ma saan koolis halva hinde või pillun oma asjad toas laiali, siis vaatab ta mulle otsa nii, et mul hakkab häbi.

Ema õpetab mind:

«Kasva heaks ja ausaks! Püüa teha iga tööd võimalikult hästi!»

Ja ma püüangi.

1. Kus töötab Sirje ema?
2. Kuidas ta töötab?
3. Mida õpetas ema Sirjele?
4. Jutusta oma emast!

Häälik ja täht.

Minu ema töötab tehases. Ta valmistab elektrilampe. Ema ületab igas kuus plaani. Hiljuti sai ta hea töö eest kiituskirja. Ema on alati lõbus.

Antud jutuke koosneb pealkirjast ja viiest lausest. Esimeses lauses on neli sõna. Sõnad koosnevad **häälikutest**. Sõnas «m i n u» on neli häälikut.

Häälikut märgitakse kirjas **tähega**. Tähed on suured ja väikesed.

Kõik tähed kindlas järjekorras moodustavad tähestiku.

Eesti tähestik on järgmine:

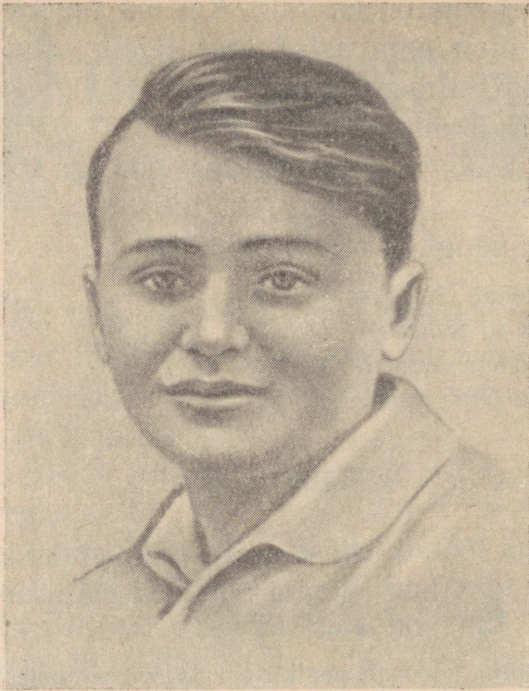
Aa, Bb, Dd, Ee, Gg, Hh, Ii, Jj, Kk, Ll, Mm, Nn, Oo, Pp, Rr, Ss, Tt, Uu, Vv, Öö, Ää, Öö, Üü.

Harjutus.

Kirjuta alljärgnevad nimed ridade viisi tähestikulises järjekorras!

1. Rein, Ants, Lembit, Kalju.
2. Maret, Ella, Laine, Tiiu.
3. Hirv, Lubi, Kallas.
4. Sirge, Lõhmus, Pihla, Maru.

N ä i d i s: Ants, Kalju, Lembit, Rein.

Minu poeg.

(Oleg Koševoi ema jutustus.)

Minu pojalt Olegil oli sõber Griša. Oleg ja Griša mängisid päevad läbi aias. Griša ema oli sageli haige ning isa oli surnud. Griša elu oli raske.

Ma õmblesin Olegile esimeseks maiks kaks uut pluusi: lihtsa ja madrusepluusi. Madrusepluus meeldis Olegile eriti.

Järsku tuli ta minu juurde ja ütles:

«Tead, mul on praegu kaks pluusi, aga Grišal pole ühtegi. Kingime madrusepluusi Grišale.»

Ma keerasin madrusepluusi paberisse ja õnnelik Oleg viis selle oma sõbrale.

1. Kes oli Olegi sõber?
2. Mispärast võib Olegi nimetada heaks sõbraks? Leia palas need read, kus sellest räägitakse!
3. Kas sinul on olnud juhust sõpra röömustada?

Harjutus.

Vasta küsimustele!

- 1) Mitmest sõnast koosneb jutukese «Minu poeg»:

esimene lause,
teine lause,
kolmas lause?

- 2) Mitmest häälikust koosnevad sõnad: **Oleg, poeg, sõbrad, mai, õmblesin?**

Oleg Koševoi vanaema.

(Oleg Koševoi ema jutustus.)

Meil on kodus Olegi foto. Sinna on kirjutatud suurte lapselikkude tähtedega «Mälestuseks kallile vanaemale Olegilt».

Oleg armastas väga minu ema — oma vanaema. Vanaema armastas teda ka väga. Nad olid suured sõbrad.

Tsaariajal oli minu ema teenija. Ta jutustas Olegile palju sellest, kui raske oli ta elu vanasti. Väike Oleg ei läinud äragi vanaema juurest. Kõike oli tal vaja teada. Mispärast olid rikkad inimesed nii ahned? Mispärast oli neile nii palju raha vaja? Mispärast vaesed inimesed nii palju töötasid, aga ikkagi nälgisid ja külmetasid?

Ühtegi vastust ei jätnud vanaema võlgu. Ta jutustas talle Leninist ning Stalinist ja sellest, kuidas kommunistid rahva võimule viisid.

*

Oleg kasvas ja temast sai tubli kommunistlik noor. Kui saksa fašistid tungisid meie kodumaale, siis võitles nende vastu ka Oleg. Vanaema abistas Olegi ja teisi kommunistlikke noori. Ta valvas nende relvi ja aitas neil salakoosolekuid korraldada.

Niisugune oli Oleg Koševoi vanaema.

1. Kes oli Olegi hea sõber?
2. Mida jutustas vanaema Olegile?
3. Kuidas kaitses Oleg kodumaad?

Harjutus.

Loe ja kirjuta järgnevad nimed tähestikulises järjekorras vihkusse!

Elvi, Kalju, Aino, Ilmar, Boris, Linda, Doora, Jaak, Georg, Oleg, Heino.

Pealkirjaks pane:

Laste nimesid.

Aino, Boris

Mis isa ütles Mikule?

Mikk jooksis aeda. Ta haaras väikese Tiina käest nuku ja jooksis aias kaksiratsa kepi seljas ringi. Tiina hakkas nutma.

Majast jooksis Miku vend Jaak. Ta võttis Miku käest nuku ning kepphobu ära.

Mikk jooksis isale kaebama. Aga isa istus akna all ja oli ise kõike näinud.

Mis ütles isa Mikule?

Harjutus.

1. Häälda jämedama kirjaga trükitud tähti!

Miku isa.

Miku isa oli tubli ehitaja.
Isa pilt rippus klubi saalis.
Huviga vaatasid lapsed pilti.
Mikk oli õnnelik.

2. Kirjuta antud laused vihikusse! Jämedamalt trükitud täh-
tedele tõmba kriips alla!

N ä i d i s: Miku isa oli tubli ehitaja.

Häälda täie häälega:
a, e, i, o, u, õ, ä, ö, ü.

Pea meeles! Need hääli-
kud on **täishäälikud**.

Asta on õpetaja. Ta näitab
nukule täishäälikuid.

See on A.

See on E.

.....

.....

Tuletikud.

Juku oli üksinda toas. Ta tõi kapist tuletikud välja ja hakkas nendega mängima.

Selle kardetava mängu oli ema ammu ära keelanud. Aga Juku ei hoolinud keelust.

Kui poiss esimese tiku nipsutas toosi küljelt minema, põletas ta oma sõrme. Teine tikk kukkus isa voodisse. Toas pääses tuli lahti.

Juku kokkus väga. Ta jooksis õue ja hakkas appi hüüdma.

Juku hädakisa kuulsid kõik maja elanikud ja tulid appi. Nad said veel suure vaevaga tule kustutada.

1. Miks ei tohi tuletikkudega mängida?
2. Missuguseid õnnetusi on juhtunud hooletusest tulega?

Harjutus.

Kirjuta laused vihikusse! Tõmba jämedama kirjaga trükitud tähtedele kriips alla!

Tuletikud.

Juku oli üksinda toas. Ta mängis tikutoosiga. Toas pääses tuli lahti. Suure vaevaga kustutati tuli.

Nimeta neid tähti:

b — be, **d** — de, **g** — ge, **h** — ha, **j** — jot, **k** — ka,
l — el, **m** — em, **n** — en, **p** — pe, **r** — er, **s** — es, **t** — te,
v — ve.

P e a m e e l e s! Need häälikud on **kaashäälikud**.

Ploomikivike.

I

Ema ostis ploome ja tahtis neid anda lastele pärast lõunasööki. Need olid laual taldrikul.

Vello käis mitu korda ploomidest mööda. Ta nuusutas neid. Nad meeldisid talle väga.

«Heameelega sööksin ühe neist,» mõtles Vello.

Kedagi ei olnud toas. Vello ei suutnud enam oodata. Ta võttis ühe ploomi ja sõi selle ära.

Enne lõunasööki luges ema ploomid üle — üks puudus. Ta rääkis sellest ka isale.

II

Lõunasöögi ajal küsis isa:

«Kuidas on, lapsed, kas keegi teist sõi ühe ploomi ära?»

Kõik ütlesid: «Ei söönud!»

Vello punastus kui vähk ja ütles ka: «Ei, mina ei söönud!»

Siis ütles isa: «Et keegi teist salaja ploomi sõi, see pole hea. Häda ei ole aga selles. Häda on selles, et ploomides on kivid. Kes ei oska süüa ja neelab kivi alla, see võib haigestuda. Ma kardan seda.»

Vello kahvatus ja ütles:

«Oh ei! Ma viskasin kivi aknast välja.»

Kõik hakkasid naerma, aga Vello nutma.

1. Miks Vello hakkas nutma?

2. Kuidas sina oleksid käitunud Vello asemel?

Harjutus.

Märgi järgmistes sõnades täishäälikud ja kaashäälikud!

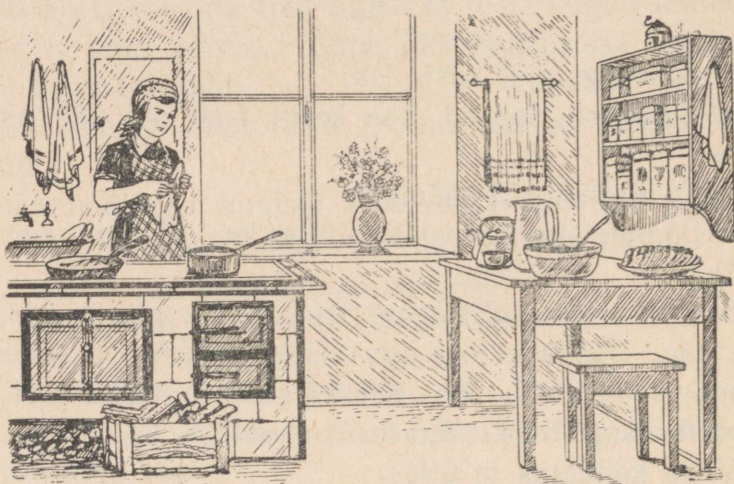
Sõna.	Täishäälikud.	Kaashäälikud.
ema	e, a	m
lõuna	õ, u, a	l, n
vähk	ä	v, h, k
isa		
tuba		
lapsed		
taldrik		

Harjutus.

Nimeta nii palju kui tead!

Toidunõud.

Taldrik, tass, alustass,

Jutusta pildi järgi!

Meie köök.

Isa ja pojad.

Isa käskis poegi elada üksmeeles. Nad ei kuulnud ta sõna. Siis laskis ta tuua luua ja ütles: «Murdke katki!»

Küll murdsid nad, aga ei suutnud luuda pooleks murda.

Siis tegi isa luuavõrud lahti ja käskis vitsad ükshaaval katki murda.

Nad murdsid vitsad ükshaaval hõlpsasti katki.

Isa ütles:

«Nõnda olete teiegi: kui elate üksmeeles, ei saa teist

keegi võitu. Kui te lähete aga tülli ja lahku, saab igaüks teist kergesti jagu.»

1. Kuidas käskis isa poegi elada?

2. Mispärast käskis isa tuua luua ja mis ta näitas poegadele selle abil?

Harjutus.

Kirjuta sõnad ridade viisi vihikusse! Kriipsuta alla need täishäälikud, mis on ühised igas reas.

Isa, ema, pojad.

Tüli, ülesanne, ülane.

Võit, sõber, sõdur.

Käsk, käbi, känd.

N ä i d i s: Isa, ema, pojad.

LENINI PÄEVAD

Volodja Uljanov.

Volodja Uljanov oli lõbus ja elav poiss. Volodjal oli väike õde Olja. Volodja mängis Oljaga aias ja õues. Ta armastas väga Oljat. Volodja oli hea vend ja mänguseltsiline.

Koolis oli Volodja esimene õpilane ja hea seltsimees.
Kõik armastasid Volodjat.

Üks vana naistöoline ütles kord:

«Volodja seltsis muutub igaüks paremaks.»

1. Missugune õpilane oli Volodja Uljanov?
2. Miks armastasid kõik Volodjat?
3. Missuguse nime all tunneb nüüd kogu maailm Volodja Uljanovit?

Harjutus.

Täida lüngad! Sõnad vali alt sulgudest!

Hea õpilane.

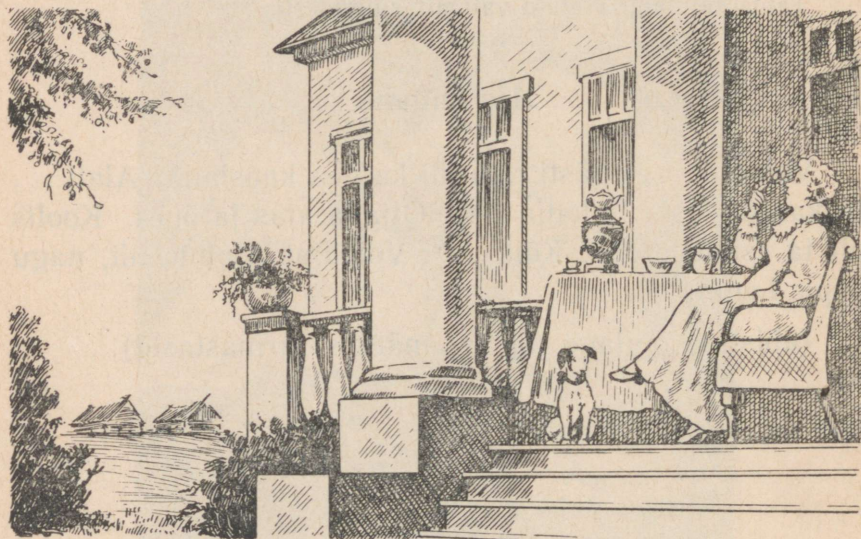
Volodja hästi. Ta oli ka hea kaaslane. Alati ...
ta kaasõpilasi. Volodja Oljaga aias ja õues. Koolis
oli ta esimene Kõik Volodjat. Õpime nii, nagu
õppis Lenin.

(abistas, õpilane, õppis, mängis, armastasid)

Lenin tahtis, et kõik töötajad elaksid hästi.

Meie riigis on ehitatud palju tehaseid ja vabrikuid. Töölised elavad suurtes valgetes majades. Meil on jõukad kolhoosid. Kõikjal on lastesõimed, lasteaiad, koolid, raamatukogud, klubid ja haiglaid. Töölised ja talupojad veedavad oma puhkuse puhkekodudes.

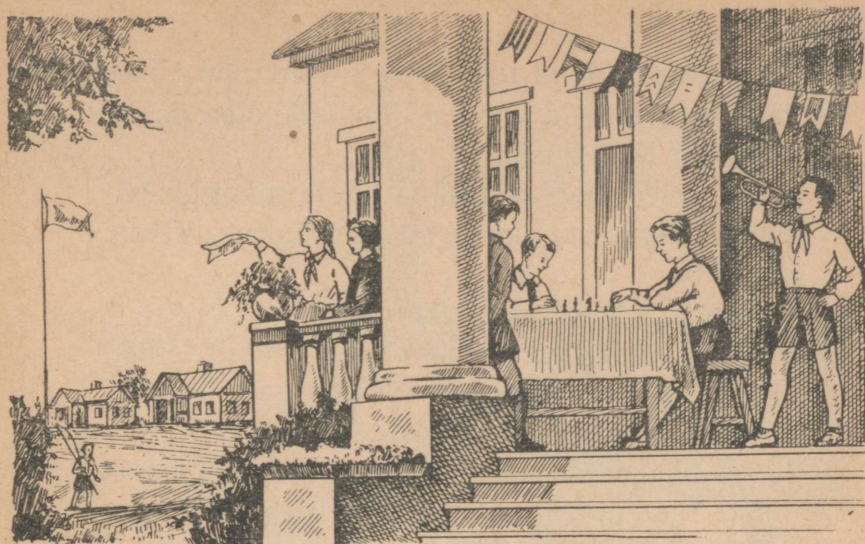
Kuni Oktoobrirevolutsioonini elas selles suures majas mõisniku perekond, mis koosnes viiest inimesest. Mõisnikud ise ei teinud tööd. Nende töö tegid teenijad. Mõisa

parki ja lilleaeda ei tohtinud tööliste ega talupoegade lapsed minna. Siin jalutasid ja mängisid ainult mõisnikkude lapsed.

Nüüd on siin lastekodu 50 lapse jaoks. Siin elavad lapsed, kel pole ei isa ega ema.

Lapsed armastavad lastekodu: see on nende kodu. Kasvatajad hoolitsevad nende eest hästi. Lapsed õpivad koolis. Vabal ajal hoolitsevad nad lillepeenarde eest, puhastavad teid ja mängivad väljakuil.

Lenin oli tööliste sõber. Ta tahtis, et kõik töotajad elaksid hästi.

1. Kuidas elavad töölised meie maal?
2. Miks on meil hea elada?

Harjutus.

Kirjuta vihikusse ainult need laste nimed, milles on täht a!

Laste nimed.

Kusti, Anu, Valve, Luule, Helga, Anne, Valdo, Peedu, Karl, Sulev, Eedu, Helgi, Elga, Fedja, Maret, Jüri, Paavo.
N ä i d i s: Anu, Valve, Helga,

Näärikuusk Sokolnikis.

Sokolniki lastekodus korraldati näärikuusk.

Näärikuusk oli ehitud.

Kõik mänguasjad olid lapsed ise valmistanud. Oli karusid, jäneseid ja elevante.

Kõik ootasid Leninit. Õues hakkas tuiskama. Tuul vilistas ja keegi ei kuulnud, millal auto oli sõitnud maja ette.

Autost väljus Vladimir Iljitš.

Ta riietus lahti ja tuli laste juurde tuppa. Need tundsid ta kohe ära, kuid vaatasid Leninile otsa ja vaikisid.

Vladimir Iljitš küsis:

«Kes teist oskab «Kassi ja hiirt» mängida?»

Esimesena vastas kõige suurem tüdruk, Veera:

«Mina!»

«Mina ka!» hõiskas Ljoša valjusti.

«Noh, ole siis sina kass,» ütles Vladimir Iljitš.

Lapsed asusid ringi. Ja näärikuusk oli keskel.

Väike Katja määrati hiireks.

Ljoša hakkas Katjat taga ajama. Katja haaras kinni Leninist. Vladimir Iljitš tõstis ta kõrgele.

«Kass ei saa hiirt kätte!»

Siis oli hiireks Senja. Ljoša püüdis teda, haaras ta kinni ja sai hiireks, aga Senja kassiks.

Mängiti kaua ja kõigil hakkas palav.

Pärast hakkasid kõik jooksma ümber kuuse. Väike Katja jooksis Vladimir Iljitši kõrval. Vladimir Iljitš hoidis tal käest kinni.

Sel ajal kandsid seltsimees Krupskaja ja Maria, Vladimir Iljitši õde, tuppa suure korvi kingitustega. Need kingitused oli Lenin toonud lastele.

Kes sai auto, kes pasuna, kes trummi. Katja sai nuku.

Niisugune oli näärikuusk Sokolniki lastekodus.

1. Keda ootasid lapsed nääripuule?

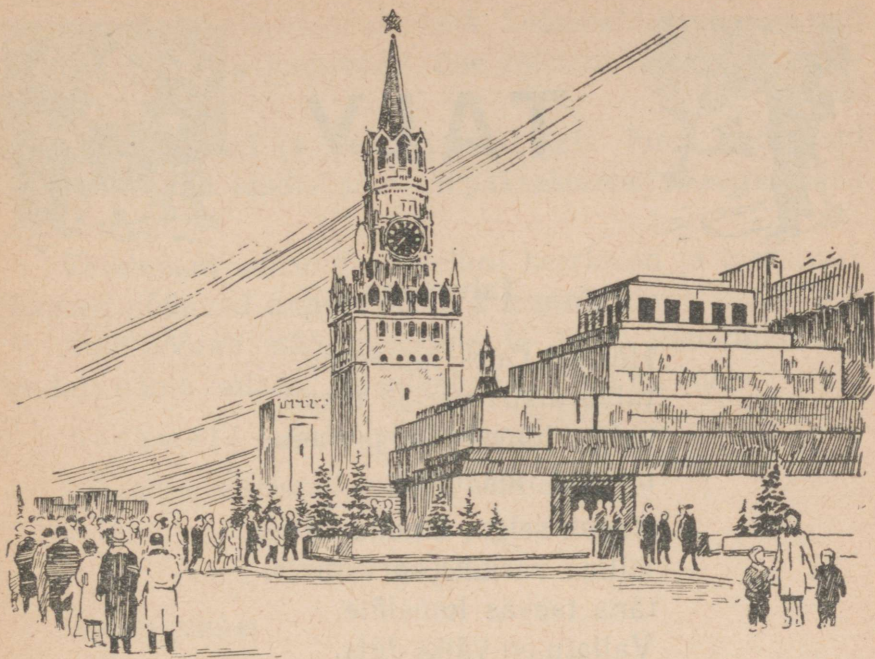
2. Milliseid mänges mängis Lenin lastega?

Harjutus.

Kirjuta vihikusse!

Lenin lastekodus.

Lapsed kaunistasid näärikuuske. Nad ootasid Leninit. Lenin tuli. Ta mängis koos lastega. Kõik olid rõõmsad.

Kuidas maeti Lenin.

Lenin suri Moskva lähedal Gorki külas. Ta maeti Moskvast.

Oli pakane. Kogu rahvas tuli oma juhiga hüvasti jätma.

Kui Lenin maeti, siis undasid vabrikute ja tehaste viled. Viled undasid viis minutit. Viis minutit seisis inimesed, trammid, autod ja rongid. Kogu maa leinas Leninit.

Moskvast Punasel väljakul on mausoleum. Seal puhkab meie suur juht Lenin.

M a u s o l e u m — suur hauaehitus.

1. Kes tulid Leniniga hüvasti jätma?
2. Kus puhkab Lenin?

TALV

Talverõõm.

Hõissa! Õues lumesadu,
talvevaikus varjab maad,
valges lumes põld ja padu,
metsad imeilusad.

Kasuk selga, kindad kätte,
külma varjuks karvamüts,
täna taevas lumeläte.

Vallatu on väike Jüts.

P a d u — soine koht, org. Mis kasvab p a o s?

L ä t e — allikas.

1. Mis teeb lastele talvel rõõmu?
2. Mis teeb talvel metsa ilusaks?

Harjutus.

Täida lüngad! Sõnad vali alt sulgudest!

Ilus talvepäev.

Sajab valget ja lund. Kõik kattub nagu val-
ge Lapsed õue. Algab lumesõda.
(ruttavad, lõbus, vaibaga, pehmet)

Lund sajab.

«Lund sajab, lund sajab!» tuleb väike Andi kilgates
tuppa.

Kõik lapsed jooksevad akende juurde.

«Lund sajab!» kordavad kõik. Sedamaid tõmbavad nad palitud selga ja jooksevad õue esimest lumesadu tervitama.

Tuleb vaikset ja pehmet lund, laia lund. Suuremad lumeräitsakad lendlevad nagu pääsukesepojad aegamööda alla.

Väiksemad udusulgsed helbed keerlevad ja tantsivad. Lapsed püüavad lumeräitsakaid lennult kinni.

Andi pöörab näo ülespoole ja laseb lumeräitsakaid endale näole sadada. Ise kiidab: «Küll on mõnus!»

S e d a m a i d — kohe, viivitamata.

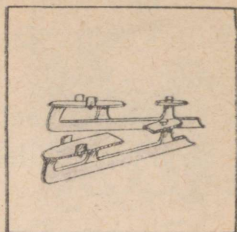
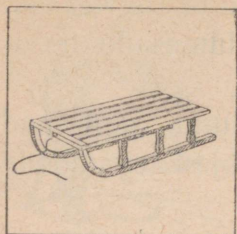
Mispärast rõõmustab esimene lumi lapsi?

Harjutus.

Koosta jutuke!

Talvelõbud.

Mõistatus.

Lendavad kaksteist lindu.

Lendavad esimesed kolm — tuleb külm ja pakane.

Lendavad teised kolm — sulab lumi, muru hakkab haljendama.

Tõuseb lendu kolmas kolmik — hakkab palav, põllul valmib vili.

Siis lendab välja neljas kolmik — hakkavad puhuma jahedad tuuled, sajab vihma ja tulevad udused ilmad.

Aga need pole harilikud linnud: igaühel on neli tiiba, igas tiivas on seitse sulge. Ja igal sulgel on oma nimi, pool sulge on valge, pool must.

1. Mis on esimese kolme linnu nimed?
2. Mis nad meile toovad?
3. Mis aasta-ajad järgnevad talvele?
4. Mis rõõmustab meid kevadel? suvel? sügisel?
5. Kuidas nimetame nende lindude tiibu? sulgi?
6. Mis on iga üksiku sule nimi?

Aastas on 12 kuud.

Kuude nimed on: jaanuar, veebruar, märts, aprill, mai, juuni, juuli, august, september, oktoober, november, detsember.

Nädalapäevade nimed on: esmaspäev, teisipäev, kolmapäev, neljapäev, reede, laupäev, pühapäev.

*Mõistatus: Kaksteist venda edasi
rühivad kõik sedasi,
et ei taba teineteist.
Keda tunned sina neist?*

Harjutus.

Kirjuta õiges järjekorras:

Ööpäev.

Lõuna, hommik, öö, õhtu.

Nädal.

Teisipäev, neljapäev, reede, esmaspäev, kolmapäev, pühapäev, laupäev.

Aastaajad.

Sügis, kevad, suvi, talv.

Kalender.

Isa töölaua kohal seinal rippus kalender. Igal õhtul tuli väike Ats isa juurde ja ütles: «Ema käskis mind magama minna. Eks ole, isa, üks päev on siis jälle möödas? Kas tohin nüüd kalendrist ühe lehe ära rebida?»

Atsile tegi see suurt rõõmu, kui isa lubas käristada lehe kalendrist ära.

Siis vaatas ta, kas homse päeva number kalendris on punane või must. Kui number oli punane, siis keerutas Ats rõõmsasti paar tiiru kannal ringi. Ats teadis nüüd kindlasti, et homme on puhkepäev.

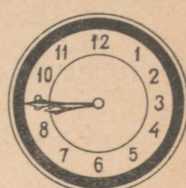
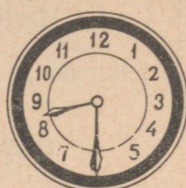
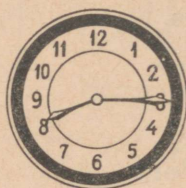
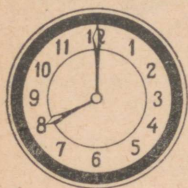
Käristada — ära rebida. Mis käriseb?

Tiir — ring, pööre ringi.

1. Millal võis Ats isa juurde tulla?
2. Mis talle seal meeldis?
3. Mida teadis Ats kalendrist?
4. Milleks kasutame kalendrit?

Kell, meie ajanäitaja.

1. Mispärast on vaja tunda kella?
2. Missuguseid kelli oled näinud?

Kui palju on kell?

Mõistatusi: Käib ööd ja päevad, ei pääse mees paigastki? Jalgu ei ole, aga käib; suud pole, aga ütleb, millal magama minna, millal tõusta?

Harjutus.

Kirjuta oma päevaplaan!

Minu päevaplaan.

I

Kell kaheksa ma
Siis
Kell
Kell
Kell

II .

Kell
Nüüd
Kell
Kell
Kell

Talvetööd kolhoosis.

Talvel on kolhoosis kõigil tööd.

Ühed kolhoosnikud veavad metsast puid, teised parandavad tööriistu. Karjatalitajad puhastavad, söödavad ja lüpsavad lehmi.

Igaüks teeb tööd. Töötatakse hästi.

Lastel on oma töö. Nad käivad koolis. Väikesed lapsed on päeval lastesõimes või lasteaias.

Saabub õhtu. Palju tööd on tehtud. Võib puhata.

Kolhoosnikud lähevad klubisse. Seal kuulavad nad loenguid, loevad ajalehti ja ajakirju.

Meie maal on kõigil õigus töötada, õppida ja puhata.

1. Milliseid töid teevad kolhoosnikud talvel?
2. Kuidas veedavad talve kolhoosilapsed?

Harjutus.

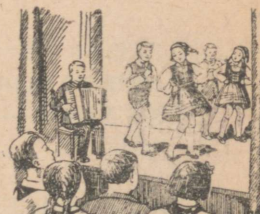
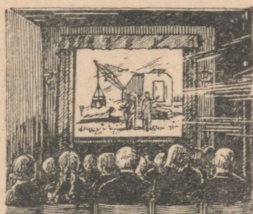
Koostage ühiselt jutuke!

Talv kolhoosis.

1. Päeval:

2. Õhtul:

Metsatööliste brigaad.

Metsatöölise brigaad töötab metsas. Neid on neli meest. Kõik nad töötavad hästi ning on teistele brigaadidele eeskujuks. Nad annavad ka neile nõu, kuidas paremini töötada. Seda brigaadi premeeriti tubli töö eest.

Puid langetavad töölised metsas elektrisaega. Saetud puud veab traktor suurele teele. Seal laaditakse need auto-
dele.

Metsatöölised elavad soojades majades. Pärast tööd kuulavad nad raadiot ja loevad ajalehti. Huvitav on töötada talvises metsas.

B r i g a a d — töölise rühm metsas või põllul.

P r e m e e r i m a — hea töö eest autasustama.

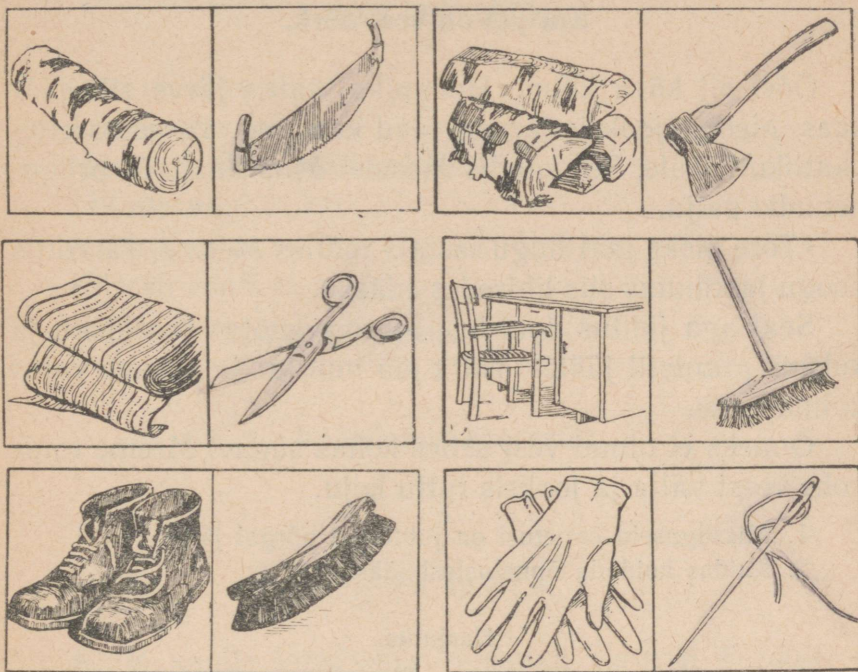
L a a d i m a — veokit täitma.

Kuidas töötab metsatöölise brigaad? (Jutusta pildi järgil)

Harjutus.

Koosta lauseid!

Millega töötame.

Näidis: Puid saeme saega.

Harjutus.

• Loe vaikselt kõik järgnevad laused mitu korda läbi! Kirjuta vihikusse ainult need laused, milles kõneldakse **talvest!**

Pealkirjaks:

Talv metsas.

Päike kõrvetab väga.

Kõikjal on palju lund.

Põldudel lõigatakse rukist.

Kolhoosnikud sõidavad regedega metsa.

Supeldakse ja pritsitakse üksteist veega.

Lumi krudiseb ree all.

Puud on kaetud lumega.

Kui jää on veel nõrk.

Õösi oli kõva külm. Hommikul kattis järve sile jääkaas. Meeme jooksis järvele jääd katsuma. Ta astus ettevaatlikult jääle. See kandis Meemet üsna hästi. Ei pragenudki palju.

«Tore oleks jääl liugu lasta!» mõtles Meeme. Ta võttis hoogu ja kihutas siis libisedes edasi.

Seal aga juhtus äpardus. Meeme kaotas tasakaalu ja kukkus prantsti! jääle. Nõrk jää murdus ja Meeme vajus külma vette.

Õnneks ei olnud vesi selles kohas sügav. Meeme ronis kohe veest välja ja jooksis ruttu koju.

1. Missuguseid õnnetusi on juhtunud nõrgal jääl?
2. Kuidas hoiduda õnnetustest jääl?

Harjutus.

Loe järgmisi lauseid ja pane tähele jämedama kirjaga trükitud häälikute **pikka** või **lühikest** hääldamist!

See saabas on Meemele paras.

Koer jooksis hobuse sabas.

Meeme käib koolis.

Ta kolis uude korterisse.

Vii kiri posti!

Vabrikus käib kiire töö.

Täishäälikuid hääldame kas **lühidalt** või **pikalt**.

Lühikese täishääliku kirjutame **ühe** tähega, **pika** täishääliku aga tavaliselt **kahe** tähega: **aa, ee, ii, oo, uu, õõ, ää, öö, üü**.

Harjutus.

Kirjuta järgnevad laused vihikusse! Pikk täishäälik kriip-
suta alla! Pealkirjaks:

Pikk täishäälik.

Öösi oli kõva külm.

Järv kattus jääga.

Meeme jooksis jääd katsuma.

Jää murdus.

Meeme vajus vette.

Kiiresti ronis ta välja.

N ä i d i s: Öösi oli kõva külm.

Äpardunud koerasõit.

I

Hea mõte.

Kaljo kuulis kord oma vanemalt vennalt Teedult, et kaugel põhjamaal sõidavad inimesed koertega.

Kaljole see lugu meeldis. Ta mõtles, et oleks hea ka Pollaga sõitu teha. Kelk oleks saaniks, Polla hobuseks. Aga kuidas Polla saani ette rakendada? Kaljo pidas nõu Priiduga.

«Kas tead, Priidu, põhjamaal sõidavad inimesed koertega? Mul on tubli koer Polla, temaga võiks ka sõita.»

Priidu oli osav poiss ja meisterdas igasuguseid asju. Ta oli kohe nõus Kaljot aitama. Poisid valmistasid Pollale nööriist parajad rakmed ja ühel päeval katsusidki sõitu teha.

1. Kust teadis Teet, et põhjamaal sõidetakse koertega?

2. Miks seal hobustega ei sõideta?

Kass ajab sõidu nurja.

Polla ei tahtnud algul küll heameelega rakmeid kaelas kanda ja saani vedada. Varsti aga harjus ta oma tööga ja jooksis saanikese ees kiiresti. Poistele tegi kiire sõit suurt lõbu.

«Näe, kus on alles sõit!» rääkis Kaljo.

«Ohoi! Las käia!» kihutas Priidu omalt poolt koera.

Külarahvas vaatas ja mõtles endamisi:

«Küll on aga naljamehed, sõidavad koeraga!»

Polla kihutas veel kiiremini.

Äkki jooksis üle tee kirju kass. Kass kargas vilkstil koera eest aiaposti otsa ja sealt aeda. Polla tahtis kassi taga ajada. Ta unustas hoopis, et veab kelku, ja hüppas kassile järele. Poisid lendasid uperkuuti lumehange, aga haiget ei saanud kumbki.

Nüüd naersid nad valju häälega oma äpardunud koera-sõitu. Veel rohkem naersid aga teised poisid, kes vaatasid sõitu pealt.

1. Miks tahtsid poisid koeraga sõita?
2. Miks ei saanud poisid koera juhtida?
3. Mõttele lookesele teistsugune lõpp!

Harjutus.

Kirjuta palast välja 10 sõna, milles on pikk täishäälik!

Näidis:

Pikk täishäälik.

Priidu, kuulis, põhjamaal,

Uisutamas.

Väljas talv ja tore jää,
uisutada ülihää!
Rataskaari enne nii
ja siis jälle teisiti.

Uisutamas Minni, Manni,
Miku, Juku, väike Anni,
Karja-Murigi on reas —
arvab: laps ta laste seas.

Jää on libe nagu klaas,
uisud aina undamas!
Ainult üks veel: «Ära kuku!
Muidu pärast nutad, Juku.»

Mõistatus: Sünnib sügisel, sureb kevadel?

Harjutus.

Täienda lauseid uute sõnadega!

Lumi on valge, kohev,

Vesi on märg,

Ilm on külm,

Tuul vingub,

Teeme linnukestele söögimaja.

«Kas teate,» ütles Juku, «ehitame laudadest majakese ja teeme sellele katuse peale. Sinna ei saa toidule lund peale sadada. Seal võivad linnud ka külma tuule eest varju leida.»

See nõu meeldis Reinule, sest ta armastas ehitustöid üle kõige. Ruttu tõi ta tühja kasti. Kastilt võeti üks külje-

laud ära. Nii tekkis lai uks, kustkaudu linnud võivad sisse ja välja lennata. Lauatükikestest löödi kastile katus peale.

Saadi kena lindude söögimaja. Kast pandi aeda posti otsa.

Lapsed viisid lindudele sinna teri, tangu ja leivaraasukesti. Ise olid õnnelikud, kui näljased külalised tulid neid sealt nokkima.

1. Mispärast pandi söögimaja posti otsa?
2. Kuhu veel võib lindude söögimaja panna?
3. Kes lindudest käivad söögimajas?

Harjutus.

Täida lüngad ja kirjuta laused vihikusse! Sõnad vali alt sulgudest!

Linnukeste söögimaja.

Rein tõi tühja.... Sellest tehti kena lindude.... Kast pandi.... posti otsa. Lapsed viisid sinna lindudele....

(kasti, teri, aeda, söögimaja)

Harjutus.

Häälda ja võrdle jämedama kirjaga trükitud kaashäälikuid sõnades «vilu» ja «Villu».

Linnukestel oli vilu.

Neid abistas Villu.

Vilu — kaashäälik l on lühike.

Villu — kaashäälik l on pikk.

Lühike kaashäälik l kirjutatakse ühe tähega.
Pikk kaashäälik l kirjutatakse kahe tähega (ll).

1 — pääsuke; 2 — varblane; 3 — rähn; 4 — tihane;
 5 — kägu; 6 — kuldnokk; 7 — hakk; 8 — vares;
 9 — harakas.

Harjutus.

Kirjuta laused vihikusse! Jämedama kirjaga trükitud kaashäälikud kriipsuta alla!

Kirjutatud laused loe valjusti läbi!

Lühike kaashäälik.

Pesuköögis on pali.
Sügisel on vilu.
Klassis on neli akent.
Väike veli mängib õues.
Tule ruttu tupp!

Pikk kaashäälik.

Juta mängib palli.
Villu abistab ema.
Nelli avas akna.
Velli õmbleb toas.
Viska paber tulle!

V e l i — v e n d.

Mida rähn talvel sööb.

Meie metsades elab lind, kellel on must keha valgete täppidega ja kuklas erepunased sulekesed. See on rähn.

Kogu päeva lendab rähn metsas ja otsib toitu.

Ta istub puule, kuid mitte oksale nagu teised linnud, vaid otse tüvele. Istub ja toksib nokaga puud: kopp-kopp! kopp-kopp! Saab koore alt kätte mõne tõugu või põrnika ja sööb selle ära.

Mõnikord vedeleb puu all lumel palju, palju käbisid. Rähn on siin lõunat võtnud. Ta on männi- ja kuusekäbidest seemned välja nokkinud ja tühjad käbid lumele jätnud.

1. Kus elab rähn?
2. Missugused on tema suled? Leia jutus need read, kus * on sellest räägitud!
3. Kuidas hangib rähn endale toitu?

Harjutus.

Kirjuta antud laused vihikusse! Kaashäälikuile tõmba joon allal!

Rähn.

Rähn elab metsas. Kogu päeva otsib ta toitu. Nokaga kopsib ta puud. Ta sööb tõuke ja käbide seemneid.

N ä i d i s :

Rähn.

Rähn elab metsas.

Harjutus.

Kirjuta laused vihikusse! Jämedama kirjaga trükitud kaashäälikud **l, m, n, r, s** kriipsuta alla! Loe kirjutatud lauseid!

Lühike kaashäälik.

Kala elab vees.
Päike sulatas lume.
Lina kasvab põllul.
Kera veeres kapi alla.
Pese korralikult käsi!

Pikk kaashäälik.

Palun kalla teed!
Kelk vajus lumme.
Ema sõitis linna.
Siil tõmbus kerra.
Hiir kardab kassi.

Pikk kaashäälik **l, m, n, r, s** kirjutatakse kahe tähega.

Vaata aknale!

I

Vaata aknale! Kogu klaas on täis huvitavaid jääroose, mis joonistas külmataat. Õues on külm. Kõikjal on lumi: maas, katustel ja puudel.

II

Vaata talvehommikul õue! Lumel hüplevad varblased. Külma käes on nad kohevil ja ümmargused nagu pallid. Hüplevad ja otsivad toiduraasukesi.

Siinsamas jalutavad tähtsalt varesed ja sibavad hakid.
Kõik vaatavad ringi, kas kuskil ei leidu suupoolist.

1. Leida mõlemale osale pealkiri!
2. Kuidas sa hoolitsed lindude eest talvel?

Harjutus.

Kirjuta antud laused vihikusse ja täida lüngad! Sõnad vali alt sulgudest!

Linnud talvel.

Oues hüplevad Siin jalutavad ka Söögi-
majade juures lendavad Nad kõik otsivad
(toitu, varblased, tihased, varesed)

Harjutus.

- Aseta lindude nimed õigele kohale!

Linnud.

Sügisel lahkuvad meilt

Talveks jäävad meile

(lõoke, vares, varblane, kuldnokk, pääsuke, kurg, rähn,
hani, tihane, luik, harakas)

NÕUKOGUDE ARMEE

Paraad.

On täna rõõmus pidu
Nõukogude Armeel.
Näed sõjameeste ridu
nii kindlalt käimas teel.

Neil aumärgid rinnas
ja teraskiivrid peas.
Ning võimsalt liigub linnas
tank tanki järel reas.

Ja talvetaeva viivad
me teraslinde teed;
viisnurki kandvad tiivad —
me õhujõud on need.

Näed sõjameeste ridu,
kel võidulipud eel.
On täna rõõmus pidu
Nõukogude Armeel.

Paraad — sõjaväe pidulik ülevaatus.

Harjutus.

Leia sobivad sõnad ja täida lüngad!

Paraad.

Paraadil marsivad Võimsalt liiguvad tänavail Kõrgel õhus lendavad Täna on pidupäev.

Nõukogude Armee päev.

Kahekümne kolmas veebruar on Nõukogude Armee päev.

Kahekümne kolmandal veebruaril on Moskvast Punasel väljakul suur paraad.

Nõukogude Armeed kaitseb meie kodumaad ja meie piire vaenlaste eest.

Nõukogude Armeed on võimas ja võitmatu.

Nõukogude rahvas armastab oma armeed.

Au nõukogude rahvale!

Au Nõukogude Armeele!

1. Kes kaitseb meie kodumaad?
2. Missugune on Nõukogude Armeed?

Harjutus.

Kirjuta vihikusse õpetaja juhtimisel lauseid Nõukogude Armeest!

Harjutus.

Leia eelmisest palast sõnad, milles esineb pikk täishäälik!

Pikk täishäälik.

Veebruar,

Noor kangelane.

Nõukogude Armeed sõdurid sõitsid rindelt koju puhkusele. Nad ei teadnudki, missugune oht neid varitseb.

Rong lähenes väikesele jaamale. Seal elas pioneer Linda. Tüdrukuke nägi aknast, et vaenlase lennuk heitis pomme raudteele. Ta jooksis sinna vaatama ja nägi, et tee oli ühes kohas purustatud.

Varsti tuleb aga rong. Ei ole enam aega joosta isale — jaamakorraldajale teatama. Linda jäi rongi ootama.

Peagi tuli nähtavale läheneva rongi suits. Linda võttis kaelast oma punase rätiku ja hakkas sellega lehvitama. Vedurijuht märkas hoiatust ja peatas rongi.

Sõdurid ja töölised parandasid kiiresti tee. Rong võis edasi sõita.

Nõnda päästis noor pioneer paljude inimeste elu.

O h t — hädaoht.

V a r i t s e b — ootab.

1. Missugust kahju tegi lennukilt heidetud pomm?
2. Jutusta lühidalt lookese sisu!
3. Missuguseid muid lugusid julgeist lastest oled kuulnud?

Harjutus.

Loe küsimused läbi ja leia õiged vastused! Sõnad vali alt sulgudest! Kirjuta vihikusse ainult vastused!

Linda kangelastegu.

Kuhu sõitsid sõdurid?	Sõdurid sõitsid
Mis lähenes jaamale?	Jaamale lähenes
Mida märkas Linda?	Linda märkas vaenlase
Millega Linda lehvitas?	Linda lehvitas punase
Kes märkas hoiatust?	Hoiatust märkas
Kelle elu päästis Linda?	Linda päästis paljude elu.

(koju, rong, lennukit, rätikuga, vedurijuht, inimeste)

Kes?

Militsionäär juhib liiklemist.

Sõdur puhub signaali.

Arst ravib haigeid.

Maaler värvib.

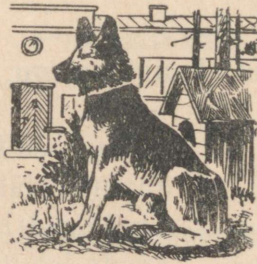
Hobune veab koormat.

Tisler hõveldab lauda.

Linnuke istub oksal.

Koer valvab maja.

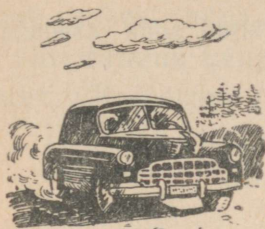

Kass püüab hiiri.

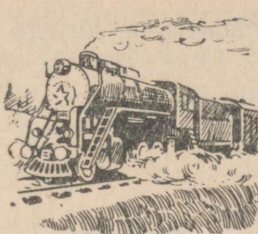
Kellest sa lugesid eelmistes lausetes?

Loe jämedama kirjaga trükitud sõnu! Need on kõik elusolendid. Nende kohta küsime kes? kelle? keda? kellega? jne.

Mis?

Auto sõidab.

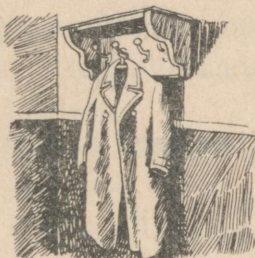
Rong sõidab
kiiresti.

Lennuk lendab
kiiremini.

Lamp põleb.

Mantel ripub
varnas.

Raamat on lahti.

Leib on laual.

Supp on
taldrikul.

Puu kasvab
metsas.

Millest sa lugesid eelmistes lausetes?

Loe jämedama kirjaga trükitud sõnu! Need on esemed.
Nende kohta küsime mis? mille? mida? millega? jne.

Harjutus.

Pane piltide alla jämedama kirjaga trükitud sõna asemele küsimus kes?

Kes?

Militsionäär, arst,

Harjutus.

1. Pane jämedama kirjaga trükitud sõna asemele küsimus mis?
2. Kirjuta vihikusse:

Mis?

Rong, lennuk,

Neljajalgsed sanitarid.

I

Suure Isamaasõja ajal käis äge lahing.
Metsa serval lamas Nõukogude sõdur. Vaenlase kuul haavas teda raskesti.

Tõusis tuul. Tuisk hakkas haavatut lumme matma.

Ja korraga, nagu läbi une, tundis lamaja, et keegi hingab raskesti tema kõrval. Suure vaevaga avas ta silmad. Paari sammu kaugusel temast seisis pika karvaga hundi-koer. Kaelarihma küljes rippus tal puust kepike.

Haavatu elustus. Nüüd ei olnud ta enam üksinda.

«Koerake! Siia, siia!»

Koer liputas sõbralikult saba. Siis haaras ta kepikese suhu, pööras ümber ja jooksis ära.

«Ära läks!» ohkas haavatu ja sulges silmad.

II

Kuid koer tuli tagasi. Ja mitte üksinda. Ta tõi kaasa kaks inimest saaniga. Need olid sanitarid. Nemad saat-sidki koera haavatuid otsima.

Koer hüppas haavatud sõduri juurde ja lakkus ta nägu. Sõdur silitas koera ja ütles:

«Mul on paunas šokolaadi. Andke see koerale. Ta päästis mu elu.»

Sanitarid sidusid haava kinni, panid haavatu saani ja viisid haiglasse. Nüüd on ta täiesti terve.

III

Kuidas said sanitarid teada, et koer leidis haavatu? Väga lihtsalt: kepikese järgi. Kui koer tuleb tagasi, kepikese suus, siis tähendab see, et ta kellegi leidis. Nii on teda õpetatud.

Leningradis on omapärane kool. Selles koolis õpilased ei loe ega kirjuta, raamatuid ega vihikuid neil ei ole. Need õpilased on päris harilikud koerad, hundikoerad.

Kolm kuud õpetatakse koeri, kuidas otsida lahingu ajal haavatuid. Neid koeri nimetatakse sanitaarkoerteks. Nad ei karda püssipauke ja võõras ei saa neid ära meelitada.

Neljajalgset sanitarid päästavad sõjas palju inimesi.

Sanitar — haigetalitaja.

1. Mida mõtles haavatu, kui koer ära läks?
2. Kuidas väljendas haavatu oma tänu koerale?
3. Mida võib koeri veelgi õpetada tegema?
4. Mida oled kuulnud õpetatud koertest?
5. Kes olid meie vaenlased Suures Isamaasõjas?
6. Mis kurja tegid vaenlased meie maal?
7. Kuidas lõppes Suur Isamaasõda?

Harjutus.

Kirjuta laused vihikusse ja täida lüngad! Sõnad vali alt sulgudest!

Sanitaarkoer.

Oli Suur Isamaasõda. Vaenlase kuul tabas Nõukogude Sanitaarkoer leidis Ta teatas sellest Haavatu viidi

(sanitaridele, haiglasse, sõdurit, haavatu)

Harjutus.

Kirjuta harjutus ja aseta joonekese asemele puuduv täht!

Neljajalgne sanitar.

Sanitaarkoer päästis haavatud sõ-uri. Sanitarid si-usid haava. Hai-e viidi hai-lasse. Sanitaarkoerad on jul-ed ja tu-lid.

LINN

Rahu tänav.

I

Tõnu oli nelja-aastane, aga ta teadis juba hästi oma aadressi. Kui küsiti, kus tänavas ta elab, vastas ta:

«Purustatud tänavas. Meie tänavat veel ei ole. Seal oli sõda.»

Tõnu tänavat hakati taastama. Lõhutud maja, kus elas Tõnu, lammutati. Ajutiselt tuli neil elama asuda kõrvaltänava barakki. Tõnul tuli õppida selgeks uus aadress.

«Poiss, kus tänavas sa elad?»

«Ajutises tänavas,» vastas Tõnu, «meie tänavat veel ehitatakse. Seal oli ju sõda.»

II

Tõnu lasteaed asub uues tänavas. Kui Tõnu läheb õhtul emaga koju, siis näeb ta kõikjal uusi maju.

«Varsti valmib ka meie tänav,» ütleb ema.

Oktoobripühade laupäeval tuli ema Tõnule järele varem kui tavaliselt.

«Me kolisime täna uude korterisse,» teatas ema lõbusalt.

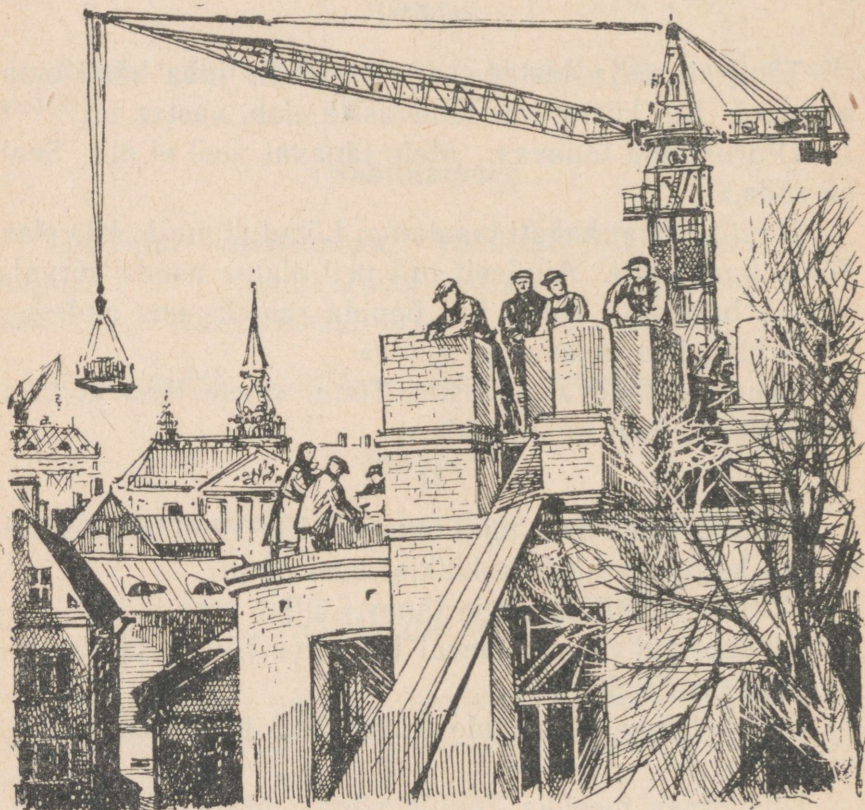
Uus tänav meeldis Tõnule väga. Majad on suured, ilusad, valged. Nende korteris on laiad aknad. Valged ukSED lõhnavad värsket värvi järele. Uhiuus lift lendab üles ja alla.

«Tõnu, kas sa tead, kuidas meie tänavat nimetatakse?» küsis ema.

«Tean, ema. Rahu tänav,» vastas Tõnu.

Barakk — ajutine elamu, kerge puuehitus.
Taastama — uuesti üles ehitama, parandama.
Uhiuus — tuliuus.

1. Millal hävis Tõnu kodu?
2. Kes purustasid meie linnu?
3. Kes taastasid lõhutud majad?
4. Miks nimetati uus tänav Rahu tänavaks?

Küsimärk.

Kui lauses on küsimus, siis kirjutatakse lause lõppu küsimärk (?).

Loe palast lauseid, mille lõpus on küsimärk!

Kõnelus müürissepaga.

«Kellele ehitad maja,
müürissepp-meistrimees?»

«Lastele maja on vaja!»
muheleb meistrimees.

«Miks seda lastel on vaja,
müürissepp-meistrimees?»

«Siin kerkib koolimaja!»
kõneleb meistrimees.

«Aga — miks kooli on vaja,
müürissepp-meistrimees?»

«Lastel on õppida vaja!»
seletab meistrimees.

«Kas valmib varsti see maja,
müürissepp-meistrimees?»

«Varsti, mu uudistaja!»
naeratab meistrimees.

«Ja mina siis õpin siin majas,
eks ole ju, meistrimees!»

Saabumine Moskvasse.

Me sõitsime Moskvasse rongiga. Moskvas väljusime jaamahoonest väljakule. Pakikandja aitas kanda meie asju. Ma nägin palju autosid. Nad seisisid reas. Tänavail olid rööpmed. Mööda rööpmeid sõitsid kolm vagunit ilma vedurita.

«See on tramm,» selgitas ema.

Pakikandja küsis:

«Kas teile on autot vaja?»

Ema ütles:

«Jah, jah! Autot.»

«Kohe!» vastas pakikandja. «Seal seisukohal on neid palju.»

Me istusime autosse. Autos olid istmed nagu väikesed diivanid. Ees, samuti diivanil, istus autojuht. Tema juhtis autot.

Ema ütles juhile:

«Sõitke, palun, selle aadressi järgi.» Ja andis talle kirjakese.

Auto hakkas sõitma.

Igal pool ümberringi oli inimesi ja ma kartsin, et me sõidame neile peale. Kuid meie auto tuututas sageli ja me ei sõitnud kellelegi peale.

Pöörangul hakkas tramm meie poole sõitma. Ja muudkui helistas.

Ma ehmusin ja hakkasin karjuma.

Tramm aga pöördus ära ja läks edasi mööda teist tänavat.

Harjutus.

Loe vaikselt kõik järgnevad laused mitu korda läbi! Kirjuta vihikusse vaid need laused, milles kõneldakse linnast! Pealkirjaks:

Lauseid linnast.

Jaan saabub Moskvasse rongiga.

Jaamas on palju autosid.

Metsatöid tehakse talvel.

Tänavail on palju rahvast.

Pioneerid abistavad kolhoosnikuid.

Militsionäär juhib liiklemist.

Kombain töötab põllul.

Valgusfoor.

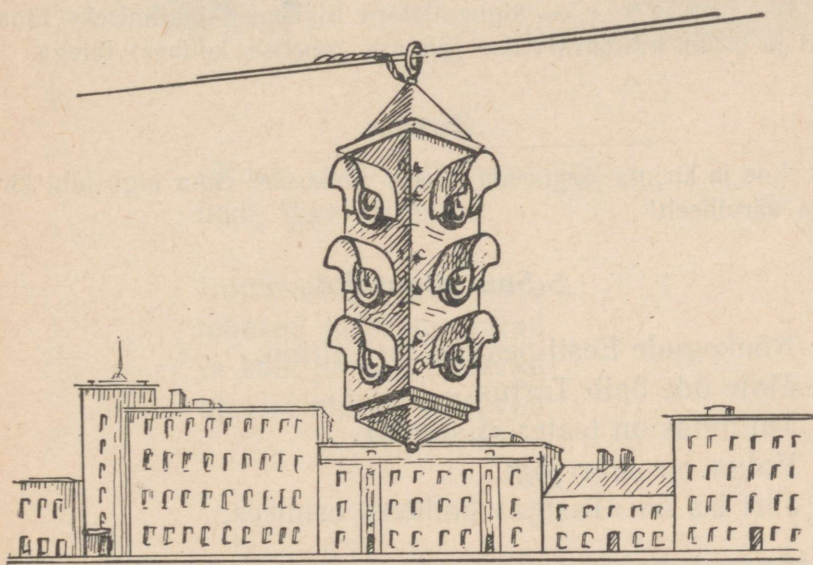
Me peatusime ja kõik teised autod peatusid, trammgi peatus.

Mina küsisin:

«Mispärast?»

Emma seletas:

«Kas näed seda punast laternakest? See on valgusfoor.»

Ma nägin tänava kohal traadi küljes laternakest. Selles põles punane valgus.

«Kas me kaua seisame?»

«Ei. Kohe sõidavad mööda need, kel on tarvis ületada tänav, ja meie hakkamegi sõitma.»

Ja kõik vaatasid punast laternakest.

Järsku süttis selles kollane valgus, siis roheline. Ja me sõitsimegi.

Pärast põles tänaval veel kord punane laternake. Ma juba teadsin, mispärast see põleb, ja hüüdsin:

«Onu, pidage kinni! Punane tuli!»

Autojuht peatas masina ja ütles:

«Aga sa oled tubli poiss!»

Me peatusime veel kord, aga mingisugust tuld polnud. Ma nägin ainult pikakasvulist valges mütsis ja valges pluusis militsionääri. Ta tõstis käe üles.

Kui ta käega viipas, sõitsime me edasi.

Kui militsionäär tõstab käe, siis jäävad kõik autod ja trammid seisma.

Valgusfoor — signaallatern liiklemise juhtimiseks tänavail ja teedel mitmevärvilise (punase, rohelise, kollase) tulega.

Harjutus.

Loe ja kirjuta järgnevad laused vihikusse! Suur algustäht kirjuta värviliselt!

Suur algustäht.

Nõukogude Eesti pealinn on Tallinn.

Maie õde õpib Tartus.

Tallinnas on teater «Estonia».

Volga on suur jõgi.

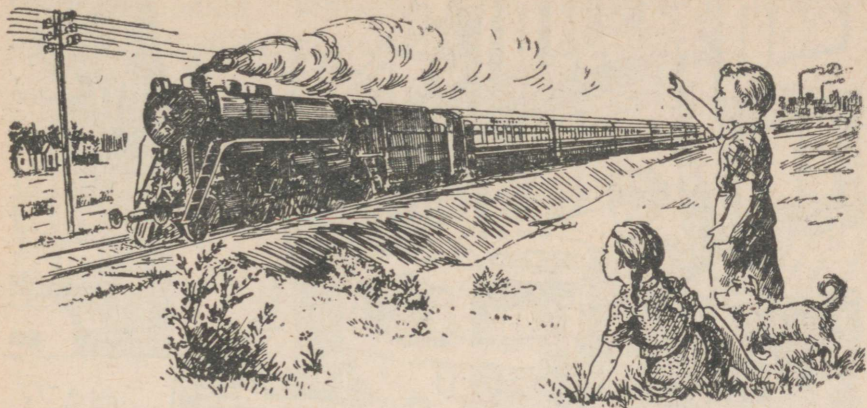
Jüri isa on «Tasuja» kolhoosi esimees.

Ka linnade, külade, merede, järvede, jõgede, vabrikute ja kolhooside nimed kirjutatakse suure algustähega.
--

Rong. *

Vedur hakkab huikamagi,
jaamast rong siis liikumagi.
Algul sõidab tasapisi,
aga tal ei ole püsi:

* Lugeda rongi liikumist jäljendavas rütmis.

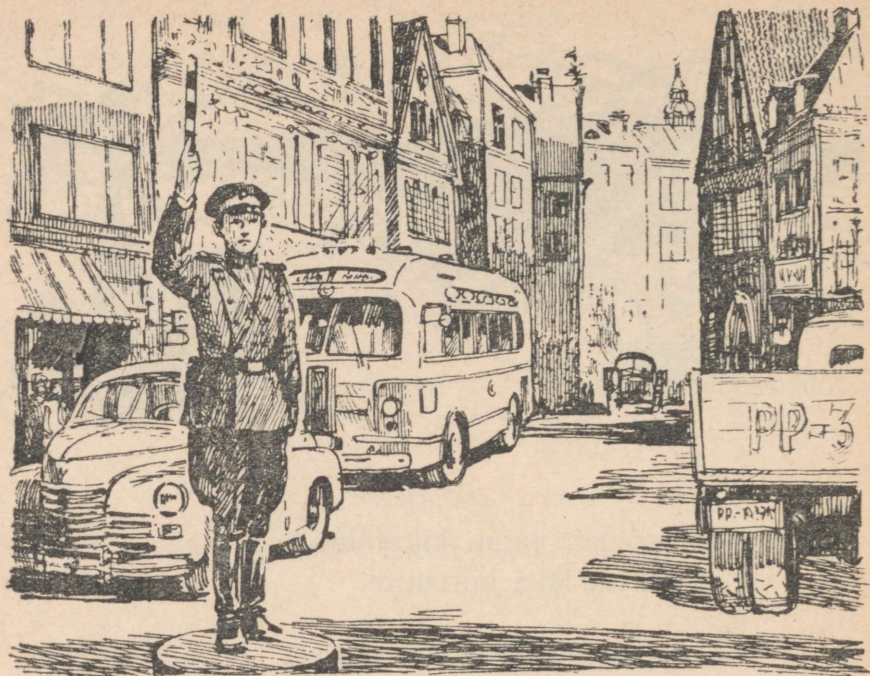
sõidab varsti kiiremini,
ikka, ikka kiiremini.

Inimesed, puud ja majad,
tehased ja mängurajad
ja kõik paigad tuttavad
aknast mööda ruttavad.

Militsionäär.

Kesk sõidukite kära
ning inimeste ruttamist
te olete mind näinud vist
ja tunnete ka ära.

Sul tuleb paigal olla,
kui keppi ülal hoian ma.
Sa alles siis võid liikuda,
kui kepi lasen alla.

Nii juhin inimesi,
kes käivad linnas tänavail.
Ma peatan lapsi hullavaid
ja aitan vanakesi.

1. Kus seisavad linnas militsionärid?
2. Kuidas nad annavad märku sõidukeile?
3. Kuidas peavad liikuma jalakäijad linnas?
4. Missuguseid õnnetusi juhtub lastega tänavail?
5. Kuidas aitab militsionäär vanakesi?

Harjutus.

Koosta õiged laused!

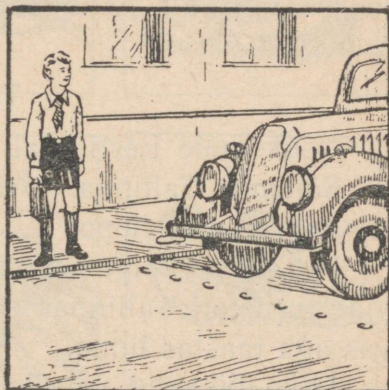
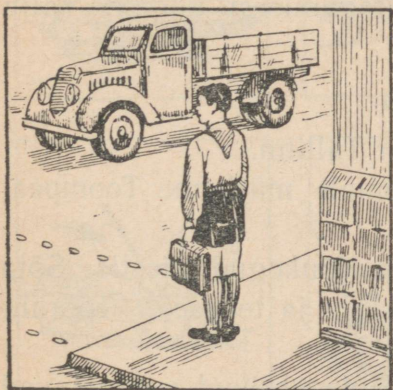
Linnas on palju Liiklemist juhib Käes
on tal kepike. Tõstab ta üles, peab sõi-
duk, laseb alla —

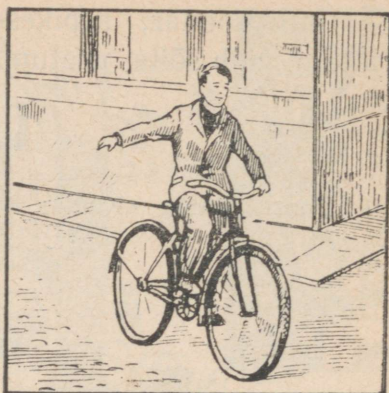
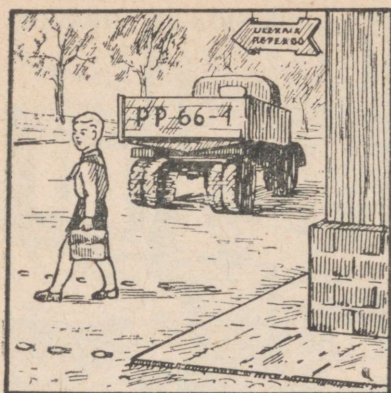
(militsoonäär, kepikese, kirju, autosid ja mootorrattaid, võib sõita, peatuma)

Harjutus.

Koosta jutuke «Kuidas liikuda tänaval!»

Tänaval.

Auto tuleb!

Lauses esineb hüüd.

Astuge kiiresti trammi!

Lauses esineb käsk.

Need on **hüüdlauseid**.

Hüüdlause lõpus on **hüüumärk (!)**.

Harjutus.

Kirjuta liiklemisjuhised vihikusse! Hüüumärk kirjuta värviliselt!

Kuidas liigud tänaval.

Liigu alati paremat kätt! Ära kõnni sõiduteel! Ära jookse tänaval! Astu trammi tagumisest uksest! Välju esimesest uksest!

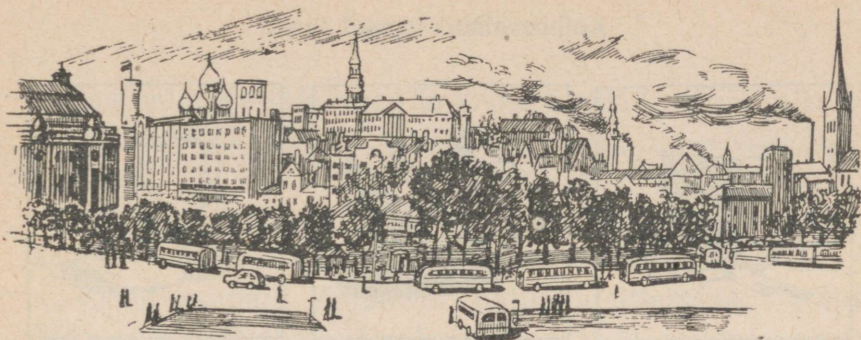
Tallinn.

Nõukogude Eesti pealinn on Tallinn.

Sõidame Tallinna. Juba eemalt märkame Toompeal lehvivat punast lippu.

Tallinn on kõige suurem linn Nõukogude Eestis. Sõja ajal purustati Tallinnas palju maju ja tehaseid. Töörahas aga taastas linna.

Jälle töötavad vabrikud. Riidevabrikud valmistavad

riiet. Jalatsivabrikust saame saapaid ja kingi. Tehased toodavad masinaid ja põllutööriistu kolhoosidele.

Linnas on ilusad väljakud, aiad ja suured majad.

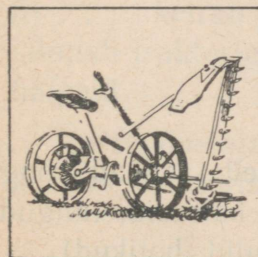
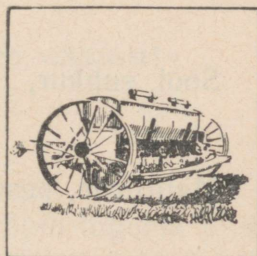
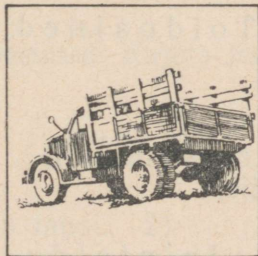
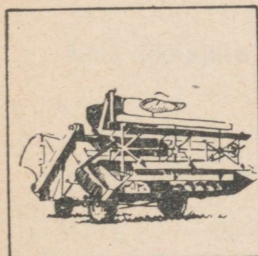
Tallinn kasvab iga päevaga.

1. Missugune on kõige suurem linn Eestis?
2. Mis juhtus Tallinnaga sõja ajal?
3. Kes taastasid Tallinna?

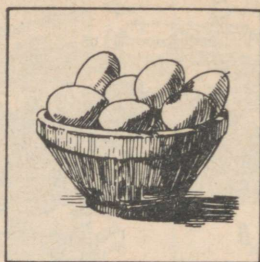
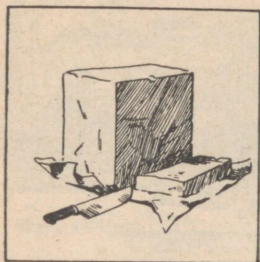
Harjutus.

Jutusta, kuidas linn ja maa teineteist abistavad!

Tehastes valmivad kolhoosidele:

Kolhoosnikud toovad linna:

Harjutus.

Kirjuta, mida saab osta kauplustest! Sõnad vali sulgudest!

Toiduained.

Sool, suhkur, ...

Riided.

Mantliriie, pesuriie, ...

Jalatsid.

Vildid, toakingad, ...

Mänguasjad.

Trumm, auto, ...

(hobune, piim, kleidiriie, või, vurr, leib, saapad, rong, manna, sandaalid, liha, kitliriie, nukk, kalossid, tangud, ülikonnariie, jahu, pasun, kingad, kartulid, botikud)

Saapavabrikus.

Isa ostis Kaljule uued läikivad saapad. Talla alla oli kirjutatud «Kiirkäik». Kalju isa töötab ise «Kiirkäigu» vabrikus.

«Kas sa õmblesid neid saapaid kaua?» küsis Kalju isalt. «Augukesti saapapaelte jaoks oli vist raske teha?»

«Neid saapaid õmblesid paljud,» ütles isa. «Minu tööks on ainult pealsed valmis lõigata. Mina olen juurde-
lõikaja. Aga augukesti teeb Kati Uuepõllu brigaad. Nad teevad neid masinaga. Käsitsi on neid raske teha ja võtab kaua aega. Teised töölised õmblevad taldu alla ja löövad kontsi külge. Ja samuti kõik masinatega. Meie vabrik annab palju jalatseid. Kuid töölised tahavad töötada veelgi paremini ja anda rahvale veel rohkem häid jalatseid.»

1. Mispärast teeb tehases iga töötaja ainult üht tööd?
2. Kuidas töötavad töölised vabrikutes?

Harjutus.

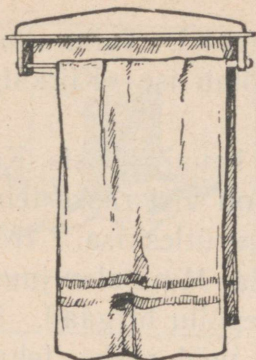
Leia töötajate nimetused! Kirjuta laused vihikusse!

Kõik töötavad.

1) õpetab lapsi. 2) õpib lugema ja kirjutama. 3) töötab vabrikus. 4) koob riiet. 5) ketrab lõnga. 6) juhib lennukit. 7) künnab traktoriga. 8) püüab kalu. 9) ravib haigeid.

(arst, õpetaja, kangur, lendur, kalur, tööline, õpilane, ketraja, traktorist)

Kust tulen ja millest olen tehtud?

«Sa ju tunnend mind, oma igapäevast sõpra? Tulen riidevabrikust. Olen tehtud linast.»

«Vabrikust oleme pärit meiegi. Kuid kas tead, mis-sugusest vabrikust? Ja millest oleme tehtud?»

«Mina olen saanud alguse tavalisest suhkrupeedist.

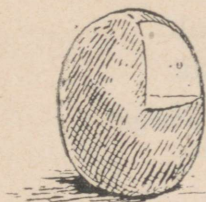
Vabrikus on mind selliseks tehtud.»

«Sööklale on vaja liha, kala, võid, juurvilja. Meie tuleme kolhoosist ja läheme sööklasse. Seal valmistatakse meist tööliste lõunat. Töölised valmistavad kolhoosidele tööriistu.»

««Puud, puud!» hüüab minu vabrik. Koolis vajad mind rohkesti, ja krabisen, kui mind puutud.»

«Kas oled kunagi kuulnud kõneldavat meiereist? Mina pärinen sealt. . . Kui meierei ei saa piima, siis ei saa teie minusugust juustu ega minu õde — võid.»

Harjutus.

Täienda laused!

Millest valmistatakse?

Piimast saame koort, kohupiima,
Nahast valmistatakse saapaid, kingi,
Puu villasest riidest õmmeldakse pesu,
Villasest riidest valmistatakse kleite,
Linasest riidest tehakse käterätte,

Omnibussis.

Omnibussis oli palju inimesi. Peatustes tuli neid üha juurde. Esimestel pinkidel istusid emad lastega. Need kohad on määratud väikestele lastele.

Jälle tuli peatus. Omnibussi tuli naine, laps süles. Tal oli raske hoida last. Ta vaatas ümber — ei olnud ühtegi vaba kohta. Ka kõik laste kohad olid täis.

Villu nägi, et naisel ei ole kohta. Ta tõusis üles ja pakkus oma kohta:

«Olge hea, istuge! Mina seisan.»

1. Mispärast on omnibussis silt **Ena ja laps? Invaliid?**
2. Kellele loovutavad õpilased veel istekoha?
3. Millal sa kasutad omnibussi ja trammii?
4. Jutusta, mida oled kuulnud metroost!

Harjutus.

Jutusta pala nii, nagu toimuks tegevus praegu!

Omnibussis.

Omnibussis on palju inimesi. Peatustes tuleb neid üha juurde.

Edasi kirjuta

istusid	asemel	istuvad
tuli	„	tuleb
oli	„	on
vaatas	„	vaatab
ei olnud	„	ei ole
nägi	„	näeb
tõusis	„	tõuseb
pakkus	„	pakub

Harjutus.

Koosta õiged laused! Lõpp -ga kirjuta värviliselt!

Millega sõidame?

Lennukiga sõidame
Laevaga sõidame
Rongiga sõidame
Trammiga sõidame
Reega sõidame

raudteel. linnas. õhus. talvel. merel.
--

Tramm.

Küll on tänavate vahel
mürisevaid kajasid.
Vurab mööda terve ahel
kiirelt jooksvaid majasid.

Juhib maja kindla käega
akna juures istuv mees,
peatusel imeväega
seisma paneb meie ees.

Inimesi maha paotab,
aga peale võtab meid.
Kõigile konduktor jaotab
järjekorras pileteid.

Konduktor — vagunisaatja.

1. Kuidas saab tramm tänavat mööda sõita?
2. Mis «imevägi» paneb ta liikuma?
3. Mida teeb trammi konduktor?
4. Kuidas tuleb trammi minna ja trammilt maha astuda?

Rahvasõna: Ettevaatus on tarkuse ema.

Harjutus.

Kirjuta küsimuste taha vastused! Vastused vali alt sulgudest!

Kes juhib?

Kes juhib lennukit?

Kes juhib traktorit?

Kes juhib autot?

Kes juhib rongi?

Kes juhib laeva?

(Vedurijuht. Lendur. Kapten. Traktorist. Autojuht.)

Kus ööbivad trammid ja omnibussid.

Kogu päeva veavad trammid ja omnibussid reisijaid.

Tänavatel lähevad trammid ja omnibussid poriseks. Päeval pole aega neid põhjalikumalt puhastada.

Kui saabub öö, lähevad trammid ja omnibussid oma koju — autoparki. Seal võtavad neid vastu töölised. Iga päev pesevad nad omnibusse, kontrollivad mootoreid, varustavad neid õli ja bensiiniga.

Teised töölised pesevad tramme, kontrollivad rattaid, vaatavad, kas kõik on korras.

Trammid ja omnibussid seisavad autopargis kuni hommikuni.

Hommikul lähevad nad uuesti teele — jälle reisijaid vedama.

A u t o p a r k — autode seisukoht.

1. Miks kontrollivad töölised sõidukeid?
2. Kuidas nad hoolitsevad sõidukite eest?

Harjutus.

Kirjuta laused vihikusse! Puuduvad sõnad vali alt sulgudest!

Sõidukite kodu.

Trammid ja omnibussid veavad.... Öhtul lähevad nad.... Seal ootavad neid.... Nad korrastavad....

(töölised, reisijaid, sõidukid, autoparki)

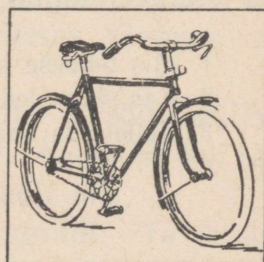
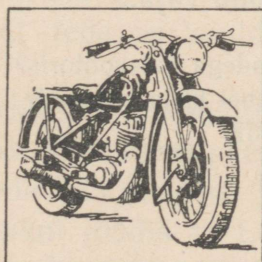
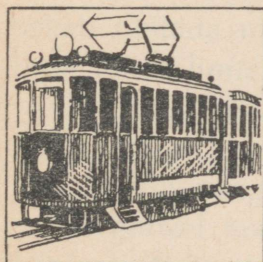
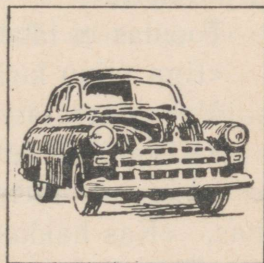
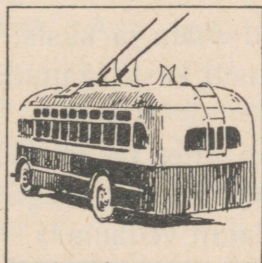
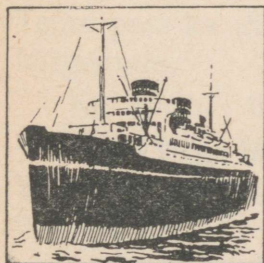
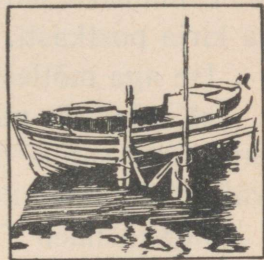
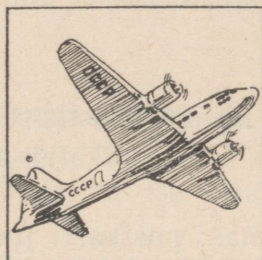
Harjutus.

Kirjuta vihikusse õpetaja juhatusel liiklemisvahendeid!

Pealkirjaks:

Meie sõidukid ja veokid.

Auto, tramm, omnibuss,

Ma saatsin kirja.

Toomas sõitis isaga linna. Isa andis Toomale kirja, 40 kopikat raha ja ütles:

«Ma kirjutasin onule kirja. Astu sidekontorisse, osta postmark ja lase kiri postkasti. Kuid ära unusta postmarki kleepimast, muidu ei lähe kiri kätte.»

«Ei unusta,» ütles Toomas.

Toomas läks sidekontorisse, ostis postmargi ja kleepis selle ümbriku paremale ülemisele nurgale. Nüüd laskis ta kirja postkasti.

Ise aga mõtles:

«Kuidas see meie kiri küll postkastist välja võetakse ja onu kätte satub? Kas tõesti hakatakse teda läbi pilukese välja võtma?»

Järsku näeb Toomas: postkasti juurde tuleb läikivate nööpidega pluusis mees. Ta seadis postkasti alla puldanist koti, keeras võtit ja kasti põhi tuli lahti. Nii kukkusidki kirjad kotti.

Toomas ei läbenud enam ja küsis:

«Ega minu kiri ometi kasti jäänud?»

Mees naeratas.

«Mitte ühtki kirja,» ütles ta, «ei jäänud kasti.»

«Aga mis te nüüd meie kirjadega teete?» küsis Toomas. «Kas hakkate laiali vedama?»

«Ei, esiteks sorteeritakse nad sidekontoris ja alles siis saadetakse nad teele. Kirjad sõidavad rongidel, laevadel ja lennukeil sinna, kuhu vaja.»

1. Mis tehakse kirjadega sidekontoris?
2. Kas sina oled vahel kirja saatnud?
3. Kellele sa saatsid?

Harjutus.

Kirjuta laused vihikusse! Puuduvad sõnad vali sulgudest!

Kiri.

Isa andis . . . kirja. Ma . . . sidekontorisse. Ostsin 40-kopikalise postmargi. Kleepisin . . . kirjale. Siis . . . kirja postkasti.

(lasksin, mulle, postmargi, läksin)

Imeasjad majas.

Sul on hirm ja lõbus, kui isa võtab su kätele ja tõstab otse lae alla.

Aga kas sina suudaksid isa tõsta?

Ei suuda. Sul ei jätku selleks jõudu.

Aga meil on tuttav tüdruk, kes on alles kuue-aastane. Tema pole ka jõumees. Aga tema tõstab oma isa laest kõrgemale.

Kui tüdruk tuleb isaga jalutuskäigult tagasi, ei lähe nad üles mitte treppi mööda. Nad lähevad ühte väikesse võreuksega toakesse. Tüdruk vajutab sõrmega nupule ja toake hakkab tõusma.

Tüdruk tõstab ühe sõrmega enda ja oma isa seitsmendale korrusele. Mis imetoake see on? See on tõstuk, lift.

Meie tuttavall tüdrukul pole väga vali hääl. Kuid ta oskab rääkida nii, et teda on kuulda teises tänavas ja isegi teises linnas.

Hiljuti sõitis isa Moskvast Leningradi. Ta sõitis välja õhtul ja jõudis kohale alles teisel päeval. Kogu öö, kui ta magas, viis rong teda läbi metsade ja põldude.

Järgmisel hommikul jõudis ta Leningradi. Ta istub Leningradis tuttavate juures ja järsku öeldakse talle:

«Tütar kutsub teid.»

«Kuidas ta saab mind kutsuda? Ta jäi ju Moskvasse.»

Talle öeldakse:

«Ta kutsub teid telefoni juurde.»

Isa võtab kuuldetoru ja kuuleb:

«Tere, isa! See olen mina, sinu tütar.»

1. Missugustest imeasjadest unistasid inimesed vanasti?
2. Missugustest imeasjadest sa lugesid?
3. Missuguseid imeasju sa veel tunnud?
4. Kas sa oskad telefoni kasutada?

Harjutus.

Jutustage see telefonikõne kahekesi! Täiendage Maie ja tädi kõnelust!

Maie kõneleb tädiga.

Maie. Hallo! Siin Lepiku...

Tädi. Kas isa on kodus?

Maie. Isa ei ole kodus.

Ta sõitis...

Tädi. Vist kõneleb Maie?

Maie. Jah,...

Tädi. Kuidas elad?

Maie. Tänan,...

TERVISHOID

Mis on hea ja mis on halb.

Väike poju,
kahupea,
kõike teada tahab,
küsib isalt:

«Mis on hea,
mis on hea, mis paha?»

Läigib

niiskus nina all,
nägu must ja tahmane,
teame:

see on väga halb
lapse

näonahale.

Kui on poisil meeles

seep,

korras

hambahari,
poiss on tubli,

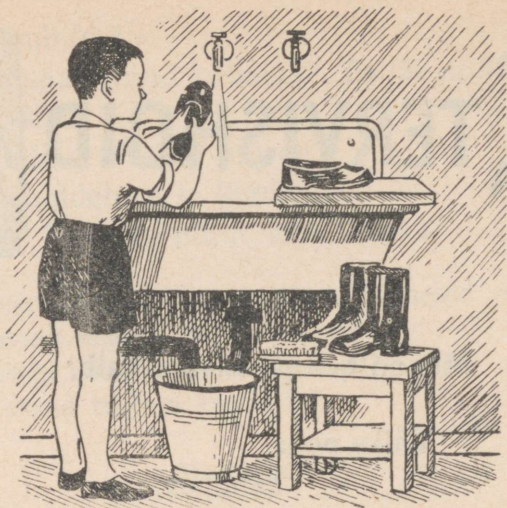
hästi teeb:

tema ennast

harib.

Mõni

hullab tänaval,
pori särgil, pükstel.

Ainult
 «lohakas ja halb»
 tema kohta
 ütlen.

Too
 kalosse peseb vees,
 harjast
 lugu peab,
 ta on alles
 väikemees,
 aga täitsa hea.

Harjutus.

Koosta õiged laused! Puuduvad sõnad vali alt sulgudest!
 Laused kirjuta vihikusse!

Tüdruk juukseid.
 Tüdrukud juukseid.
 Poiss hambaid.
 Poisid hambaid.

(kammib, kammivad, peseb, pesevad)

Leeni ja Anni.

I

Hommikul äratab ema Leenit.

«Ärka, Leeni, on aeg tõusta,» ütleb ema.

Leeni tõuseb kohe. Ta võimleb. Siis peseb ta oma hambaid. Peseb oma käsi, nägu, kõrvu ja kaela. Seejärel kammib ta juuksed.

Leeni sööb hommikueine. Siis aitab ta emal nõusid pesta.

Nüüd on aeg kooli minna. Leeni riietub, võtab koolikoti ja läheb. Ema saadab teda ukseni ja ütleb:

«Pea meeles, Leeni, et koolis tuleb olla viisakas.»

«Jah, ema,» vastab Leeni ja sammub kärmosti kooli poole.

Leeni on ikka kärmas ja rahulik.

II

«Tõuse ometi, Anni!» hüüab ema. «Olen sind äratanud juba pool tundi, kuid ikka sa ei tõuse. Jääd kooli hiljaks.»

«Lase mul veel natuke magada,» pomiseb Anni teki all.

«Tõuse, tõuse juba!»

Ema tõmbab teki pealt ja Anni peab tõusma. Ta on maganud nii kaua, et nüüd on väga kiire. Räpakalt riietub ta.

«Anni,» ütleb ema, «sa ei pesnudki ennast!»

Anni peseb kiiresti oma näo, aga ainult nina ümbert. Kõrvad ja kael jäävad pesemata. Ei ole aega...

Siis sööb Anni kiiresti. Kiiruga läheb pala kurku ja ajab kõhima. Ruttu mantel selga ja müts pähe. Ja siis jooksuga teele.

Ema hüüab järele:

«Anni! Sa ei kamminud juukseid!»

Kuid Annil ei ole enam aega. Joostes paneb ta mantlinööbid kinni. Ta saabub kooli hingeldades.

Annil on alati kiire. Ja ta ei jõua kuidagi teha seda, mida on tarvis.

1. Kumb tüdrukutest meeldib sulle? Miks?

2. Kuidas sina valmistud kooliminekuks?

Harjutus.

Koosta õiged laused! Lause lõppu kirjuta hääumärki!

Puhtuse käsud.

1. Pese 2. Kammi 3. Puhasta
4. Viksi 5. Käi 6. Suple suvel 7. Vaheta
laupäeval 8. Ära sülitä 9. Hoolitse
õhu eest toas. 10. Ära salli

(nägu, riideid, juukseid, saunas, kingi, jões, järves või meres, aluspesu, põrandale, tolmu, puhta)

N ä i d i s: 1. Pese nägu!

Harjutus.

Aseta punktide asemele pala järgi õige nimi!

Leeni ja Anni.

Ema äratab tütarlapsed. Kohe tõuseb, aga laiskleb veel voodis. jõuab kooli õigeaegselt, kuid hilineb.

Ei kõlba olla kasimatu.

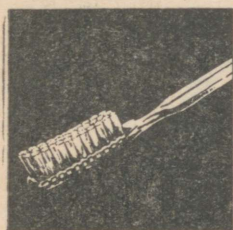
Elas kord väike poiss Peedu. Ta oli hoopis unustanud kammi, seebi ja hambaharja. Ka taskurätti ei olnud tal kunagi kaasas. Nägu pesemata, juuksed sassis, käed mustad — niisugune oli Peedu.

Kord rääkis Peedu teistele poistele:

«Ma tahan minna laevale!»

«Ei võeta säärast meremeheks,» seletasid poisid. «Meie salka külastas üks meremees. Ta oli sõitnud eluaeg meredel. Ja ta ütles meile, et laevale ei võeta ühtki kasimatut poissi. Kes tahab tulla meremeheks, peab olema korralik ja puhas.»

1. Missugune oli Peedu?
2. Kelleks ta tahtis saada?
3. Missuguseid poisse ei võeta laevale?
4. Missugune peab olema iga laps?

Kuidas peab end pesema ja hambaid puhastama.

1. Pesema peab end igal hommikul ja õhtul.
2. Kõigepealt peab puhtaks pesema käed.
3. Nägu, kõrvu ja kaela peab pesema puhaste kätega.
4. Kuivatama peab hästi.
5. Kuivatama peab puhta käterätiga.
6. Hambaid peab puhastama hommikul ja õhtul harja ja hambapulbriga.

Mis on veel tervisele vajalik.

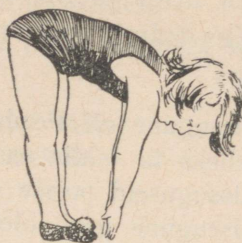
On tarvis hingata puhast õhku,
tuulutada tube,
hoida voodi puhas.
Kehakultuur aitab meil olla terve.
Kehakultuur karastab meid.

Mida teen hommikul.

Koosta iga pildi kohta lause!

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Näidis:

Mida teen hommikul.

1. Hommikul tõusen ma kell 8.

2.

3.

Harjutus.

Kirjuta harjutus! Punktide asemele aseta õige sõna parempoolsest tulbast! Iga lause lõppu pane hüümärk!

Millega?

Käsi pese		harjaga
Hambaid puhasta		kammiga
Juukseid kammi		rätiga
Pärast pesemist kuivata . .		seebiga

KODU- JA METSLOOMAD

Väike Kotkake.

Päike oli laskunud keskpäevasest kõrgusest juba madalamale.

Tanja ja Alli istusid palgiotstel ja kuulasid, kuidas noored pääsukesed katuse all sädistavad. Korraga jooksis tagaõue Noora.

«Teie istute siin ja ei tea mitte midagi,» hüüdis ta, «tallis aga on sündinud varss!»

Kõik jooksid talli. Tall asus küla serval tiigi ääres. See oli suur klaasakendega hoone. See tall ehitati pärast sõda. Hobuseid tallis ei olnud — kõik olid töö. Ainult ühes latris seisis raudjas Koit. Vanaisa laotas talle puhtaid õlgi alla. Nähes lapsi, lausus vanaisa:

«Noh, mis teie tulite?»

Kuid tüdrukud tulid ikkagi lähemale. Nad nägid, et Koidu kõrval seisab väike varss.

«Ah, sa kallikel!» kiljatas Tanja. «Ah, kui kenake! Ja täheke otsa ees! Vanaisa, las ma silitan teda.»

«Ei, ära silita!» ütles vanaisa. «Näed, kuidas ta juba niigi kardab.»

Varss liigutas kõrvu, vahtis kõõrdi Tanjale otsa ja surus end ema ligi. Aga vanaisa manitses teda sõbraliikult:

«No-noh, Kotkake, ära kardada! Meie ei tee sulle ülekohut.»

Tallist möödus kolhoosi arvepidaja.

«Tere, vanaisa!» hõikas ta. «Räägitakse, et sul on täna pere suurenenud.»

«Aga kuidas muidu!» vastas vanaisa. «Eks tule, vaata ja imesta!»

Varss meeldis arvepidajale.

Tiigi juurde tuli tädi Marja. Pani panged keset teed ja pöördus samuti talli.

«Vaat kui hea — meie majapidamine aina suureneb! Varsti saame veelgi jõukamaks!»

Pärast tuli vanamees-valvur. Ta tahtis samuti varssa vaadata. Kuid vanaisa nägi, et rahvast kogunes palju ja heitis käega:

«Ei, parem minge minema! Pole vaja hobust rahutuks teha.»

Kõik lahkusid tallist.

«Ole terve!» öeldi vanaisale. «Kasvata ratsu üles!»

«Küll juba kasvatame,» vastas vanaisa, «olge mureta!»

Kuid tüdrukud ei tahtnud lahkuda. Nad seisisid veel lävel ja vaatasid. Varss kõndis ema kõrval ja vehkis sabaga. Aga saba on tal karvane, lokiis ja veel üsna väike.

1. Keda nägid tüdrukud tallis?
2. Missugune oli kolhoosi tall?
3. Kuidas hoolitseb tallimees loomade eest?

Harjutus.

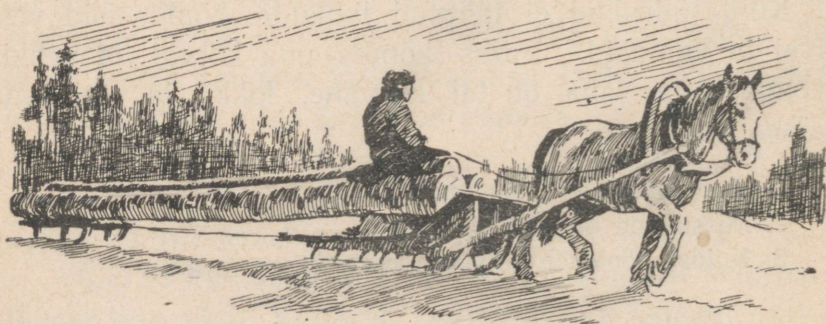
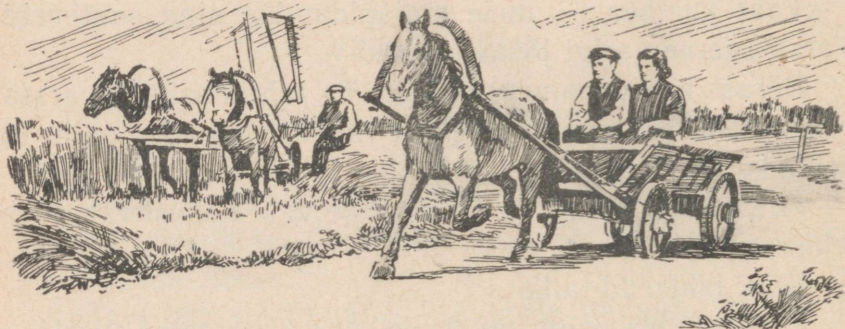
Allpool on antud hobuste ja lehmade nimesid. Kirjuta nende hulgast välja ainult hobuste nimed!

Miira, Tähik, Maasik, Lehik, Punik, Kirjak, Seku, Mustik, Võik, Kimmel, Suksu.

Hobuste nimed.

Ka loomade nimed kirjutatakse suure algustähega.

Hobune inimese abilisena.

1. Nimeta nende piltide järgi, missuguseid töid teeb hobune?
2. Missugust neist töedest oled ise näinud?
3. Missuguste masinatega asendab nüüd inimene hobuse töö?

Vanasõna: Hobust ära aja piitsaga, vaid kaertega.

Harjutus.

Vali lausete kirjutamisel sulgudest õige sõna! Kirjuta laused sulgudeta!

Hobune.

Hobune on (targa, tark, tarka) loom. Oma (toitjale, toitjaga, toitjat) hoiab ta väga. Kiiresti (jooksevad, jooksen, jookseb) ta kerge saani ees.

N ä i d i s: Hobune on tark loom.

Punik.

Punik on muidu hea lehm, aga ta ei taha karja hulgas viibida. Kolhoosi karjane on temaga päris hädas. Kord puskleb ta teiste lehmadega, teinekord püüab märkamatult ristikupõllule hiilida. Aga karjase tubli abiline Muri on kohe Punikul kannul. Ta hakkab käredasti haukuma, püüdes lehma karja hulka tagasi ajada. Punik puhub vihaselt ja tõrjub Muri sarvedega eemale. Ei aita muu, kui karjane peab Murile appi tulema.

Karjalaudas on aga Punik karjabrigadiri lemmik ja kolhoosikarja uhkus. Ta on suurim ja tugevaim lehm karjas. Piima annab Punik kõigist teistest rohkem. Piim on tal maitsev ja rammus. Puniku päevase piimaga võib toita terve kolhoosi lasteaia.

1. Mida annab meile lehm?
2. Mida saadakse piimast?

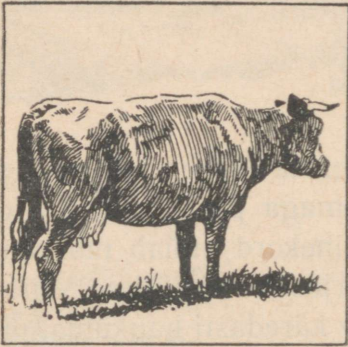
Mõistatus: Neli andjat, neli kandjat, kaks koeratõrjujat, üks parmupiits?

Mida teevad loomad?

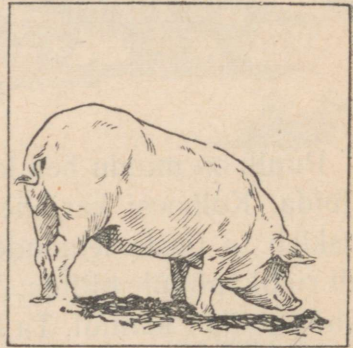
Kass
Koer
Lammas
Lehm
Hobune
Siga

valvab maja, hoiab karja.
veab koormaid.
püüab hiiri.
annab villa.
annab liha ja rasva.
annab piima.

Mida saame?

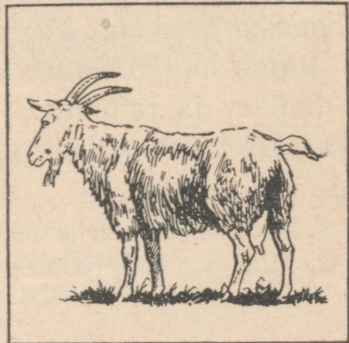
1.

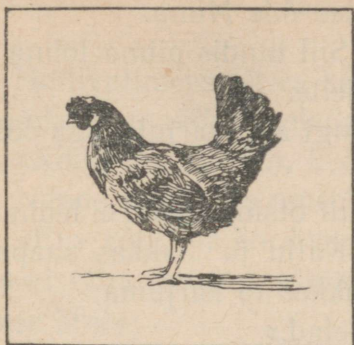
2.

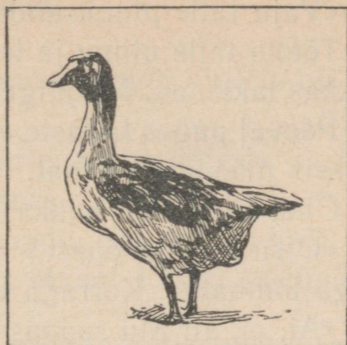
3.

4.

5.

6.

Näidis:

1. Lehmalt saame piima, koort, võid,
2. Sealt saame
3. Lambalt

Siil.

Me leidsime metsast siili ja tõime ta korvis koju. Kodus lasksime siili põrandale. Siil tõmbus kerra ja me ei saanud teda puudutada.

«Vaja talle piima anda,» ütles õde Niina.

Tõime talle piima ja leiba. Siil tundis piima lõhna ja hakkas lakkuma. Nii jäigi siil meile.

Päeval puges ta laste eest pingi alla varjule, aga öösel jooksis mööda põrandat.

Ühel hommikul hakkasime siili otsima, kuid ei leidnud.

«Otsime teda õuest,» ütles Kalju ja hakkas saapaid jalga tõmbama. Korraga aga hakkas ta karjuma:

«Ai, ai, ai! Mu saapas on nõelad.»

Saapast kukkus nõelte asemel välja siil.

1. Kus elab siil?
2. Mida sööb siil?
3. Mispärast tuleb siile hoida?
4. Kuidas siil talvitab?

Harjutus.

Vaatle ja kirjuta antud laused vihikussel! Jämedama kirjaga trükitud tähed kirjuta värvilise pliiatsiga!

Üks.

Mitu.

tark koer

targad koerad

tugev hobune

tugevad hobused

kaval kass

kavalad kassid

väle orav

väledad oravad

arg jänes

arad jänesed

okkeline siil

okkalised siilid

Mõistatus: Nui ees, kepp taga, hiirekelder keskel?

Jänes ja konn.

Hallivatimees jänes käis, kõrvad longus. Vilets oli tal vaesekesel maailmas elada.

«Kõiki ma kardan, kuid mind ei pelga keegi!»

Nõnda mõtles ja muretses jänes.

«Ei,» võttis ta kord südame rindu, «kui asi nii halb on, siis ei taha ma enam maailmas elada! Lähen ja uputan enese ära!»

Jooksis siis jõe poole kindlas tahtmises end uputada.

Jõudis parajasti jõe äärde, kui korraga konn vette sulpsatas.

«Ohoo! See kardab mindki! Noh, siis olen mina ka ikka midagi!»

Ja hakkas jänes heameelest naerma ja naeris — kuni naeris moka lõhki.

Ja nõnda ta lõhkise mokaga veel tänapäevgi elab.

1. Kes on jänese vaenlased?
2. Mida sööb jänes?
3. Kuidas elab jänes talvel?

Mida söövad metsloomad?

Jänes sööb rohtu. Närrib puukoort. Orav
Karu Rebane Hunt Metskits
. Siil

Orav ja tuul.

Suure puu okstel elas väike armas orav. Puu oli vana ja haruline. Sinna tegi orav ilusa pesa. Ta vooderdas selle sambla ja lehtedega hästi pehmeks ja soojaks. Pesa külje sisse jättis ta väikese ukseaugu. Siit lipsas ta välja, kui tahtis okstel kõndida.

Väike orav oli väga lõbus loomake. Kogu päeva hüples ta edasi-tagasi ja korjas käbidest talveks seemneid.

Tuligi talv. Puhus kõle tuul. Oraval oli külm, sest tuul puhus otse ukseaugust sisse. Orav toppis ukse lehtedega kinni ja tegi teise külge uue ukse. Ta mõtles: «Ega tuuletaat siit ikka enam oska sisse tulla!»

Aga tuul naeris ainult ja puhus ka uuest uksest sisse. Nüüd toppis orav kähku teisegi ukse kinni ja hüüdis rõõmsalt:

«Noh, tuulevana, lõõtsu nüüd väljas niipalju, kui tahad, mul pole sellest midagi!»

Orav istus oma soojas pesas ja nagistas isukalt männiseemneid. Ei pannud tähelegi, kuidas tuul puid sasis.

1. Kuidas orav valmistub talveks?
2. Missugused loomad koguvad talveks toiduvarusid?
3. Kuidas kaitseme meie endid külma eest?

Harjutus.

Täida lüngad pala järgi!

Tuul ja orav.

Puhus kõle Oraval oli Tuul puhus sisse. Orav ukseaugu kinni. Nüüd istus orav pesas.

Rebane, kukk ja kass.

Kass päästab kuke.

I

Elas taat. Taadil oli kukk, taadil oli ka kass. Kassil oli igav taadi juures elada ja ta ütles kukele:

«Tule, kukeke, läheme metsa, seal on parem elada!»

«Läheme siis metsa!» ütles kukk.

Ja nad läksidki metsa. Metsas oli väike tühi majake. Sinna asusid kukk ja kass elama. Kass käis iga päev väljas toitu otsimas ja kukk valmistas kodus süüa.

Kord, kui kass oli väljas, tuli rebane majakese lähedale. Ta istus akna alla ja hakkas laulma:

«Kukekene, ki-ka-kaa,
tule välja vaatama!
Teri sulle annan ma,
leivaraasukesi ka!»

II

Kukk tahtis näha, kes seal nii ilusasti laulab ning lubab talle teri anda. Ta lükkas akna lahti ja vaatas välja. Rebane aga kahmas kuke hammaste vahele ja jooksis metsa poole. Kukk karjus:

«Ai, ai, ai, kulla pai,
kuhu kassikene jäi!
Tule aita sõbrakest,
kövernokka kukekest!»

Kass kuulis kuke kisa ja jooksis kohe rebasele järele. Rebane nägi, et asi on halb, laskis kuke lahti ja jooksis ise metsa.

1. Mispärast meeldis kassile metsas rohkem kui taadi juures?
2. Mis majake see oli, kuhu kukk ja kass elama asusid?
3. Millega meelitas rebane kuke välja?
4. Miks läks kukk kassiga koos metsa?
5. Mis temaga seal juhtus?

Harjutus.

Jutusta pala teine osa nii, nagu toimuks see looke praegu (lauluke jääb välja)!

Kass päästab kuke.

Rebane l a u l a b akna all. Kukk t a h a b teada, kes seal . . .

Edasi tuleb muuta:

lökkas	—	lökkab,
vaatas	—	vaatab,
kahmas	—	kahmab,
jooksis	—	jookseb,
karjus	—	karjub,
kuulis	—	kuuleb,
nägi	—	näeb,
laskis	—	laseb.

Harjutus.

Kirjuta küsimuste taha vastus:

K a v a l r e b a n e l a u l i s õ u e s .

Kes laulis?

Kus laulis?

Missugune rebane?

N ä i d i s : Kes laulis? Rebane laulis.

Kes on hirmsam?

Hiireke läks jalutama. Käis õues ja tuli tagasi ema juurde. «Noh, emake, nägin kahte looma. Üks oli hirmus, teine armas.» Ema küsis: «Ütle, missugused need loomad olid?» Pojake vastas: «See hirmus käis õues ringi, jalad

olid tal mustad, hari punane, silmad jõllis, nina kongus. Kui ma möödusin, tõstis ta jala üles ja kisendas kõigest kõrist, nii et ma hirmust ei teadnud, kuhu pugeda.» «See on kukk,» ütles vana hiir. «Ta ei tee kellelegi kurja, teda ära karda. Aga missugune oli teine loom?» «Teine lebas ja soojendas end päikese paistel. Rind oli tal valge, jalad hallid, pehmed. Ise lakub oma valget rinda, liigutab tasa-kesi sabaotsa ning vaatab minu poole.» Vana hiir ütles: «Oh, sina rumal laps! See on ju kass isel!»

1. Keda nägi hiireke õues?
2. Mispärast kartis ta kukke?
3. Kuidas püüab kass hiiri?

Harjutus.

Vaatle ja kirjuta antud laused vihikusse! Jämedama kirjaga trükitud tähed kirjuta värvilise pliiatsiga!

Üks.

Mitu.

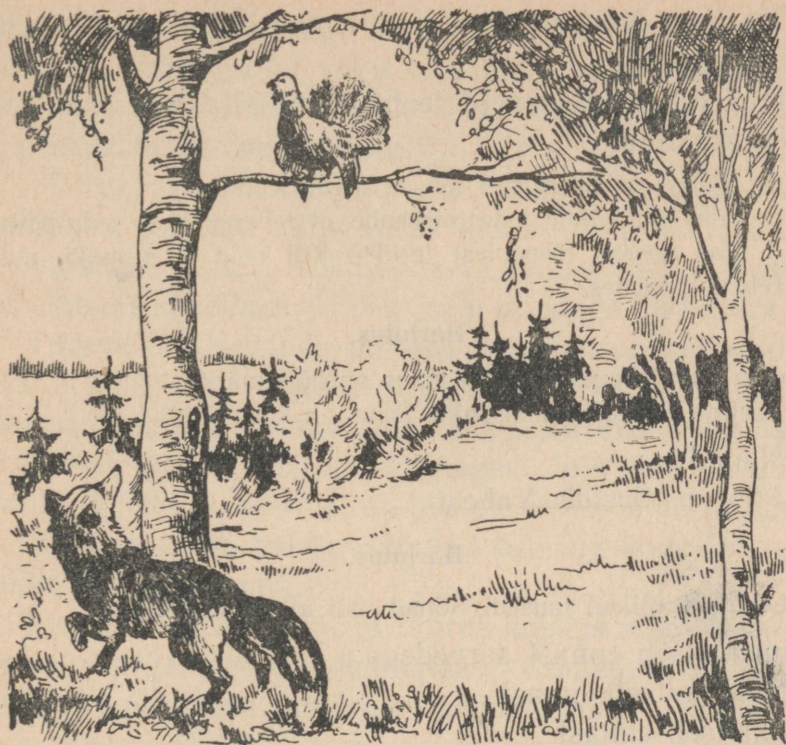
Kukk laulab.	Kuked laulavad.
Kana nokib.	Kanad nokivad.
Hani ujub.	Haned ujuvad.
Koer haugub.	Koerad hauguvad.
Hobune künnab.	Hobused künnavad.

Teder ja rebane.

R e b a n e. Tere, tere, tedrekene, illi-kulla veljekenel
Tulin vana tuttavat ka vaatama.

T e d e r. Ole terve!

R e b a n e. Mis sa ütlesid! Sa tule õige alla murule,
ajame natuke juttu, ma sinna puu otsa hästi ei kuule.

T e d e r. Küll tuleksin, aga ei julge! Murul käimine on meile, lindudele, kardetav!

R e b a n e. Vahest kardad mind?

T e d e r. Kui mitte just sind, siis muid loomi. Loomi on ju mitmesuguseid.

R e b a n e. Ei, tedrekene, illi-kullakene, nüüd on niisugune käsk antud, et olgu rahu üle kogu maailma. Ei nüüd loomad enam üksteist puutu!

T e d e r. See on siis hea küll . . . Näe, sealt tulevad koerad joostes. Oleks asi endine, siis peaksid minekut tegema, aga nüüd pole sul karta midagi!

R e b a n e. Head päeva, sõbrake! Ma pean siiski minema!

T e d e r. Noh, kuhu nüüd nii ruttu? Ega koerad ju sind tohi puudutada!

R e b a n e. Kes neid teab! Võib-olla pole nad veel käsku kuulnud!

1. Kuidas sai teder aru rebase kavalusest?
2. Miks ei ütelnud teder otsekohe, et rebane tahab teda petta?
3. Kas koerad tõepoolest tulid? Kui neid ei olnudki, miks siis rebane põgenes?

Harjutus.

Loe palast lauseid, mille lõpus on hüüumärk!
Kirjuta palast lauseid, mille lõpus on küsimärk!

N ä i d i s:

Mis sa ütlesid? Vahest . . .

Harjutus.

Lõpeta poolikud laused! Sõnad vali alt sulgudest!

Lehm kaitseb ennast sarvedega.

Hobune kaitseb ennast

Siil kaitseb ennast

Kass kaitseb ennast

Kull kaitseb ennast

(küüntega, kapjadega, nokaga, okastega)

Kolm karu.

Üks tüdruk läks kodunt metsa. Seal eksis ta ära. Nüüd hakkas ta otsima koduteed, aga ei leidnud, vaid jõudis metsas väikese maja juurde.

Üks oli lahti. Tüdruk vaatas ukse vahelt sisse ja nägi, et majas ei ole kedagi. Ta astus sisse.

Selles majas elasid kolm karu. Üks oli karu-isa. Ta oli suur ja karvane. Teine oli karu-ema. Tema oli väiksem. Kolmas oli pisike karupoeg. Karusid ei olnud kodus, nad olid läinud metsa jalutama.

Majas oli kaks tuba: üks oli söögituba, teine magamis-

tuba. Tüdruk astus söögituppa ja nägi laual kolme kaussi leemega. Esimene oli väga suur kauss, teine pisut väiksem, kolmas — sinine kausike. Iga kausi kõrval oli lusikas: suur, keskmine ja väike. ✕

Tüdruk võttis kõige suurema lusika ja maitstes kõige suuremast kausist. Siis võttis keskmise lusika, maitstes keskmisest kausist. Nüüd võttis ta väikese lusika ja maitstes sinisest kausikesest. See leem oli kõige maitavam.

Tüdruk tahtis istuda ja nägi laua juures kolme tooli. Üks oli suur, teine väiksem ja kolmas pisike, sinise padjakesega. Tüdruk ronis suurele toolile ja kukkus maha. Istus keskmisele toolile, seal oli ebamugav. Siis istus väikesele toolile ja hakkas naerma: nii hea oli seal. Ta võttis sinise kausikese sülle ja hakkas sööma. Sõi ära kogu leeme ja hakkas toolil kiikuma.

Tooli põhi tuli alt ära ja tüdruk kukkus põrandale. Ta tõusis püsti ja läks teise kambrisse. Seal seisis kolm voodit: üks suur, teine keskmine, kolmas väike. Tüdruk heitis suurde voodisse — see oli liiga avar. Heitis keskmisse — oli liiga kõrge. Heitis väikesse — voodi oli talle just paras, ja ta uinus.

Karud aga tulid koju näljastena ja tahtsid lõunat süüa. Suur karu võttis oma kausi, vaatas ja mõirgas hirmsa häälega:

«Kes on minu kausist söönud?»

Karu-ema vaatas oma kaussi ja urises valjusti:

«Kes on minu kausist söönud?»

Pojuke aga nägi oma tühja kausikest ja piuksus peenikese häälega:

«Kes on minu kausi tühjaks söönud?»

Karu-isa vaatas oma tooli ja karjus hirmsa häälega:

«Kes on istunud minu toolil ja selle paigast nihutanud?»

Karu-ema vaatas oma tooli ja urises valjusti:

«Kes on minu toolil istunud ja selle paigast nihutanud?»

Pojuke vaatas oma katkist toolikest ja piuksus:

«Kes on minu toolil istunud ja selle katki teinud?»

Karud läksid teise kambrisse.

«Kes on minu voedis lamanud ja selle ära kortsutanud?» möirgas hirmsa häälega karu-isa.

«Kes on minu voodis lamanud ja selle ära kortsutanud?» urises valjusti karu-ema.

Pojuke aga tõi pingikese, ronis voodisse ja piuksus peenikese häälega:

«Kes on minu voodis lamanud? . . .»

Äkki nägi ta tüdrukut ja kiunus nii, nagu oleks teda nõelaga torgatud:

«Siin ta on! Püüa kinni! Püüa kinni! Siin ta on! Siin ta on! Ai-ai-ai! Püüa kinni!»

Ja ta tahtis tüdrukut hammustada. Tüdruk avas silmad, nägi karusid ja sööstis akna juurde. Aken oli lahti. Ta hüppas aknast välja ja jooksis minema. Ja karud ei saanud teda kätte.

Harjutus.

Leia igale loomale tema õige omadus!

Loomad.

Arg jänes.	rebane.
. orav.	hunt.
. koer.	siil.
. hobune.	kass.
. lammas.	karu.

RAHVUSVAHELINE NAISTEPÄEV

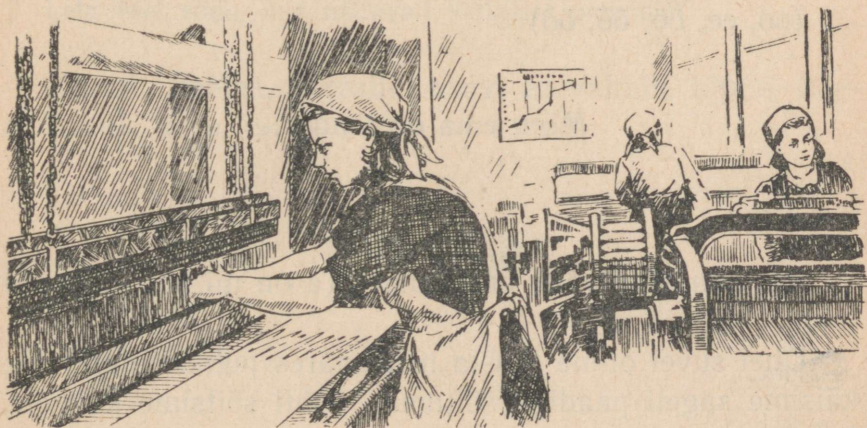

Malle ema.

Küll on Mallel tubli ema,
ta on virgem virgemaist.
Mitmelteljel töötab tema,
ületades mitut naist.

Sellest riidest, mida kujub,
palju kleite, pluuse saab.
Ta on ikka rõõmsas tujus,
talle uhke on me maa.

Oma ema töökust nähes
Mallel olid mõtted head:
tütar ärgu tehku vähem,
samuti ta püüdma peab.

Vile järgi tööle ruttab
Malle ema õhinal.
Kella helisedes tõttab
oma klassi väike Mall.

Mallel neljadest on vähe,
otsuse on teinud ta:
järgmisesse klassi läheb
kõigis aineis viitega.

1. Kus töötab Malle ema?
2. Kuidas nimetatakse paremaid töötajaid vabrikus?
3. Millest on näha, et Malle ema oli eesrindlane?
4. Kes on meie klassis eesrindlikud õpilased?

Harjutus.

Kirjuta harjutus! Lüngad täida pika täishäälikuga!

Malle ema.

Malle ema on h - - las kangur. Ta t - - tab mitmel tel-
jel. Alati on ta r - - mus. Malle t - - on õppimine. Ta
on - - srindlik õpilane.

(oo, ee, öö, õõ, öö)

Minu ema on lendur.

I

Ma armastan väga oma ema. Ta on nii hea, lõbus ja
julge.

Ühel suvel olime Musta mere ääres puhkekodus. Me
käisime sageli paadiga sõitmas. Tihti sõitsime kaugele,
kaugele merele.

Kord tõusis torm. Lained pildusid paati. Ema ei hoolinud millestki. Ta ei kartnud sugugi. Ka mina sain temalt julgust. Istusin tema vastas ja hoidsin kahe käega oma kübarat.

II

Teinekord ronisime emaga mööda kitsast mägitäed üles. Kord eksisime teerajalt. Ema hüples kivilt kivile ja viis ka minu kaasa. Viimaks leidsime uuesti teeraja.

Minu ema ei tunne hirmu, sõudes lainetaval merel või ronides kõrgele mäele. Ta on ju lendur!

Kui palju tööd on minu emal! Vahel ei näe ma teda kogu nädala. See-eest on ta puhkeajal ja puhkepäevil alati minuga. Siis laulab ta, loeb raamatuid ja õmbleb kleite mu nukule.

1. Jutusta, milline oli tütarlapse ema!
2. Missugune peab olema tubli lendur?
3. Jutusta oma ema tööst ja tegevusest!

Harjutus.

Leia veel sõnu, mis näitavad töötajate omadusi!

(julge, hoolas, korralik, osav, abivalmis, täpne, heasüdamlik, kiire, tark)

Tublid töötajad.

Lendur on
Trammijuht
Arst
Kangur

Harjutus.

Leia vastandsõnad!
Korralik — korratu.
Laisk — virk.
Must —
Suur —
Kitsas —
Pikk —
Uus —
Aeglane —

Kümme abilist.

Kord läksin ma Sirje emale külla. Näen, tal on tuba nii puhas ja korras. Lõunasöök on valmis. Lapsed on pestud, kammitud ja korralikult riietatud. Kuskil pole tolmu-kübetki. Tuba särab puhtusest.

«Kuidas te jõuate seda kõike nii hästi teha?» küsin Sirje emalt.

Ta vastab: «Kuidas ei jõua! Mul on ju kümme abilist! Nad töötavad kogu päeva ja abistavad üksteist.»

«Kes on need abilised?»

«Siin nad on,» naeratas Sirje ema ja näitas mulle oma kümme sõrme.

1. Kuidas töötab Sirje ema?
2. Kuidas töötavad sinu «kümme abilist?»

Harjutus.

Moodusta antud sõnadest laused! Lauset alusta suure algus-tähega! Lause lõppu pane punkt!

Kümme abilist.

- 1) emal, Sirje, palju, on tööd
- 2) töötab, kogu, ta, päeva
- 3) säravad, toad, puhtusest
- 4) kümme, on, sõrme, tema, abilised

Tublid pioneerid.

Ühel hommikul tuli Boris kooli ja ütles poistele:

«Poisid! Sergei on haige. Ta isa on langenud Suures Isamaasõjas. Aga tal on veel neli väikest õde. Ja nendega on Sergei emal palju tööd. Kui Sergei on terve, abistab ta alati oma ema. Nüüd ei saa ta abistada. Külastame teda pärast tunde kogu salgaga. Võib-olla saame abistada Sergei ema. Kas olete nõus?»

Poisid olid kohe nõus.

Pärast lõunat läksid pioneerid Sergei poole. Uksel tuli neile vastu Sergei ema. Poisid ütlesid talle, et tulid külastama haiget sõpra.

Ema palus neid tuppä. Toas ajasid poisid juttu Sergei ja tema emaga. Siis küsisid nad, kas nad saavad ema abistada. Ema vastas, et ta tahtis minna puid saagima.

Poisid võtsid selle töö kohe enda peale. Nad saagisid ja lõhkusid puid ning kandsid need tuppä. Ema tänas poisse abi eest.

Poisid otsustasid, et nad varsti jälle tulevad Sergeid vaatama ja ta ema abistama.

1. Missuguse ettepaneku tegi Boris?
2. Mida otsustasid pioneerid?
3. Kuidas nad abistasid Sergei ema?
4. Kuidas sina oled abistanud vanemaid inimesi?
5. Milliseid haigeid ei tohi külastada?

Harjutus.

Jutusta pala nii, nagu oleksid sina Boris!

N ä i d i s: Ühel hommikul tulim ma kooli

Harjutus.

Vasta kirjalikult järgmistele küsimustele!

Kes oli haige?

Kuhu läksid pioneerid?

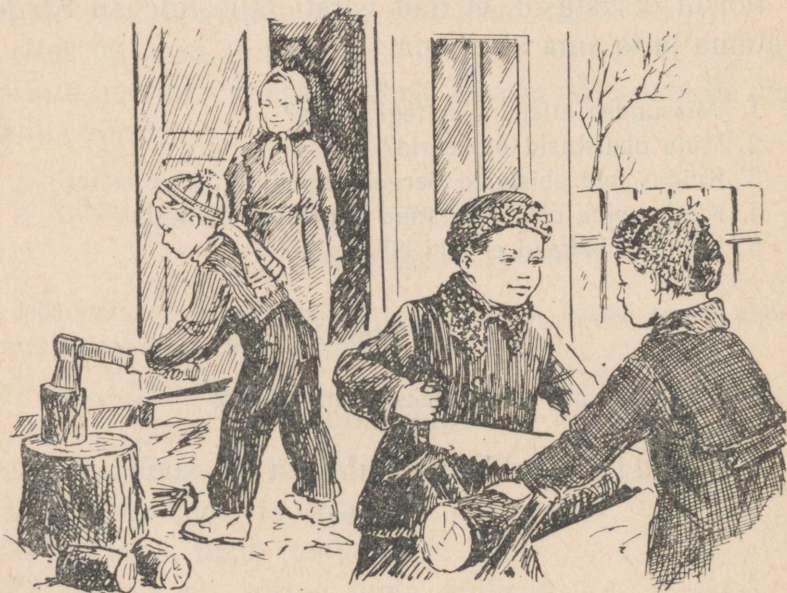
Keda pioneerid abistasid?

Mida aitasid nad teha?

Näidis:

Tublid pioneerid.

Sergei oli haige. Pioneerid.

KEVAD

Läheneb kevad.

Talvel olid päevad lühikesed. Päike paistis vähe. Nüüd paistab päike ikka rohkem ja rohkem.

Enne päikeseloojangut vaatab tuppa päikesekiir. Märgi, kuhu ta vaatas! Mõne päeva pärast märgi uuesti! Ja siis jälle uuesti!

Nüüd sa näed, et päike püsib kauem taevas ja päevad lähevad pikemaks.

Öösel ja hommikul on veel külm, aga päeval paistab päike heledasti. Lumi sulab. Nirisevad ojad. Lapsed nägid juba kuldnokki.

Kolhoosis käib kibe töö. Varsti algab kevadkülv. Põldudele sõidavad külvimasinad. Kuldse vihmana langevad siis põllule esimesed seemned. Rõõmsasti töötavad inimesed hommikust õhtuni põllul.

1. Kes rõõmustavad kevade tulekul?
2. Miks sina ootad kevadet?

Harjutus.

Kirjuta palast vihikusse sõnad, milles esineb pikk täishäälik!

Pealkirjaks:

Pikk täishäälik.

Saabub, nüüd,

Kevad aknal.

Hommikul, kui lapsed ärkasid, paistis hele päike. Nad vaatasid aknast välja.

Õuele oli jäänud väga vähe lund. Varblased hüplesid ja sirtsusid akna all.

Lapsed jooksid aeda. Puud olid paljad. Neil polnud ühtegi lehekest. Lapsed lähenesid paplile ja nägid okstel kühmukesti.

«Vaadake, need on pungad,» ütles Anne.

«Võtame mõned oksad ja paneme vette. Siis tulevad neile lehed,» õpetas Hindrek.

Anne ja Rein lõikasidki viis suurte pungadega oksakest ja tõid need tuppa. Lapsed asetasiid purgi okstega aknalauale. Varsti pakatasid okstel pungakesed. Iga kahe-kolme päeva takka vahetasid nad vett.

Mõne päeva pärast puhkesid okstel vaigused lehekesed. Need lõhnasid tugevasti.

Nii tuligi kevad aknale.

1. Mispärast puhkesid pungad toas varem kui aias?
2. Too ka sina puude oksid tuppa!

Harjutus.

Lõpeta laused! Sõnad leia palast!
 Lapsed märkasid oksitel (mida?)
 Nad asetasid oksakesed (kuhu?)
 Pungadest ilmusid (mis?)

Harjutus.

Kirjuta!

Üks.

Mitu.

Pung paisub.	Pungad paisuvad.
Leht puhkeb.
Oks asub aknal.

Kevade hääled.

Kased seisis alles raagus ja kuldnoka-majakesel valendas veel lund. Paljad oksad kiikusid tuule käes ja peksid üksteist. Pungad oksitel olid väikesed ja kuivad. Aga nad tahtsid kasvada.

«Kas võib?» küsis üks pung teiselt.

«Ei või!» vastas teine. «Lumi on veel maas ja ilm on külm.»

«Millal siis võib?»

Pung õõtsus koos oksaga.

«Küll tuul ütleb.»

Lumi kattis veel maad ja õhk oli külm. Maa sees lume all lamasid kõrvuti kaks terakest. Nad olid kõvad, külmad, aga nemadki tahtsid kasvada.

«Kas võib?» küsis üks terake teiselt.

«Ei!» vastas teine. «Maa on veel külmanud.»

«Millal siis võib?»

Terake kuulatas ja vastas:

«Küll vesi ütleb.»

Ka kalad jões ja järves jää all ootasid, millal võib tõusta veepinnale ja sääski püüda.

Kõik ootasid: pungad okstel, terakesed maa sees, kalad vees, — ootasid. päeva, millal võib alata uut elu.

Ja see päev tuli. Soe päike naeratas selgest taevast kõigile. Lumi sulas. Lõunamaalt saabusid kuldnokad ja askeldasid lõbusasti pesakastide juures.

«Kas tunned,» ütles kasepung, «kui soe on õhk? Nüüd võime paisuda ja puhkeda.»

«Kas kuuled?» ütles terake. «Ojakesed juba vulisevad. Nüüd võime idaneda ja kasvada.»

1. Kes ootavad kevade tulekut aias, põllul, samblas, mäta all, tiigi põhjas?

2. Kuidas tuleb kevad?

Harjutus.

Pane all sulgudes antud sõnad õigele kohale!

Kes ootavad kevadet?

Mulla sees aias ja põllul:

Samblas ja mäta all metsas:

Tiigi ja järve põhjas:

(lumikellukesed, rukkioras, konnad, sisalikud, kalad, sinililled, terakesed, siilid, ussikesed, põrnikad)

Harjutus.

Kirjuta laused vihikusse! Sõrendatult trükitud sõnad asenda sulgudes antud sõnadega!

Kevad.

Kased seisid alles raagus. Lumi kattis maad. Tuli soe päike. Lumi sulas. Lõunamaalt saabusid kuldnokad.

(seisavad, tuleb, katab, saabuvad, sulab)

Suurvesi.

Jänes elas talvel metsas suure jõe saarel. Kevadel algas jões jääminek. Jänes magas rahulikult põõsa all. Päike paistis soojalt ja jänes ei aimanudki, et vesi tõuseb kiiresti. Ta ärkas alles siis, kui vesi tungis talle külje alla.

Jänes kargas püsti — aga ümberringi oli vesi. Jooksis saare keskele: seal oli veel kuiva maad. Vesi aga tungis kiiresti edasi ja saareke jäi ikka väiksemaks ja väiksemaks. Hirmunud jänes hüples edasi-tagasi.

Möödus päev, tuli öö. Järgmisel hommikul paistis veest veel ainult väike lapike saart. Seal kasvas poolkuivanud haraline tamm. Jänes jooksis ümber jämeda puu tüve. Katsus madalale oksale hüpata, aga iga kord kukkus alla ja patsatas vette.

Viimaks ometi õnnestus jänesel hüpata alumisele jämedamale oksale. Seal ta nüüd kükitab ja ootab vee alanemist.

Nälga ta ei sure. Puukoor on küll kõva ning mõru, aga süüa siiski kõlbab. Tuul kõigutas puud nii tugevasti, et jänes püsis vaevalt oksal.

All laias jões ujus puid, palke, lauätükke.

Jänes istus vaikselt, kannatlikult. Kolm päeva ja kolm ööd tuli tal oodata.

Viimaks alanes vesi ja jänes hüppas oksalt maha.

1. Missuguste loomade pesasse võib tungida suurvesi?
2. Missugust kahju teeb suurvesi inimestele?

Harjutus.

Kirjuta laused vihikusse! Tähele j tõmba kriips alla!

L a u s e i d.

Läksime jõe äärde jalutama.
Jõgi polnud veel jääst vaba.
Jõel algas jääminek.
Jänes jooksis ümber jämeda puu tüve.
Metsas on juba haljas sammal.

Pane tähele, et täht j esineb sõna või silbi alguses!

Kevad kolhoosis.

Eile seadsid lapsed kolhoosi aias kuldnokakaste üles. Täna tulid traktorid kolhoosi. Kolm traktorit ühekorraga. Tuli uued, nii et värv alles läikis! Sõitsid mööda teed niisuguse jõuga, et maja aknad põrisesid.

Pitsu ja Paukagi olid kohal: kogu aja jooksid edasi-tagasi.

Lapsed juhatasid traktoristid kolhoosi esimehe juurde, siis jooksid tagasi masinate juurde ja vaatasid neid kaua suure huviga.

Teisel päeval koidu ajal asusidki traktoristid tööle.

Nad kündsid kogu päeva ja öögi, valgustades laternatega mustendavat küнди.

1. Mida tegid lapsed kolhoosi aias?
2. Kuidas nad võtsid traktoriste vastu?
3. Kuidas töötasid traktoristid põllul?

Mõistatusi: Rattad on, kuid pole vanker?

Missugune hobune künnab maad, aga heina ei söö?

Harjutus.

Kirjuta harjutus ära ja tõmba jämedama kirjaga trükitud lõppudele kriips alla!

Olevik.

Mina töotan täna.
Sina töötad täna.
Tema töötab täna.
Meie töötame täna.
Teie töötate täna.
Nemad töötavad täna.

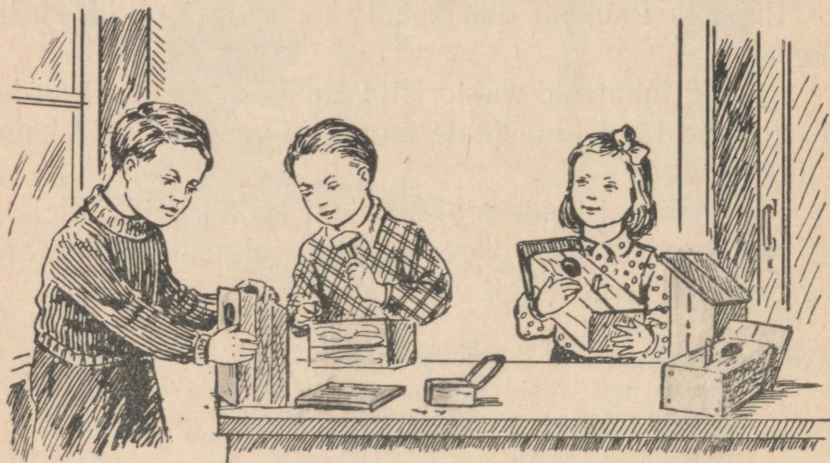
Minevik.

Mina töötasin ka eile.
Sina töotasid ka eile.
Tema töötas ka eile.
Meie töötasime ka eile.
Teie töotasite ka eile.
Nemad töotasid ka eile.

Pääse lindude päevale.

Läheneb lindude päev. Meie leppisime kokku nii: kuldnoka pesakast — see on meie pääse lindude päevale.

Kõik asusid tööle. Varsti olid ilusad pesakastid valmis.

Kevadel tulevad meile soojalt maalt tagasi mitmesugused linnud. Nad hakkavad pesa punuma, munema ja poegi hauduma.

Ühed linnud punuvad pesa põõsaisse ja puudele. Teised teevad oma pesa maa peale, tihedasse rohtu. Mõned linnud ehitavad oma pesad puuõntesse. Sinna tassivad nad kuiva rohtu, sammalt, sulgi. Nii ehitavad nad õõnde mugava ja pehme pesa.

Niisugustele linnukestele me teemegi pesakaste. Kooliaeda paneme lindudele üles palju pesakaste. Sinna asuvad nad elama ja kaitsevad meie viljapuid. Linnud hävitavad mitmesuguseid ussikesi ja tõuke. Need aga toovad kahju meie aiale.

Linnud on meie sõbrad.

1. Missuguseid linnupesi sina oled näinud?
2. Nimeta kasulikke linnel

Kevadkülv

Jutusta pildi järgi, mida teevad kolhoosnikud!

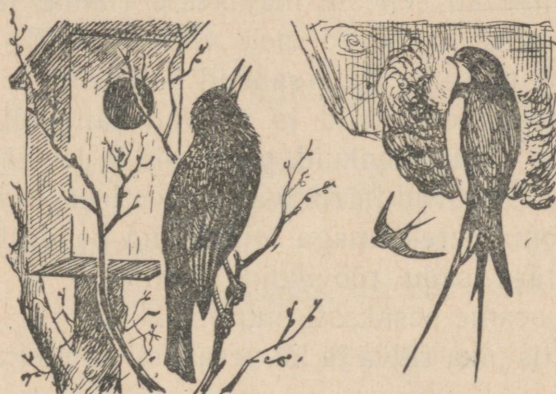
Harjutus.

Koosta õiged laused! Iga lause lõppu pane punkt!

Linnud laulavad.

Lõoke . . . Kuldnokk . . . Pääsuke . . . Kägu . . .
Õöbik . . . Varblane . . . Tihane . . . Kukk . . .
Kana . . . Part . . .

(lõõritab, vidistab, kukub, laksutab, tiuksub, vilistab,
sirtsus, kireb, prääksus, kaagutab)

Kuldnokk.

Kevadehommikul ukse ees
tagus ja meisterdas väikemees:
kaob juba lumi ja nüüd on vaja
uut ja ilusat kuldnoka maja.

Varsti see seisiski pärnapuus,
vaigust lõhnav ja uhiuus,
kõikudes tuules tasakesi,
oodates kaugeid külalisi.

Ja siis ühel hommikul vara
võtsidki kuldnokad korteri ära.
Väikemes õues neid kuulamas käis.
Õhk oli laulu ja vilet täis.

Teeme kuldnokale majakese.

Kusti isa tegi kevadel lauakestest väikese majakese.
Ühes seinas on ümmargune auk.

«Mis sa seal teed, isa?» küsis väike Kusti.

«Vaata, poeg, kevad on tulekul. Varsti ilmuvad kuld-
nokad ja asuvad sellesse majakesse elama, laulavad ja
vilistavad ning kaitsevad meie viljapuuaeda.»

«Kuidas nad siis aeda saavad kaitsta?»

«Kuldnokad on tublid ja vahvad kaitsjad! Kevadel
sigineb aias palju röövikuid, põrnikaid ja lehetäisid. Need
kõik närivad, söövad ja rikuvad puude lehti ja õisi. Kuid
kuldnokk oma perekonnaga toidab end nendest ja korjab
iga päev ära sadu röövikuid, põrnikaid ja lehetäisid.
Nüüd aga seame pesakasti puu otsa.»

Isa võttis pika ridva ja lõi pesakasti naeltega tugevasti

ridva külge, et tuul ei ajaks seda sealt maha. Siis sidus ta ridva õunapuu tüve külge.

Külalised ei lasknud end kaua oodata. Varsti lendas kuldnokapaar aeda ja asus pesakasti elama.

Kusti vaatles nüüd sagedasti linnukesi ja kuulatas rõõmuga nende lõbusat laulu.

1. Millal hakkavad kuldnokad pesa tegema?
2. Kuhu poole peab o'ema pesakasti ava?
3. Kas teil on kodus kuldnoka pesakaste?

Harjutus.

Jämedalt trükitud sõna asemele vali uus sõna sulgudest! Kirjuta laused vihikusse!

Kuldnoka majake.

Isa **tegi** kuldnokale **majakese**. Ta **lõi** selle tugeva ridva külge. Varsti **tulidki** kuldnokad. Nad **läksid** rõõmsalt oma majakesse.

(kinnitas, valmistas, asusid, ilmusidki, pesakasti)

Harjutus.

Vasta küsimustele!

1. Missuguse pildi alla võib kirjutada «Hoolitsev ema»?
2. Missugust võib nimetada «Esimene väljalend pesast»?
3. Missugusel pildil on «Linnukene punub poegadele pesa»?

Vint.

Vint on vahva vilistama,
ladus laulu laskemaie.
Kui tuleb kevad, talv taganeb,
siis tema lõunast meile lendab,
soojalt maalt ta siia sõuab.
Siin ta laulab pungad puusse,
laulab lehed lepikusse,
hõiskab õied õunapuusse,
laulab haavad haljendama,
pajupõõsad puhkemaie,
laulab toibuma toomingad
talvetuiskude tusasta,
lumehangede ängista.

Äng — pigistus.

Harjutus.

Loe ja vaatle antud sõnu, milles on kaks isesugust täishäälikut kõrvuti!

Lõunast, meile, laulab, hõiskab, tuisk, toibub.

Jämedamalt trükitud kõrvuti olevad täishäälikud on kaksiktäishäälikud.

Harjutus.

Kirjuta pala vihikusse ja kriipsuta alla kaksiktäishäälikud!

Linnukese tööpäev.

Linnukese tööpäev algab hommikul vara. Päev otsa toob ta poegadele toitu. Ta otsib neile tõuke, ussikesi ja kärbseid. Väetikeste kõhud ei saa ega saa täis.

Kaksiktäishäälikuis kirjutatakse kumbki häälik ühe tähega.

Miks linnuke ei laulnud?

Jannu oli linnukese kinni püüdnud ja puuri pannud. Kogu päeva istus lind paigal, ei sünnud ega laulnud. «See on rumal lind,» sõnas Jannu Hiljale. «Hoian talle oma suhkru, otsin seemneid ja rohtu, ta norutab aga peale, nagu oleks tal paha olla.»

«Viime puuri välja ja riputame ta kaseoksa külge! Ehk siis hakkab laulma,» arvas Hilja.

Nii tehtigi. Ainult pisut piiksatas linnuke, nähes sini-taevast. Siis vaatas ta jälle vaikides alla.

«Küll on rumal!» õhkas Jannu.

«Ei tea, kas on ühtigi rumal,» lausus Hilja. «Ehk ta ei taha puuris laulda. Laseme ta vabaks. Kui ta siis ka ei laula, siis on ta tõesti rumal.»

Jannu oli sellega nõus.

Hilja võttis puuri sülle ja avas selle ukse. Linnuke lendas välja, istus koplis kuuseoksale ja hakkas väga ilusasti laulma. Kaua aega sillerdas ta ja lapsed kuulasid teda imestusega.

Siis ütles Hilja:

«Nüüd ma mõistan. Ta ei tahtnud puuris laulda.»

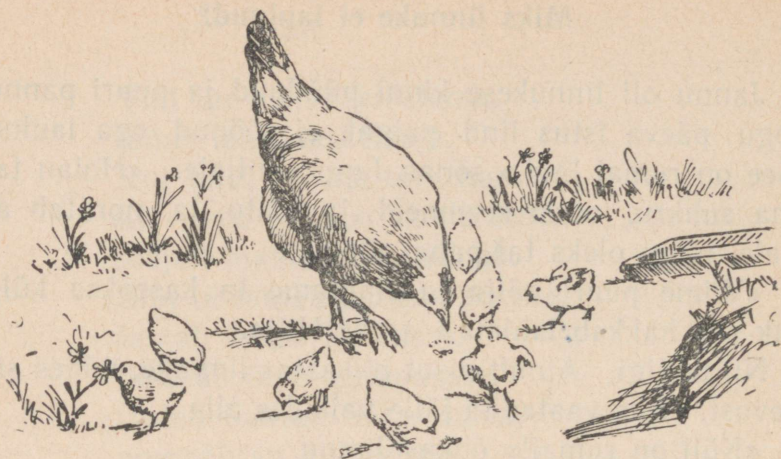
S i l l e r d a m a — heledasti vidistama.

1. Mis Jannu oli linnuga teinud?
2. Mis lind see oli?
3. Miks lind puuris ei laulnud?

Harjutus.

Kirjuta eelnenud palast viis rida! Kriipsuta alla pikad täishäälikud ühe joonega ja pikad (kahe ühesuguse tähega kirjutatud) kaashäälikud kahe joonega!

N ä i d i s: Jannu oli linnukese kinni püüdnud ja puuri
pannud.

Tibukesed.

Kolm nädalat istus Kaagutaja munadel. Kati tuli kuuri Kaagutajat söötma. Ta kuulis, et keegi piiksub pesas. Tüdruk tõstis kana üles ja nägi: munade seas liigutas end väike kollane tibu. Ta seisis jalgadel ja piiksus. Tühi munakoor asus ta lähedal.

Terve päeva jooksis Kati ühtepuhku kuuri vahet. Õhtuks tulid kõik tibud munast välja. Kuivasid ära ja muutusid tugevamaks. Kati toitis neid hakitud munaga. Kanaema kutsus neid enda järele ja õpetas neid nokkima.

«Tokk-tokk!» nokib Kaagutaja leivaraasukest või viljatera ja jätab selle maha. Tibud vaatavad teda ja tok-savad ka nokakestega, korjavad raasukesti. Kaagutaja siblib, kaabib maad ja otsib toitu. Tibukesed söövad kõhud täis, puhastavad nokad ja poevad ema tiibade alla puhkama ning end soojendama.

1. Mitu päeva istus Kaagutaja munadel?
2. Mispärast tuli Kati kuuri?
3. Kuidas ta sai teada, et tibu oli välja tulnud?
4. Millal tulid teised tibud munast välja?
5. Kuidas hoolitses Kaagutaja poegade eest?

Harjutus.

Kirjuta pala vihikusse! Tõmba tähtedele **k** ja **t** sõna alguses kriips alla!

Kukk ja kanad.

Kukk ja kanad elavad kanalas. Kui neile toitu antakse, siis hüüab kukk kõik kanad kohale. Kuhu sammub kukk, sinna ruttavad ka kanad. Kuked ja kanad on kodulinnud.

Kirjak ja hakk.

Õues seisab kirju lehm Kirjak. Ta sööb heinu.

Korraga lendab ta seljale hakk ja hakkab ta selga nokkima.

Kas lehmäl on valus?

Ei sugugi! Ta sööb rahulikult lõhnavat heina ja hakk nokib teda edasi.

Mispärast hakk seda teeb?

Praegu on kevad. Lehmad ajavad karva. Vana karv tuleb neil maha ja asemele kasvab uus. Hakid aga ehitavad kevadel pesa. Neile on karva vaja pesade vooderdamiseks. Lehmäl on mõnus, sest karva vahetusel nahk sügeleb.

Hakk lendab pessa, karvatopp nokas. Pehme ja soe on väikestel hakkidel, kui nad väljuvad munadest.

1. Kuidas hakk ehitab pesa?
2. Miks laskis Kirjak end nokkida?

Harjutus.

Koosta laused!

Kuidas loomad häälitsevad.

Kass, koer, lammas, lehm, hobune, hiir, kukk, kana, part.

N ä i d i s: Kass näub. Koer

Harjutus.

Kirjuta küsimused ja vastused vihikusse! Leia vastuses see sõna, mis vastab küsimuses jämedama kirjaga trükitud sõnale! Tõmba sellele sõnale joon alla!

Kirjak.

1. Kes sõi?	Kirjak sõi.
2. Mida tegi Kirjak?	Kirjak sõi.
3. Kus sõi Kirjak?	Kirjak sõi õues.
4. Mida sõi Kirjak?	Kirjak sõi heinu.

Kuidas jänes kasukat vahetab.

Talvel oli jänes kohev-valge. Tal oli seljas talvekasukas.

Saabus kevad. Jänkul oli aeg loobuda oma soojast ja mugavast kasukast. Tuli riietuda suviselt.

Kuidas jänes ümber riietub?

Kevadel ajab jänes karva. Talvise karvkatte asemele kasvab suvine — hall ja sile.

Jänes jookseb tihedas võsastikus. Siin ja seal on näha karvatorte. Suviriietuses pole tal palav. Vaenlast nähes peidab jänku enese põõsasse — kadunud, pole märgatagi!

Jänestel on varakevadel väikesed pojad. Kui lumi on sulanud, siis hüppavad noored jänkid juba ringi. Nad söövad noori puuvõrseid. Päikesepaistelistes kohtades nad vallatlevad ja mängivad.

1. Missugune on jänese kasukas talvel?
2. Missugune on ta kasukas suvel?
3. Mis kasu on jänesel kasuka vahetamisest?

Harjutus.

Kirjuta meelitusnime kõrvale harilik nimetus!

Kukeke — kukk
lambake — lammas
kanake —
tibuke —
kassike —
koerake —
linnuke —

Kevad.

Aasal õitseb mahlakann,
võsastikus maasikmann.
Kevad, kevad, kallike,
oled armas minule.

Liblik, kärbes, mesilind,
kõik me ootasime sind.
Kevad, kevad, kallike,
oled armas kõigile.

Põrr, põrr, põrr!
teeb lehepõnn.
Küll on väljas olla õnn!
Kevad, kevad, kallike,
me, su lapsed, mängime.

M a h l a k a n n — nurmenukk.

M a a s i k m a n n — maasikas.

L e h e p õ n n — maipõrnikas.

1. Missuguseid lilli kasvab kevadel aias? aasal? metsas?
2. Missuguseid hääli võib kuulda kevadel?

Harjutus.

Lõpeta harjutus! Mitmuse lõpp d kirjuta värviliselt!

Kevadlilled.

Aasal kasvavad sinililled,

Aias kasvavad lumikellukesed,

(sinililled, lumikellukesed, ülased, tulbid, nartsissid, nurmenukud, kullerkupud, jaanililled, maikellukesed)

Mesilased uurimiskäigul.

Virgus ka mesilane, puhastas karvaste kápakestega silmi ja asus koos oma kaaslastega aknakese kaudu uurima, kas lumi, jää ja põhjatuul on juba lahkunud.

Mesilased nägid, et päike paistab heledasti, et kõikjal on valge ja soe; nad väljusid tarust ja lendasid õunapuule.

«Kas ei ole sul, õunapuu, midagi vaeste mesilaste jaoks? Me nälgisime kogu talve.»

«Ei,» kõneles neile õunapuu, «tulite liiga vara: minu õied on alles pungades. Katsuge õnne kirsipuuga.»

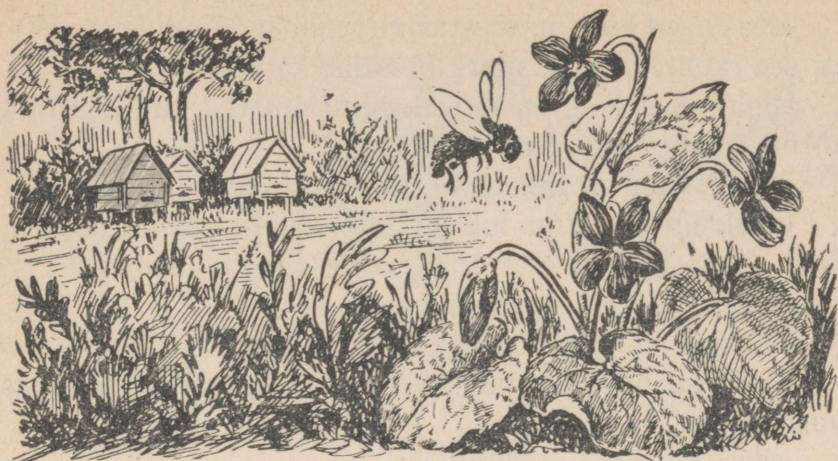
Mesilased lendasid kirsipuu juurde.

«Armas kirsipuu, kas on sul õiekest vaeste mesilaste jaoks?»

«Tulge, kallid, homme uuesti vaatama,» vastas neile kirsipuu. «Täna ei ole mul veel ühtki lahtist õit, aga kui need avanevad, võtan rõõmuga külalisi vastu.»

Mesilased lendasid tulbile ja heitsid pilgu selle kirevasse peakesse, aga selleski polnud lõhna ega mett.

Nukrad ning näljased mesilased tahtsid juba koju lennata, kui märkasid põõsa all lihtsat lille. See oli kannike. Ta avas mesilastele oma toredasti lõhnava ja magusa mahлага täidetud õie.

Mesilased sõid ning jõid ja lendasid üliirõõmsatena koju tagasi.

1. Jutusta, kust mesilased otsisid mett ja kust nad seda leidsid!

2. Vasta:

Mesilane annab inimesele . . . (mida?)

Mesilane kogub mahla . . . (millelt?)

Mesilane elab . . . (kus?)

Harjutus.

Kirjuta lünkadesse sobivad sõnad!

Mesilane.

. . . Juta mängis . . . nukuga murul. Äkki kuulis ta . . . suminat. See oli . . . mesilane. Ta lendas edasi-tagasi.

(Väike, uue, imelikku, töökas)

Hakkame aednikuks.

Arvo tuli Ennu poole külla. Nad läksid aeda mängima. Enn näitas Arvole toredaid aiatööriistu, mis isa oli talle linnast toonud.

«Kas need kõik on tõesti sinu omad?» küsis Arvo. «Kas ka see raudreha ja aiahark ja väike kõblas?»

«Jah, need kõik on täiesti minu omad,» kinnitas Enn. «Mina hakkän nüüd aednikuks.»

«Sa hakkad aednikuks!» imestas Arvo.

«Hakkän jah. Ema lubas mulle väikese peenra ja seemneid. Selle hargiga kaevän maa üles, siis tasandan rehaga siledaks ja külvan seemned maha.»

«Ja mis sa teed kõplaga?» päris Arvo.

«Sellega hävitan umbrohtu. Ei lase sel sugugi kasvada.»

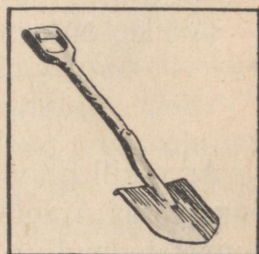
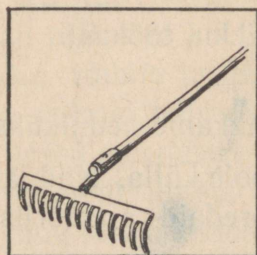
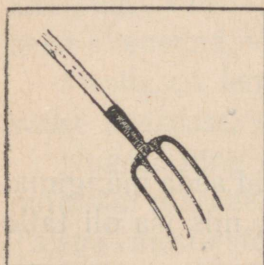
«Mis seemneid sa külvad?»

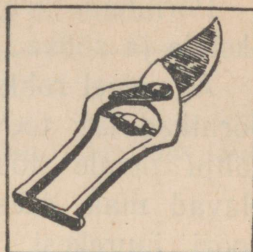
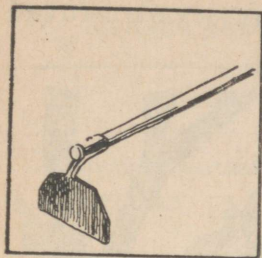
«Niisuguseid, mis ruttu tõusevad ja hoogsalt kasvavad: naereid, herneid ja porgandeid. Sügisel kutsun kõik oma sõbrad külla ja annan neile värskaid porgandeid.»

«Minagi hakkaksin aednikuks,» lausus Arvo, «kui aga saaksin tööriistu.»

«Aga kas tead, Arvo, mis me teeme! Enne sina tule meile ja seame minu aia korda. Siis läheme teile, võtame tööriistad kaasa ja korraldame sinu maa. Nii läheb hästi, eks ole?»

Aiatööriistu.

1. Milleks kasutatakse pildidel olevaid aiatööriistu?
2. Milliseid aiatööriistu sa veel tead?

Harjutus.

Koosta õiged laused!

Aiatööd.

Kaevame maad Tasandame Teeme
peenraid. Külvame Istutame Kitkume
Kastame peenraid. Kohendame Sügisel ko-
gume

(hargiga, labidaga, rehaga, herneid, porgandeid, kapsaid, kaalikaid, umbrohtu, mulda, veega, saaki)

Maipõrnikas.

Kase pungad pakatavad. Haljas rohus puhkevad õitsele kuldsed võililled. Mullast ronivad välja maipõrnikad. Nad puhastavad oma koivad, ajavad sirgeks tiivakesed ja lendavad minema. Maikuus lendab niisuguseid põrnikaid palju, sellest nad ongi saanud oma nime.

Põrnikad tiirlevad puude ümber, põrisevad, istuvad okstele ja söövad noori lehekesi.

Aga veel rohkem kui mai-põrnikad ise, toovad puudele kahju nende tõugud. Need elavad maa sees ja söövad noori juurekesi. Kolm talve on nad mullas. Neljandal aastal muutuvad tõugud nukku-deks. Nukkudest tulevad väl-ja maipõrnikad.

Maipõrnikad on kahjurid.
Hävitage maipõrnikaid!

Kasulikud loomad.

Mõnes kohas on teede äärde püstitatud tulbad, mille külge on kinnitatud tahvlid pealkirjadega:

Siil sööb hiiri, tigused. Hoidke siile!

Tõugud teevad igal aastal mitme miljoni rubla eest kahju. Linnud söövad tõuke loendamata arvul. Lapsed! Kaitske linnupesi!

Kaitske pääsuke! Nad hävitavad putukaid.

Harjutus.

Kirjuta harjutus! Joonekeste asemele kirjuta sobiv pikk täis- või kaashäälik!

Maipõrnikas.

Mu . . ast ronivad välja maipõrnikad. Nad t . . rle- vad p . . de ümber. Toiduks tarvitavad nad n . . ri lehe- keski. Nende tõugud elavad m . . s . . s. Tõugud m . . tu- vad nu . . udeks.

(ll, uu, ii, ee, oo, aa, kk, uu)

Aednik ja katelsepp.

Aednik ja katelsepp läksid kapsaaia mööda.

«Näe,» ütles katelsepp, «kui suured kapsapead kasva- vad selles aias!»

«Leidis, mida imetleda,» lausus aednik. «Mina kasva- tasin ükskord koguni majasuuruse kapsapea.»

Katelsepp vastas:

«See võib kõik võimalik olla. Mina jälle valmistasin kord rahvamaja-suuruse katla!»

Aednik hakkas naerma ja ütles:

«Sa oled ikka hoopleja küll: luiskad ega punastagi! Valeta, aga pea ikka ka piiri! Ütle, milleks oli sul vaja niisugust katelt!»

«Ma tahtsin selles sinu suure kapsapea ära keeta,» vastas katelsepp.

Vanasõna: Valet on lühikesed jalad.

1. Kumb oli suurem luiskaja?
2. Kuidas katelsepp andis aednikule mõista, et ta valetab?
3. Mis ütleb vanasõna valetaja kohta?

Harjutus.

Kirjuta laused vihikusse! Kriipsuta alla **k**, **p**, **t** sõna alguses!

Vanasõnu.

1. Iga pilv ei too vihma.
2. Tühi kõht on kõige parem kokk.
3. Kõval pählil magus tuum.
4. Kahju ei tule, kell kaelas

Sõna alguses kirjutatakse **k**, **p**, **t**.

Õue puhastamas.

Käisime üheskoos õue ja tänavat puhastamas. Ühed riisusid sügisel langenud lehed hunnikusse. Teised kandsid need ära. Riisusime prahi kokku ja vedasime kärudel välja.

Kui õu oli riisutud, siis märkasime, et maa oligi juba roheline.

«Oi, kui palju võililli!» kilkas Anne.
Ja tõesti. Mäeveer oli neist päris kollane.
Puhtal õuel oli mõnus mängida.

Harjutus.

Kirjuta punktjoone asemele sobiv värv!

Kevadel. °

Muld on
Rohi on
Sinilill on
Ülane on
Võilill on

Harjutus.

Kirjuta harjutus ja aseta punktide asemele oma klassi korrapidajate nimed!

Esmaspäeval on korrapidajad ja
Teisipäeval ja
Kolmapäeval ja
Neljapäeval ja
.
.

N ä i d i s:

Meie klassi korrapidajad.

Esmaspäeval on korrapidajad Aili ja Veera.

Kooliaias.

Täna abistab kooliaias esimene klass kolmandat.

«Mari, ole hea, palu õpetajalt veel viis kapsataime!» ütles Veera.

«Kas oled kindel, et viiest aitab?» küsis Mari.

«Piisab, piisab. Ma ju märkisin, kuhu taimed tuleb istutada. Õpetaja ütles, et vahemaad on õiged.»

Mari tõi Veerale taimed.

«Kas keegi veel vajab taimi?» küsis Mari. «Mina toon, kui on vaja.»

«Mina vajan veel kolme kaalitaime,» ütles Rein.

Joostes tõi Mari taimed.

«Vaatame, mis on külvatud nendele peenardele,» soovitas Mikk.

«Siia on kirjutatud «Porgandid»,» luges Veera.

«Ja siia on külvatud peterselli,» ütles Jaan.

«Selle peenra ühte otsa on külvatud rediseid, aga teise otsa salatit,» tõttas ütleva Peeter.

«Siin aga kasvab herneid,» ütles Olga.

«Kolmas klass valmistab juba herneile keppe,» teadis Niina.

«Nüüd, lapsed, võite koguda oma tööriistad,» ütles õpetaja. «Homme abistame neljandat klassi.»

«Õde ütles, et nad istutavad homme lilli,» teatas Jaan.

«Oi, kui tore!» rõõmustasid lapsed. «Siis saame meiegi olla abiks kooliõue kaunistamisel.»

«Missuguseid lilli nad kavatsevad istutada?» küsis Anni.

«Mina tean,» ütles Jaan. «Õde jutustas, et neil on kresse, võõrasemasid, lillherneid ja palju muid. Homme siis näeme.»

- Jutusta:
1. Mida tegid lapsed kooliaias?
 2. Mida oli külvatud peenardele?
 3. Miks lapsed armastasid töötada kooliaias?

Harjutus.

Moodusta antud sõnadest mitmus! Jälgi häälikute p, t, k esinemist ainsuses ja mitmuses!

Ainsus.

Mitmus.

kepp	—	kepid
sepp	—
käpp	—
rätt	—
kott	—
latt	—
kukk	—
lukk	—
sukk	—

Kus kasvab?

Jutusta piltide järgi:

1. Mida kasvatatakse köögiviljaaias?
2. Mida kasvatatakse puuviljaaias?
3. Mida valmistatakse köögiviljadest?
4. Mida valmistatakse puuviljadest?

Puuke.

Lapsed istutasid tee äärde puukese. Ta oli veel väike. Puu ajas juured maasse ja hakkas kasvama.

Poiss läks temast mööda, katkus lehe, muljus selle kokku ja viskas maha. «Mispärast ma rebisin?» mõtles ta, kuid samas rahunes kohe.

«Ah, sellest pole midagi, mis tähendab üks leheke! Puul on lehti palju.»

Tuli teine poiss, murdis oksakese ja mõtles: «Mis tähendab oksake! Puukesel on neid neli.»

Tüdruk jooksis palliga, pildus seda õhku, aga pall langes pauhti! otse puukesele ja murdis ladva.

«Küll on paha lugu,» kurvastas tüdruk, — «aga pole viga, ega ta sellepärast veel sure. Kasvab uus latv!»

Tuli kits, näris tükikese koort. Jalgrattur peatus, aetas jalgratta puukese najale. Puuke hakkas värisema. Tuli poiss uue noaga. «Proovin õige,» mõtles ta, «kas on hea nuga.» Ta lõikas oksakese. «Hea terav nuga.»

Puuke kuivaski ära.

Tulid lapsed, kes olid ta istutanud. «Mis see tähendab?» ütlesid nad. «Siin ei taha puud kasvada. Arvata-vasti on meil halb maa.»

1. Mispärast kuivas puuke ära?
2. Kuidas teie hoolitsete puude kaitse eest?

Harjutus.

Kirjuta vihikusse:

Meie puud.

Lehtpuud: kask, haab,

Okaspuud: mänd,

(kask, kadakas, vaher, kuusk, paju, lepp, mänd, haab)

Kuidas nimetatakse metsa, kui seal kasvavad peamiselt: kuused, haavad, männid, kased, tammed, lepad?

(kuused — kuusik, haavad — haavik jne.)

Harjutus.

Kirjuta pala vihikusse! Alusta iga lauset suure algustähega ja pane iga lause lõppu punkt!

Puuke.

lapsed istutasid puukese puu ajas juured maasse poiss läks mööda ja katkus lehe tüdruk pildus palliga ladva katki kits näris tükikese koort puuke kuivaski ära

N ä i d i s: Lapsed istutasid puukese. Puu . . .

Pääsukeste tulek.

Ka pääsukesed on juba mere tagant siia jõudnud. Kogu aeg nad lendavad ja askeldavad. Küüni katuse alla teevad nad savist pesa. Ja kui osavasti! Pääsukesed toovad jõe kaldalt märja savi tükikesi ja voolivad pesa. Toovad jälle ja voolivad edasi.

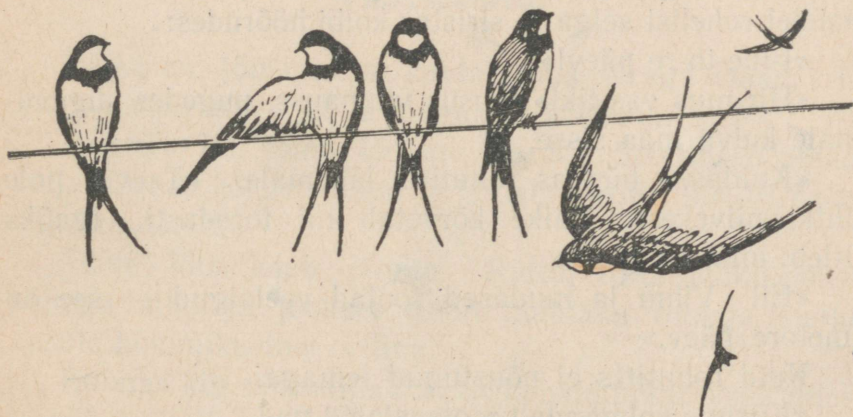
Pesa meisterdavad nad nagu korvikese. Külje peale jätavad augu. Selle väljapääsutee kaudu kannavad nad pessa sulgi, et pojukestel oleks hästi pehme, soe ja mugav.

Ja varsti on kogu ümbrus täis pääsukeste vidinat.

* * *

Mõista, mõista, kes see on:
valge vest, must kuueke,
millel harali on siilud,
teravad kui mustad kiilud.

Siis, kui kõrgel lendab ta,
toob meil' ilma ilusa.
Aga kui ta laskub alla,
läheb vihmasedu valla.

Lennul supleb, kärbseid püüab,
lennul rõõmsalt meile hüüab:
kireli-kareli, sireli-sareli,
üle koja, üle oja,
tsirr-tsirr, tsirr-tsirr!

1. Kuidas ehitavad pääsukesed pesa?
2. Missugust pääsukeste laulu sa veel tead?

Harjutus.

Koosta õiged laused! Vajalikud sõnad on all sulgudes.

Kevadel.

Päike Veed Lõokesed Kuldnokad
Pääsukesed Liblikas Sinilill Pungad
Rohi

(paistab soojalt, voolavad, vilistavad, lõõritavad, õit-
seb, lendab, puhkevad, tärkab, vidistavad)

Missugune päev on täna?

Rohutirts hüppas künkakesele, soojendas päikese-
paistel rohelist selga ja siristas koibi hõõrudes:

«I-me-to-re päev!»

«Hir-mus vas-tik!» lausus vihmauss, pugedes sügava-
male kuiva maa sisse.

«Kuidas?» hüppas rohutirts lähemale. «Taevas pole
ühtki pilvekest. Päike kõrvetab nii toredasti. Igaüks
ütleb: imetore päev!»

«Ei! Vihm ja mudased soojad veeloigud — see on
imetore päev.»

Kuid rohutirts ei nõustunud temaga.

«Küsimine kolmandalt,» otsustasid nad.

Samal ajal tassis sipelgas seljas männiokast ja peatus puhkamiseks.

«Ütelge,» pöördus tema poole rohutirts, «missugune on tänane päev: kas imetore või hirmus vastik?»

Sipelgas pühkis käpakesega higi ja ütles mõtlikult:

«Sellele küsimusele vastan ma teile pärast päikese loojaminekut.»

Rohutirts ja vihmauss imestasid.

«Mis siis ikka, ootame!»

Pärast päikese loojumist tulid nad suure sipelgapesa juurde.

«Noh, missugune on tänane päev, austatud sipelgas?»

Sipelgas osutas sügavatele käikudele, mis olid kaevatud pesas, männiokaste kuhjadele, mida ta oli kogunud, ja lausus:

«Täna on suurepärane päev! Mina olen tublisti töötanud ja võin rahulikult puhata!»

Mõistatus: Voodis ei maga, jalgadel ei käi, käsi ei ole, aga edasi läheb?

(P!v.)

Päikesekiired.

Päike on tõusnud ja kuldab oma säraga maad. Ta saadab oma kiired välja magajaid äratama.

Esimene kiir jõuab lõokese juurde. See lipsab pesast välja, tõuseb kõrgele õhku ja laulab: «Liiri-liiri-lii, hommik ilus tõesti!»

Teine kiir leiab jänese. Ruttu, ruttu pühib jänese käpaga silmi ja jookseb noore mahlaka rohuga kaetud aasale hommikueinet otsima.

Kolmas kiir vilksab lakka. Sedamaid ärkab kukk unest ja hüüab: «Kukeleegu! Päike tõusnud ju!»

«Vaat, vaat!» vastavad kanad, lendavad õrrelt alla ja hakkavad toitu otsima.

Neljas kiir tungib mesipuuusse. Mesilane rõõmustab, et võib juba välja tööle minna. Ta äigab esimese jalaga korra üle silmade, silub tiibu ja lendab õisi otsima, et neist mett korjata.

Nii äratab päike oma heledate kiirtega kõik magajad. Üksnes väikesed lapsed jäävad magama. Nad magavad tubades, mille akendel on paksud eesriided, ja siia ei pääse varased kiired sisse.

Ä i g a m a — pühkima, äkki tõmbama.

1. Jutusta, kuidas ärkab loodus hommikul!
2. Mida teevad linnud, loomad, lilled, kui päike on loojunud?

Mõistatus: Kuldkera keset koplit?

(Päike.)

Harjutus.

Koosta antud lausetest lookel

Päikesekiired.

Päikesekiir äratab lõokese.

Teine kiir leiab jänese.

Kolmas kiir vilksab lakka.

Neljas kiir tungib mesipuuusse.

Viies kiir tuleb Maimu voodisse.

Kukk ärkab unest.

Lõoke hakkab lõõritama.

Jänes jookseb aasale.

Laps tõuseb voodist üles.

Mesilane lendab mett otsima.

Tuul ja päike.

Päike ja vihane põhjatuul hakkasid vaidlema selle üle, kumb on tugevam.

Nad vaidlesid kaua. Lõpuks otsustasid nad proovida oma jõudu ränduri kallal, kes parajasti sõitis ratsa mööda suurt teed.

«Vaata,» ütles tuul, «kuidas ma ta kallale torman. Silmapilk rebin ma ta mantli maha.»

Tuul hakkaski kõigest jõust puhuma. Mida tugevamini tuul puhus, seda kõvemini rändur end mantlisse mässis. Ta kirus halba ilma, aga sõitis ikka edasi.

Tuul vihastas ja puistas vaese ränduri üle vihma ning lumega. Rändur nõõpis oma mantli veelgi kõvemini kinni ja sidus vöö vööle.

Nüüd nägi tuul, et tal ei õnnestu rebida mantlit ränduri seljast.

Päike naeratas, nähes oma võistleja jõuetust. Ta vaatas pilvede tagant välja ja soojendas ning kuivatas ka rändurit.

Tundes päikesekiirte soojust, muutus rändur rõõmsaks. Ta kiitis päikest, võttis mantli seljast ja köitis selle sadula külge.

«Näed nüüd,» ütles mahe päike vihasele tuulele. «Heluse ja headusega võib märksa rohkem korda saata kui vihaga.»

1. Mis teeb inimene kange tuule puhul?
2. Mispärast võttis mees mantli seljast?

*Mõistatusi: Vingub, singub, jookseb ümber maa ja mere?
Kõva mees, kui temaga maadlema lähed, aga siiski
ei näe teda?*

Harjutus.

Kirjuta palast välja sõnad, milles on kaksikäishäälik!
Kaksikäishäälikule tõmba joon alla!

N ä i d i s:

Kaksikäishäälik.

Päike, vaidlema,

Harjutus.

Täienda iga lauset vähemalt kahe sobiva sõnaga! Sõnade vahele pane koma!

Mida teeb.

Päike paistab, soojendab,

Tuul puhub, ulub,

Pilv kerkib,

Meri kohiseb, laskub,

Maikuus.

Päasukesed akna taga
tiirutavad rõõmsal hool,
särab päike, laaned aga
lõhnavad nüüd igal pool.

Tuletab meil' päike meelde,
igäüks meist mõtleb nii:
eks meid laagri, matkateele
suvi õige varsti vii.

Kuskil külavaheteel ja
rajal hulkuda on hea,
kuused haljendavad ees ja
samm vaid külla neile sea.

Jõe või järve äärde tõtta,
pihus nõtkes õngelatt.
Hea on õnge otsast võtta
haugi, särge, ahvenat.

Aga see on päris kindel:
ainult siis on suvest rõõm,
kui sul parimad on hinded,
oled tubli igal rindel,
siis sind ootab päikselõõm.

Matk — rännak.

Nõtke — painduv.

1. Mida sa kavatsed suvel teha?
2. Kus korraldatakse pioneerilaager?
3. Mis on laagris huvitavat?

Vaatle pilti hoolega! Jutusta, keda ja mida sa siin näed!
Kirjuta kõikide asjade ja elusolendite nimetused!

N ä i d i s:

Kes?

Poiss,

Mis?

Mets, kuusk,

.....
.....

Traktor künnab.

Lapsed olid aias peenraid kaevamas. Korraga kuulsid nad mürinat.

«Vist lennuk,» tähendas Elmar.

Jooksid aiast välja, vaatasid üles — ei ole ühtki lennukit.

«Aga see ei mürise ju õhus!» taipas Peedu. «See on ju põllul künka taga.»

«Tean küll, see on traktor!» hüüdis Karli. «Läheme vaatama!»

Peedu ja Karli jooksid kolhoosipõllule. Teised nende kannul. Jõudsid künkale ja seisatasid. Traktor tuli neile otse vastu. Masin mürises, nii et isegi õhk värises.

«Vaata!» hüüdis Peedu.

«Jah, vaata! Missugused rattad!» imetlesid lapsed.

«Vaata ometi: veab korraga kolme atra! Ohoo! Ja äkked ka taga. Nii et ise künnab ja äestab!»

Kogu õhtupooliku olid poisid kolhoosipõllul. Õhtuks kündis Märt, traktorist, suure põllu üles, pööras traktori teele ja peatas:

«Hei, lapsed! Istuge peale, viin koju!»

Silmapiilk olid poisid ja tüdrukud traktoril. Märt andis gaasi, süütas lambid ja viis lapsed koju.

1. Milliseid töid tehakse kolhoosis traktoriga?
2. Mis paneb traktori käima?

Harjutus.

1. Pane küsimuste asemele sobivad sõnad!

Traktor künnab.

Poisid kaevasid (mida?). (Kus?) mürises traktor. Lapsed (mida tegid?). Nad jõudsid (kuhu?) ja seisatasid. (Mis?) tuli neile vastu. Vedas korraga (mitut?) atra. Künnab ja kohe ka (mida teeb?).

(Kui kaua?) olid poisid kolhoosipõllul. Õhtuks (mida tegi?) traktorijuht (missuguse?) põllu üles. Siis viis ta lapsed (kuhu?).

2. Ütle nii palju kui tead!

Kolhoosniku tööriistad:

Ader, äke, . . .

Harjutus.

Kirjuta palast 10 sõna, mis algavad k, p, t-ga, ja kriipsuta need alla! Pealkirjaks:

k, p, t sõna alguses.

N ä i d i s: Peenraid, kaevamas, . . .

Lõoke.

«Liiri-lõõri lõoke,
kus su kulla pesake?»
«Pesa mul pikas põllupeenras,
väriheina varte varjul,
kesaheina keske'ella!»
«Miks sina, lõoke, linnukene,
talvel meil ei taha olla,
lumehangel lõõritada?»

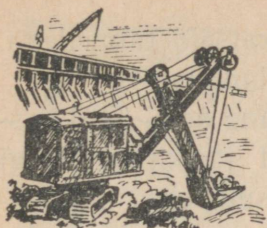
«Talv on tuisand terakesed,
seemned ajand hange alla,
putukad peitu pugunud —
nälg tuleb nokka näpistama!
Kui tuleb kullane kevade,
kui tuleb sume suvekene,
siis ma tulen, laulan jälle.»

Harjutus.

Kirjuta harjutus! Punktide asemele kirjuta parempoolsest tuld õige sõna!

Talvel ja suvel.

Talvel on tuul, aga suvel	soe külm
Talvine päev on, suvine	lühike pikk
Talvel käib päike, suvel	kõrgelt madalalt

MUUDAME LOODUST

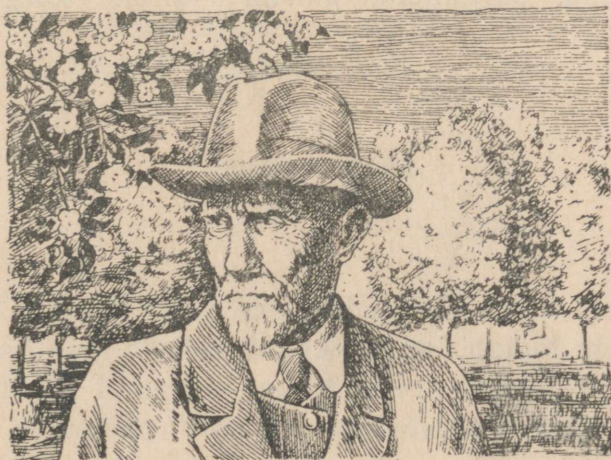
Imeaednik.

Meie maal tunnevad kõik kuulsa imeaedniku Ivan Mitsšurini nime. Kui Mitsšurin oli väike poiss, oli ta isal aed.

Väike Vanja mängis vähe naabrilastega. Sageli oli ta aias. Seal oli Vanjal palju tööd. Ta otsis välja kõige suuremad herneseemned ja kõige jämedamad ploomikivid.

Vanja taskutes leidis alati mitmesuguseid seemneid. Aias olid Vanjal oma peenrad. Sinna külvas ta seemned. Vanja kasvatas magusaid herneid, suuri ja mahlakaid ploome ning kirsse.

Vanja vanemad olid vaesed. Ta ei saanud palju õppida. Juba noorelt läks ta tööle. Aga ta ei unustanud oma arm-

samat tööd — aiatööd. Ta tegi palju katseid taimedega. Õhtuti luges noor Mitšurin raamatuid aiandusest.

Aastate pärast oli Mitšurini haruldane aed. Seal kasvasid imesuured õunad, pirnid, ploomid ja kirsid. Isegi pihlaka hapud marjad muutis Mitšurin suurteks, maitsvateks ja mahlakateks.

Ega Mitšurin olnudki lihtne aednik. Ta oli suur teadlane. Ta õpetas kõigile, kuidas loodust muuta.

Paljudes kolhoosides kasvatatakse Mitšurini aretatud häid õuna-, pirni- ja ploomipuid.

A r e t a m a — taimede või loomade omadusi parandama.

Jutusta, mida sa tead Mitšurini!

Harjutus.

Täida lüngad! Sõnad vali alt sulgudest!

Aed- ja puuviljad.

Aedviljad: kaalikad,

Puuviljad: õunad,

(kapsad, porgandid, ploomid, kirsid, kurgid, oad, pirnid)

1. MAI

Mailaul.

J. Kaidla.

Tänaval rōkatab laulu,
punalipp lehvib me käes.
Maile nii uljana vastu
lähevad töötavad väed.

Õnnelik sära meil pilgus,
lauludes heliseb rōõm;
sammes on mehine kindlus,
kõnedes sütitav lõõm.

Rahu eest võidelnud rahvas
ehitab, õpib ja loob;
vabades kodudes kasvab
muretu sugupõlv noor.

Tööraha püha.

I

Oli 1. mai, töörahva suur püha. Volli ruttas kooli poole. Tal oli veel meeles, kuidas ta möödunud aastal käis maiparaadil. Koos teistega hüüdis ta valjusti: «Hurraa!» Volli väike õde Miina läks ka pidustusi vaatama. Ema pani talle selga uue punase kleidi.

Tänavad olid rahvast täis. Keset sõiduteed voolas rahvast jõena. Majadel lehvisid rõõmsalt punased lipud. Ka rahvahulgad rongkäigus kandsid punaseid lippe ja laulsid ilusaid laule.

Isa võttis Miinakese õlale. Nii oli tal kõik hästi näha. Ta plaksutas käsi ja hüüdis:

«Küll on tore töörahva püha!»

II

Kaugel põhjas on esimesel mail veel külm. Kuid põhjamaa lapsed ei kardä külma. Rõõmsasti sammuvad nemadki koos vanematega maipidustustele. Lastel on käes punased lipukesed. Neid nad valmistasid ka oma kooli kaunistamiseks.

Rongkäik lõppes. Nüüd ruttavad lapsed kooli. Seal kuulavad nad raadiot ja kirjutavad kirju Moskva koolilastele. Nad tahavad ütelda:

Teil, lapsed, on seal juba kevad ja lilled. Meil on siin veel jää ja lumi. Aga meiegi oleme väga rõõmsad suurel maipühal!

1. Kuidas valmistume maipühaks koolis? kodus?
2. Mida sa nägid maipühal?
3. Mis meeldis kõige rohkem?
4. Mida oleksid sina kirjutanud põhjamaa lastele?

Tulnud esimene mai,
kõlab laul nüüd üle aasa:
«Meie maa on suur ja lai!»
Tulge pidule kõik kaasa!

Harjutus.

Kirjuta pala vihikusse! Kriipsuta alla pikk täishäälik!

Esimesel mail.

Esimene mai on töötava rahva suur püha. Sel päeval korraldatakse meie suurel kodumaal rongkäike. Igal pool lehvivad siis punased lipud. Kõikjal näeme loosungeid: Olgu tervitatud esimene mai!

Harjutus.

Kirjuta laused lõpuni! Sulgudest vali sobiv sõnal!

Laused.

1. Kevadel sajab sageli (rahet, vihma, lund)
2. Suvel on ilmad (külmad, soojad, tuisused)
3. Heinamaal riisutakse (rukist, kaera, heina)
4. Jões on palju (linde, loomi, kalu)

Lõbus on elada.

Päike naerateleb,
aed on õitest ere.
Õnnelikult elab
meie lastepere!

Sirgub taime kombel
noor mitšuurinlane,
õpib laps ja homme
saab tast õpetlane.

Mudellendu algad
täna, lapsepõlves —
Nõukogudemaa sangar
kord sa õhus kõrgel.

Rõõmsat laulu kõlab,
aed on õitest ere.
Õnnelikult elab
meie lastepere.

Võidupüha.

Tuhande üheksasaja neljakümne viienda aasta üheksas mai.

Sel päeval saabus meie maa kaugematessegi kohtadesse teade: †

«Sõda on lõppenud. Vaenlane on hävitatud. Võit on meie! Võit on meie!»

Kuulus Nõukogude Armee hävitas alatu vaenlase. Mil-line rõõm valitses siis igal pool! Kõik, nii vanad kui ka noored, olid rõõmsad.

Väike Leeni ärkas sel hommikul vara. Ta kuulis täna-val inimeste liikumist, valju kõnelemist, naeru ja laulu.

Leeni riietus ruttu, läks akna juurde ja lükkas selle lahti.

«Soovin õnne, Leeni. Võit on meie!» hüüdis naabri Elli.

«Ma ise kuulsin raadiost. Tule ruttu välja!» kõneles naabri Tiit.

«Ärata ka Miku, muidu ta ei näe kõike huvitavat.»

Miku oligi juba voodist väljas. Lapsed ruttasid tänavale. Seal oli lõpmata palju rahvast. Kõik olid rõõmsad, õnnelikud. Inimesed ruttasid, naersid, laulsid ja tanõtsid. Nad soovisid üksteisele õnne. Ka lapsed vadistasid rõõmsalt.

Linnadesse ja maale tulid tagasi sõja ajal oma kodudest eemal viibinud elanikud.

Nüüd on meie armas kodumaa muutunud veel rikkamaks, ilusamaks ja õnnelikumaks kui enne sõda.

1. Kes tungisid kallale meie kodumaale?
2. Kuidas lõppes sõda?
3. Kuidas võeti vastu võidusõnum?
4. Mispärast meie armastame rahu?

Harjutus.

Aseta sulgudesse õige küsimus! Lõpp -ga kirjuta värviliselt!

Kellega? Millega?

1. Ema kõneleb lapsega (kellega?).
2. Poiss kirjutab sulega (millega?).
3. Autojuht sõidab autoga ().
4. Kai jalutab vennaga ().
5. Õde mängib palliga ().
6. Õpetaja vestleb õpilasega ().
7. Traktorist künnab traktoriga ().

VASTU SUVELE

Mets.

Mulle näkku vaatas
päike sooja pilguga.
«Tule, lähme metsa!»
naeratades kutsus ta.

«Kulla päike, ütle,
kes mind metsas ootavad?»
«Seal on põlispuud ja
rohug maitsvad maasikad.»

«Kulla päike, räägi,
kus ma jalgu puhkan seal?»
«Puhkad vanal kannul
või ka pehme sambla peal.»

«Kulla päike, vahest mul
hakkab igav metsa all?»
«Juttu vestab sulle
lõbus allik vulinal.»

«Kulla päike, vahest ka
metsas kedagi on veel?»
«Laulab linnukene ja
väle jänku jookseb teel.»

Kui sa suures metsas
puude varjus ringi käid,
tervitades kuused
sulle noogutavad päid.»

Põlispuud — suured, vanad puud.

1. Kuhu kutsus päike lapse?
2. Mida nägi laps metsas?

Harjutus.

Kirjuta punktjoone asemele sobivuse järgi: talvel, kevadel, suvel, sügisel.

Millal?

1. Õunapuu õitseb
2. Heina tehakse
3. Suuskadega sõidetakse
4. Kartuleid nopitakse
5. Maasikaid korjatakse
6. Herneid külvatakse
7. Puude lehed langevad
8. Kelkudega sõidetakse

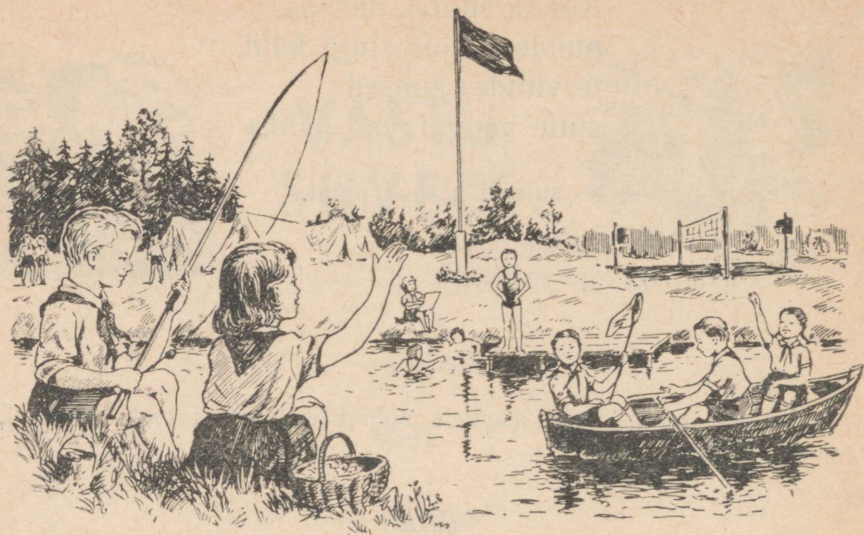
Sõidame pioneerilaagrisse!

Algab suvevaheaeg. Rongid ja omnibussid viivad lapsi linnast laagrisse. Neid ootab huvitav laagrielu.

Laager on metsas ilusa jõe kaldal. Küll on seal tore! Pioneerid suplevad jões, püüavad kalu ja sõidavad paadiga. Lähedal aasal õitsevad lilled, metsas kasvavad marjad.

«Korjame taimi ja marju apteegi jaoks,» ütles pioneerijuht.

Pioneerid korjasid palju ravimtaimi.

Laagris pioneerid puhkavad. Nad mängivad, jooksevad ja laulavad.
Küll on lõbus!

1. Kus veedavad lapsed suvepuhkuse?
2. Miks laagrielu on huvitav?

Harjutus.

Moodusta antud sõnadest mitmus!

Ainsus.

Mitmus.

tubli pioneer	tublid pioneerid
punane lipp
uus maja
hoolas tööline
vapper sõdur	vaprad
väike tüdruk
huvitav raamat
tark koer	targad

Pioneerid matkal

Seened.

Ollile ja Paulile sõitis külla nende onutütar Anni linnast.

«Noh, lapsed,» ütles ema, «ärge istuge ilma tegevuseti. Minge metsa seenele. Vaatame, kes teist korjab seeni kõige paremini.»

«Mina korjan kõige paremini,» ütles Paul.

«Ei, mina korjan paremini,» ütles Olli.

Aga Anni vaikis.

Lapsed jooksid metsa ja läksid igaüks ise külge.

Tunni aja pärast tulid nad tagasi.

«Mina korjasin kõige paremini!» hüüdis Paul juba kaugelt eemalt. «Mul on kõige rohkem seeni, vaadake: pang on täis!»

Ema vaatas ja naeratas:

«Pole imestada, et sul on pang täis: mitte ühtegi head seent, ainult mittesöödavad seened. Sa korjad seeni halvasti, Paul.»

«Ahaa!» hüüdis Olli. «Mina juba ütlesin, et mina korjan kõige paremini. Vaadake, mul on kõige suuremad ja kõige ilusamad seened — punane ja valged täpid. Kellelgi pole nii ilusaid seeni!»

Ema vaatas ja hakkas naerma:

«Rumalakene, need on ju kärbseseened! Kuigi nad on ilusad, ei kõlba nad kuhugi. Sina, Olli, korjad seeni samuti halvasti.»

Anni aga seisis kõrval ja vaikis.

«Aga sina, Anni, miks sina siis vaikid? Näita, mis sa korjasid!»

«Mul on päris vähe,» ütles Anni.

Ema heitis pilgu Anni korvikesse, aga seal oli kümme ülitoredat, kõva sametkübaraga kõhukat puravikku.

1. Kelle juurde sõitis Anni suveks?
2. Kuhu läksid lapsed?
3. Missuguseid seeni korjasid Paul ja Olli?
4. Mis ütles ema Pauli ja Olli seente kohta?
5. Missuguseid seeni korjas Anni?
6. Kes lastest meeldib teile rohkem ja mispärast?
7. Nimeta söödavaid ja mitesöödavaid seeni.

Harjutus.

Pane lause lõppu õige märk (. ! ?) värviliselt!

Märk lause lõpus.

Oi, kui palju seeni
 Isa läks tööle
 Kus ema töötab
 Lapsed, ruttu tuppa
 Varsti saame me tunnistused
 Kes on täna korrapidaja

Kolhoosilaste suvi.

Lõppenud on kooliaeg,
 algas suvepuhkus.
 Matkad, mängud, laul ja töö
 nüüd me salga uhkus.

Hästi meie peenramaad
 puhastatud rohust.
 Iga pisike pioneer
 täidab oma kohust.

Söödavad:

Mittesöödavad:

Kivipuravik

Harilik kärbseseen

Kuuseriisikas

Sapiseen

Võidunud pilvik

Kirbe pilvik

Killa-kõlla kõlinal
koju läheb kari;
kraavipervel valmimas
punav maasikmari.

Mängime ja teeme tööd,
suvepäevad pikad.
Meie maal on lapsepõlv
kaunis, rõõmurikas.

Neli soovi.

Oli talv. Mitja kelgutas liumäel, nii et küll sai. Ta jooksis siis punapõksena ja lõbusana koju ning lausus isale:

«Küll on ikka talv lõbus! Ma tahaksin, et oleks aina talv!»

«Kirjuta oma soov minu taskuraamatusse,» ütles isa.

Mitja kirjutaski.

Tuli kevad. Mitja jooksis aasal kirjude liblikate kannul niipalju kui süda soovis, noppis lilli, jooksis siis isa juurde ja hüüdis:

«Küll on kevad kaunis! Mina sooviksin, et oleks alati kevad!»

Isa võttis jälle märkmiku ja käskis, et Mitja kirjutaks sinna oma soovi.

Algas suvi. Mitja läks koos isaga heinale. Kogu pika päeva lõbutses poiss. Ta püüdis kalu, korjas marju, laskis lõhnavas heinas kukerpalli.

Õhtul lausus Mitja isale:

«Ma sooviksin, et suvel ei olekski lõppu!»

Ka see Mitja soov kirjutati samasse raamatukesse.

Jõudis kätte sügis. Aias korjati punapõkseid õunu ja kollaseid pirne.

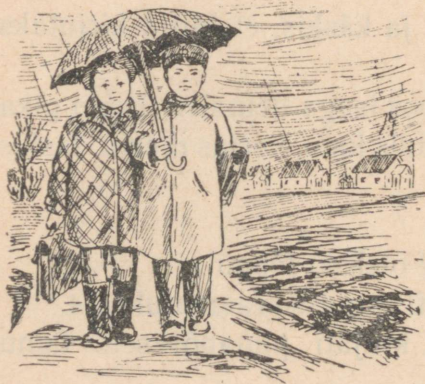
Mitja oli vaimustuses. Ta kõneles isale:

«Sügis on aastaegadest kõige parem!»

Siis võttis isa välja oma märkmiku ja näitas seda poisile. Nüüd nägi Mitja, et ta oli ütelnud sedasama nii kevade, talve kui ka suve kohta.

1. Mis meeldib sinule sügisel? talvel? kevadel? suvel?
2. Missugune aastaeg meeldib sulle kõige rohkem?

Neli aastaega.

Harjutus.

Jutusta piltide järgi!

Neli aastaaga.

1. Kevad.

Saabub kevad. Koolis korraldatakse...

2. Suvi.

Jõuab kätte suvi...

3. Sügis.

Algab koolitöö. Lapsed õpivad...

4. Talv.

Ülo käib koolis, võib uisutada...

Harjutus.

Kirjuta pala minevikus!

Suvel metsas.

Linnud laulavad. Mardikad põrisevad. Sääsed sumisevad. Oravad hüppavad oksalt oksale. Lapsed korjavad marju. Kütid otsivad rebase pesa. Koerad aga jooksevad ja klähvivad.

N ä i d i s: Linnud laulsid.

Nõukogude Liidu hümn.

On vabade riikide murdmatu Liidu
loond jäädavaks ajaks suur Venemaa hõim.
Sest elagu rahvastest võidule viidud
Nõukogude Liit, tema ühtsus ja võim!

Au sulle, Isamaa, vaba ja võitmatu,
rahvaste sõpruse, vennluse maa!
Kõrgel me Nõukogu rahvalipp lehvigu,
võidult meid võidule juhtigu ta!

Meil tormidest helendas vabaduspäike,
suur Lenin meil valgustas võitluste teid.
Truuks rahvale Stalin meid kasvatas kõiki,
tööks, kangelastegudeks innustas meid.

Au sulle, Isamaa, vaba ja võitmatu,
rahvaste õnne ja õitsengu maa!
Kõrgel me Nõukogu rahvalipp lehvigu,
võidult meid võidule juhtigu ta!

Kõik nurjatud kallaletungijad väärab
me lahinguis kasvanud võimas armee.
Me võitluste hoog sugupõlvedeks määrab
aus, kuulsuses hiilgama Isamaa tee.

Au sulle, Isamaa, vaba ja võitmatu,
rahvaste jäädava kuulsuse maa!
Kõrgel me Nõukogu rahvalipp lehvigu,
võidult meid võidule juhtigu ta!

SISUKORD

Laul kodumaast — <i>M. Lebedev-Kumatš</i>	3
Meie kodumaa	3
Vladimir Iljitš Lenin	4
Jossif Vissarionovitš Stalin	5

Kool

Õppida, õppida, õppida — <i>A. Uljanova</i>	6
Meie klass — «Rodnaja Retš» I	7
Maie raamatud	10
Õige sõber — «Rodnaja Retš» I	11
Tund koolis — <i>J. Kaidla</i>	12
Kõnelev paberitükk — <i>K. Ušinski</i>	13
Lihtsalt vana inimene — <i>K. Ušinski</i>	15
Pioneeride Majas	16
Laste abi	18

Perekond

Kõigist parem — <i>L. Tolstoi</i>	20
Sirje jutustus	20
Minu poeg — «Rodnaja Retš» I	22
Oleg Koševoi vanaema — «Rodnaja Retš» I	23
Mis isa ütles Mikule — <i>K. Ušinski</i>	24
Tuletikud	26
Ploomikivike — «Rodnaja Retš» I	26
Isa ja pojad	28

Lenini päevad

Volodja Uljanov — <i>A. Uljanova</i>	30
Lenin tahtis, et kõik töötajad elaksid hästi — «Rodnaja Retš» I	32
Näärikuusk Sokolnikis — <i>A. Kononov</i>	33
Kuidas maeti Lenin	35

Talv

Talverõõm	36
Lund sajab	36
Mõistatus	38
Kalender	39
Talvetööd kolhoosis	41
Metsatöölise brigaad	42
Kui jää on veel nõrk	44
Äpardunud koerasõit	45
Uisutamas	47
Teeme linnukestele söögimaja	47
Mida rähn talvel sööb — <i>G. Skerebitski ja V. Tšaplin</i>	49
Vaata aknale! — «Rodnaja Retš» I	50

Nõukogude Armeed

Paraad — <i>E. Turkneva</i>	52
Nõukogude Armeed päev — «Rodnaja Retš» I	53
Noor kangelane	54
Neljajalgseid sanitarid — <i>E. Voronina</i>	58

Linn

Rahu tänav	61
Kõnelus müürissepaga — <i>R. Parve</i>	63
Saabumine Moskvasse — <i>B. Žitkov</i>	63
Valgusfoor — <i>B. Žitkov</i>	65
Rong — <i>L. Normet</i>	66
Militsionäär — <i>G. Dobrzinski</i>	67
Tallinn	70
Saapavabrikus — «Rodnaja Retš» I	73
Kust tulen ja millest olen tehtud	74
Omnibussis	75
Tramm — <i>S. Maršak</i>	77
Kus ööbivad trammid ja omnibussid — «Rodnaja Retš» I	78
Ma saatsin kirja — «Rodnaja Retš» I	80
Imeasjad majas — <i>M. Iljin</i>	81

Tervishoid

Mis on hea ja mis on halb — <i>V. Majakovski</i>	83
Leeni ja Anni	85
Ei kõlba olla kasimatu	86
Kuidas peab end pesema ja hambaid puhastama	87

Kodu- ja metsloomad

Väike Kotkake — <i>L. Voronkova</i>	90
Punik	93
Siil	95
Jänes ja konn — Muinasjutt	97
Orav ja tuul — <i>A. Jakobson</i>	97
Rebane, kukk ja kass — Muinasjutt	99
Kes on hirksam? — <i>L. Tolstoi</i>	101
Teder ja rebane — Muinasjutt	102
Kolm karu — <i>L. Tolstoi</i>	104

Rahvusvaheline naistepäev

Malle ema — <i>V. Sakonskoje</i>	107
Minu ema on lendur — «Rodnaja Retš» I	108
Kümme abilist — «Rodnaja Retš» I	110
Tublid pioneerid	111

Kevad

Läheneb kevad — «Rodnaja Retš» I	113
Kevad aknal	114
Kevade hääled — <i>K. Mahhovski</i>	115
Suurvesi — <i>V. Bianki</i>	117
Kevad kolhoosis — <i>N. Nezlobin</i>	119
Pääse lindude päevale	120
Kuldnokk	121
Teeme kuldnokale majakese	122
Vint — <i>O. Kangilaski</i>	124
Miks linnuke ei laulnud	125
Tibukesed — «Rodnaja Retš» I	126
Kirjak ja hakk — «Rodnaja Retš» I	127
Kuidas jänes kasukat vahetab	128
Kevad — <i>J. Palm</i>	129
Mesilased uurimiskäigul — <i>K. Ušinski</i>	130
Hakkame aednikuks	131
Maipõrnikas — «Rodnaja Retš» I	133
Aednik ja katelsepp — <i>L. Tolstoi</i>	135
Õue puhastamas	136
Kooliaias	137
Puuke — «Rodnaja Retš» I	141
Pääsukeste tulek — «Rodnaja Retš» I	143
Missugune päev on täna? — <i>K. Ušinski</i>	144
Päikesekiired — <i>K. Ušinski</i>	145
Tuul ja päike — <i>K. Ušinski</i>	147

Maikuus — <i>A. Prišelets</i>	148
Traktor künnab	150
Lõoke	151

Muudame loodust

Imeaednik — «Rodnaja Retš» I	153
--	-----

1. mai

Mailaul — <i>J. Kaidla</i>	155
Töörahma püha — «Rodnaja Retš» I	155
Lõbus on elada — <i>S. Mihhalkov</i>	157
Võidupüha	159

Vastu suvele

Mets — <i>V. Žukovski</i>	160
Sõidame pioneerilaagrisse	161
Seened — <i>V. Katajev</i>	163
Kolhoosilaste suvi — <i>P. Rummo</i>	164
Neli soovi — <i>K. Ušinski</i>	165
Nõukogude Liidu hümn	168

Keeleõpetus

Lause ja sõna	8
Suur algustäht. Jutustav lause	12
Sõna	16
Suur algustäht lause keskel. Pärinimed	17
Häälik, täht ja tähestik	21
Täishäälikud	25
Kaashäälikud	26
Lühike ja pikk täishäälik	44
Lühike ja pikk kaashäälik	48
Kes?	56
Mis?	57
Küsimärk	62
Hüüdlause	70
Millega?	76
Üks ja mitu	96
Olevik ja minevik	119
Kaksiktäishäälik	124
K, p, t sõna alguses	136

Toimetaja H. Kaarde.

Tehniline toimetaja

A. Ruutsoo.

Korrektor V. Antje.

Ladumisele antud 17. XI 1954.
Trükkimisele antud 24. II 1954.
Paber 60×92 cm, 1/16. Trükiarv
14 000. Trükipoognaid 11 + 5
tahvlit. Arvutuspoognaid 7,35.
Tellimise nr. 6187. MB-00929.
Trükikoda „Kommunist“.
Tallinn, Pikk 2.

На эстонском языке.
Учебник эстонского языка и
хрестоматия для I кл.

Rbl. 1.95.

Rbl. 1.95

A-19984

11

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00327724 3